

**INNOWACYJNA
GOSPODARKA**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Ochrona własności intelektualnej w pigułce

*„Barbie przerodziła się ze zwykłej zabawki w wartość intelektualną”
Robert Eckert, prezes Mattel*

REGIONALNA IZBA GOSPODARCZA
w KATOWICACH

Katowice 2010

... dla rozwoju innowacyjnej gospodarki

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

Redakcja:

Rozdział 1 – Tomasz Cygan

Rozdział 2 – Tomasz Cygan

Rozdział 3 – Tomasz Cygan, Wojciech Cygan

Rozdział 4 – Tomasz Cygan

Rozdział 5 – Tomasz Cygan

Rozdział 6 – Tomasz Cygan

Rozdział 7 – Wojciech Cygan

Rozdział 8 – Maria Holeksa

Wydanie I

Nakład 2.000 egzemplarzy

**Opracowanie graficzne,
skład i druk:**

STUDIO PRESS
43-100 Tychy
ul. Barona 30
tel. (032) 788 16 10
www.studiopress.pl

SPIS TREŚCI

ROZDZIAŁ 1 Pojęcia własności intelektualnej	5-7
1.1. Własność rzeczy a własność intelektualna – czy możliwa jest ochrona pomysłu?	5
1.2. Czym jest własność intelektualna?	6
ROZDZIAŁ 2 Rys historyczny – rozwój regulacji ochronnych	8-12
2.1. Geneza ochrony własności intelektualnej.	8
2.2. Wkład legislacyjny Unii Europejskiej w ochronę praw intelektualnych.	9
2.3. Przedwojenne początki ochrony własności intelektualnej w Polsce.	11
2.4. Źródła prawa krajowego.	12
ROZDZIAŁ 3 Przedmiot ochrony prawa własności intelektualnej	13-31
3.1. Prawo autorskie i prawa pokrewne – utwór, programy komputerowe, bazy danych.	13
3.2. Prawa własności przemysłowej – wynalazek, wzór użytkowy, wzór przemysłowy, znak towarowy, oznaczenie geograficzne, topografia układów scalonych.	15
3.3. Tajemnica przedsiębiorstwa – informacje nieujawnione.	19
3.4. Know-how.	24
3.5. Oznaczenie przedsiębiorcy (marka, renoma, reputacja przedsiębiorcy).	25
3.6. Własność intelektualna w Internecie. Ochrona domen internetowych.	29
ROZDZIAŁ 4 Transfer własności intelektualnej	32-41
4.1. Licencje na prawa własności przemysłowej i prawa autorskie.	32
4.2. Dozwolony użytek – licencja ustawowa	35
4.3. Prawa pracodawcy związane z pozyskaniem autorskich praw majątkowych do utworu oraz programu komputerowego.	36
4.4. Umowa know-how.	37
4.5. Umowa przeniesienia praw do przedsiębiorstwa.	37
4.6. Umowa franchisingu.	38
4.7. Benchmarking (poszukiwanie optymalnych kryteriów).	39
4.8. Spółka technologiczna, zdolność aportowa własności intelektualnej.	40
ROZDZIAŁ 5 Komerccjalizacja własności intelektualnej	42-43
5.1. Czym jest komercjalizacja własności intelektualnej?	42
ROZDZIAŁ 6 Środki ochrony. Instytucje chroniące własność intelektualną	44-47
6.1. Środki ochrony własności intelektualnej.	44
6.2. Instytucje chroniące własność intelektualną.	46
ROZDZIAŁ 7 Odpowiedzialność karna, cywilna, pracownicza, administracyjna korporacyjna. Zbieg reżimów odpowiedzialności.	48-55
7.1. Przepięstwa i wykroczenia przeciwko własności intelektualnej.	48
7.2. Ochrona dóbr osobistych i intelektualnych.	52
ROZDZIAŁ 8 Możliwość uzyskania wsparcia na ochronę własności intelektualnej ze środków Unii Europejskiej	56-62
8.1. Jakie projekty mają szansę na otrzymanie wsparcia?	56
8.2. Jaka jest wysokość wsparcia?	57
8.3. Jakie wydatki można sfinansować z dotacji?	58
8.4. Jak i gdzie złożyć wniosek o dofinansowanie?	59
8.5. Jakie są kryteria wyboru projektów?	60
PODSUMOWANIE	63-69

CHROŃ SWÓJ SUKCES

ROZDZIAŁ 1

Pojęcia własności intelektualnej

Innowacyjność, kapitał intelektualny, własność intelektualna, gospodarka oparta na wiedzy – to hasła robiące olbrzymią karierę na progu XXI stulecia. Co się za nimi kryje, jak wykorzystać własne pomysły w prowadzeniu działalności gospodarczej, jak je ochronić? – odpowiedź na te pytania stanowi od dawna przedmiot zainteresowania przedsiębiorców.

Jak zauważa Michał du Vall „**istnienie stosownych przepisów stanowi dla przedsiębiorców dysponujących nowymi technologiami jeden z warunków koniecznych inwestowania**”¹. Truizmem jest bowiem twierdzenie, że należyta ochrona własności intelektualnej jest motorem do jej rozwoju i upowszechnienia.

1.1. Własność rzeczy a własność intelektualna – czy możliwa jest ochrona pomysłu?

Rozważając ładunek pojęciowy „własności intelektualnej”, w pierwszej kolejności zwrócić uwagę należy na kwestie związane z własnością. Posiadają one znaczenie o tyle, że na tym polu może dochodzić do kolizji z regulacjami konstytucyjnymi. Z jednej bowiem strony mamy do czynienia z najsilniejszym z przysługujących praw rzeczowych, tj. prawem własności. Zgodnie z zasadami wywodzącymi się z prawa rzymskiego prawo to ogniskuje w sobie swoistą triadę:

1. prawo do posiadania (ius possidendi);
2. prawo do korzystania (ius utendi);
3. prawo do pobierania pożytków (ius fruendi).

Z drugiej jednak strony pojęcie własności łączy się nierozdzielnie z rzeczą. Zgodnie bowiem z treścią art. 140 k.c.² w granicach określonych przez ustawy i zasady współżycia społecznego właściciel może, z wyłączeniem innych osób, korzystać z rzeczy zgodnie ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem swego prawa, w szczególności może pobierać pożytki i inne dochody z rzeczy. W tych samych granicach może rozporządzać rzeczą. Z kolei rzeczą w rozumieniu kodeksu cywilnego są wyłącznie przedmioty materialne (art. 45 k.c.). Co do zasady, prawo własności łączy się więc z określoną rzeczą.

W przypadku własności intelektualnej problem jest nieco bardziej skomplikowany. Przedmiotem jej bowiem jest najczęściej wytwór ludzkiego intelektu – pomysł, który nie zawsze musi uzyskać postać materialną. Skutkiem tego jest trudniejsza ochrona praw składających się na własność intelektualną. Wynika to z faktu, że brak powiązania z konkretnym przedmiotem prowadzi do powstania przedmiotu własności intelektualnej jednocześnie w różnych, także oddalonych od siebie miejscach³. Nic bowiem nie stoi na przeszkodzie korzystania z identycznych pomysłów czy rozwiązań przez osoby czy podmioty ze sobą zupełnie niezwiązane. Co więcej, brak materialnego przedmiotu własności intelektualnej w sposób znaczący ułatwia obrót nią. Niejednokrotnie prowadzić to może do wyjęcia transferu własności intelektualnej spod ochrony regulacji prawnych.

¹ Michał du Vall w: E. Nowińska, U. Promińska, M. du Vall, Prawo własności przemysłowej, Wydanie 4, Warszawa 2008, s. 18.

² Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku – Kodeks cywilny (Dz. U. z 1971 r., nr 27, poz. 252 z późniejszymi zmianami), zwana w dalszej części k.c.

³ Często zwraca się uwagę na istnienie własności (dobra) niematerialnej oraz jej nośnika intelektualnego (corpus mechanicum), por. W. Katner, w: Z. Radwański (red.), System Prawa Cywilnego, Prawo cywilne – część ogólna. Tom I, Warszawa 2007, s. 1236.

W związku z tym, już na wstępie zauważyć należy, że swoboda wykorzystania wytworu ludzkiej myśli w ramach prowadzonej działalności gospodarczej prowadzić może do zderzenia jej z regulacjami ochronnymi. Na gruncie konstytucyjnym dojść może do kolizji między:

- prawem własności (art. 64 Konstytucji⁴) ze swobodą pozyskiwania i wykorzystywania informacji (art. 54 Konstytucji);
- prawem własności a wolnością badań naukowych i ogłaszania ich wyników (art. 73 Konstytucji).

Wskazana wyżej kolizję rozstrzygane są, co do zasady, na korzyść ochrony własności intelektualnej. Niemniej w pewnych zakresach, dużą popularnością cieszą się koncepcje wolnościowe, w szczególności zwolennicy wolnych licencji na oprogramowanie komputerowe (open source).

1.2. Czym jest własność intelektualna?

Rosnące zainteresowanie problematyką innowacyjności, kapitału intelektualnego czy wreszcie gospodarki opartej na wiedzy nie doprowadziło do skodyfikowania własności intelektualnej i zebrania jej w jednym akcie prawnym. Brak zbiorczego aktu prawnego utrudnia także ustalenie, co dokładnie kryje się pod hasłem „własność intelektualna”. Również doktryna prawa rozróżnia dwa rozumienia własności intelektualnej.

W znaczeniu wąskim prawa składające się na własność intelektualną ograniczają się do utworów jako przedmiotów prawa autorskiego.

W znaczeniu szerokim zakres ten ulega poszerzeniu o prawa własności przemysłowej, takie jak:

- wynalazki;
- wzory przemysłowe;
- wzory użytkowe;
- znaki towarowe;
- oznaczenia geograficzne;
- topografie układów scalonych;
- projekty racjonalizatorskie.

Na gruncie międzynarodowym zakres przedmiotowy pojęcia własność intelektualna został najpełniej określony w Porozumieniu w sprawie handlowych aspektów własności intelektualnej⁵.

Zgodnie z jego treścią w skład własności intelektualnej wchodzi:

- utwory w rozumieniu prawa autorskiego;
- programy komputerowe;
- zbiory (bazy) danych;
- znaki towarowe;
- oznaczenia geograficzne;
- wzory przemysłowe;
- patenty;
- wzory masek (topografie) układów scalonych;
- informacje nieujawnione.

Wskazany powyżej zakres przedmiotowy własności intelektualnej poszerza się niekiedy o kolejne elementy. Najczęściej chodzi o: nazwy handlowe⁶, markę, reputację, kapitał ludzki,

⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. z 2001 r., nr 28, poz. 319 z późniejszymi zmianami).

⁵ Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej z dnia 15 kwietnia 1994 roku stanowiące załącznik do Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu (WTO) zwane w dalszej części TRIPS od powszechnie stosowanego skrótu od anglojęzycznej nazwy Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights.

⁶ W. Kotarba, w: W. Kotarba (red.), Ochrona wiedzy a kapitał intelektualny organizacji, Warszawa 2006, s. 108 i następne.

relacje z klientami, kulturę organizacyjną i przywództwo czy siłę atrakcyjną przedsiębiorstwa (goodwill)⁷.

Jednocześnie postępujący rozwój nowych technologii, a zwłaszcza zwiększenie możliwości oddziaływania na rynek za pomocą internetu pociąga za sobą rozciągnięcie pojęcia własności intelektualnej na domeny internetowe jako elementy odróżniające przedsiębiorcę działającego w sieci. Niejednokrotnie oryginalne i wyróżniające się oznaczenie przedsiębiorcy będzie posiadało większe znaczenie dla przedsiębiorcy niż jego znak towarowy.

W oparciu o powyższe, niniejsze opracowanie ma na celu omówienie najważniejszych zagadnień związanych z prawami własności intelektualnej możliwymi do wykorzystania przez przedsiębiorcę, możliwością ich pozyskania w sposób zgodny z przepisami prawa oraz obrotu nimi, a także regulacjami ochronnymi oraz rodzajami odpowiedzialności za naruszenie praw składających się na własność intelektualną. Problematyka ta, koncentrująca się na polskim ustawodawstwie, zostanie wzbogacona o praktyczne przykłady ich zastosowania, a także o przykładowe regulacje obowiązujące w Unii Europejskiej oraz konwencje międzynarodowe.

Zakresem przedmiotowym niniejszych rozważań zostaną objęte:

- prawa autorskie w znaczeniu szerokim – utwór, program komputerowy, baza danych;
- prawa własności przemysłowej – wynalazek, wzór przemysłowy, wzór użytkowy, znak towarowy, oznaczenie geograficzne, topografia układów scalonych, projekt racjonalizatorski;
- tajemnica przedsiębiorstwa;
- oznaczenie przedsiębiorcy – firma, dobre imię, marka, renoma, reputacja, jakość towarów lub usług;
- know-how;
- domeny internetowe.

⁷ G. Urbanek, Wycena aktywów niematerialnych przedsiębiorstwa, Warszawa 2008, s. 45 i następne.

ROZDZIAŁ 2

Rys historyczny – rozwój regulacji ochronnych

2.1. Geneza ochrony własności intelektualnej

Pierwsze regulacje mające na celu ochronę własności intelektualnej powstały w drugiej połowie XIX wieku. Nie zmienia to faktu, że problematyka ochrony utworu z zakresu literatury, sztuk plastycznych czy architektury stanowiły przedmiot zainteresowania twórców.

Niemniej dopiero w roku 1883 w Paryżu podpisano międzynarodową konwencję o ochronie własności przemysłowej⁸. Jej zakresem przedmiotowym objęto wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, znaki towarowe, znaki usługowe, nazwy handlowe i oznaczenia pochodzenia lub nazwy pochodzenia, jak również zwalczanie nieuczciwej konkurencji (art. 1 ust. 2 Konwencji). Jednocześnie, w treści art. 1 ust. 3 Konwencji podjęto próbę zdefiniowania zakresu własności przemysłowej wskazując na najszerszy zakres jego rozumienia i rozciągając go, oprócz przemysłu i handlu w ścisłym znaczeniu, także na przemysł rolny i wydobywczy oraz wszystkie produkty wytworzone lub naturalne, „jak na przykład: wina, nasiona, liście tytoniu, owoce, zwierzęta, minerały, wody mineralne, piwo, kwiaty, mąka”. Polska ratyfikowała Konwencję paryską w treści zmienionej Aktem sztokholmskim⁹ w dniu 5 grudnia 1975 r.¹⁰

Drugim aktem pochodzącym z XIX wieku, a dotyczącym bezpośrednio własności intelektualnej jest konwencja berneńska podpisana w dniu 9 września 1886 r. o ochronie dzieł literackich i artystycznych¹¹. Jej celem była ochrona praw autorów do ich dzieł literackich i artystycznych (art. 1), pod którym to pojęciem rozumiano „wszystkie dzieła literackie, naukowe i artystyczne, bez względu na sposób lub formę ich wyrażenia, takie jak książki, broszury i inne pisma; odczyty, przemówienia, kazania i inne dzieła tego rodzaju; dzieła dramatyczne lub dramatyczno-muzyczne; dzieła choreograficzne i pantomimy; dzieła muzyczne ze słowami lub bez słów; dzieła filmowe oraz zrównane z nimi dzieła wyrażane w podobny sposób jak film; dzieła rysunkowe, malarstwo, dzieła architektoniczne, rzeźby, dzieła rytownicze i litograficzne; dzieła fotograficzne oraz zrównane z nimi dzieła wyrażane w podobny sposób jak fotografia; dzieła sztuki użytkowej, ilustracje, mapy geograficzne, plany, szkice i dzieła plastyczne dotyczące geografii, topografii, architektury lub innych nauk” (art. 2 ust. 1 Konwencji). Konwencja została ratyfikowana przez Polskę w dniu 3 marca 1990 r.

Z punktu widzenia historii ochrony własności intelektualnej, istotną datą jest także rok 1967. Podpisany w tym roku Akt sztokholmski, oprócz zmiany i rewizji wskazanych wyżej konwencji, powołał do życia Światową Organizację Własności Intelektualnej (WIPO – Intellectual Property Organization). W roku 1974 stała się ona organizacją wyspecjalizowaną Organizacji Narodów

⁸ Konwencja paryska z dnia 20 marca 1883 roku o ochronie własności przemysłowej (Dz. U. z 1975 r., nr 9, poz. 51) zmieniona w Brukseli dnia 14 grudnia 1900 r., w Waszyngtonie dnia 2 czerwca 1911 r., w Hadze dnia 6 listopada 1925 r., w Londynie dnia 2 czerwca 1934 r., w Lizbonie dnia 31 października 1958 r. i w Sztokholmie dnia 14 lipca 1967 r.

⁹ Akt sztokholmski podpisany został w dniu 14 lipca 1967 r.

¹⁰ Dz. U. z 1975 r., nr 9, poz. 51 z późniejszymi zmianami.

¹¹ Konwencja berneńska z dnia 9 września 1886 roku o ochronie dzieł literackich i artystycznych uzupełniona w Paryżu dnia 4 maja 1896 r., zrewidowana w Berlinie dnia 13 listopada 1908 r., uzupełniona w Bernie dnia 20 marca 1914 r., zrewidowana w Rzymie dnia 2 czerwca 1928 r., w Brukseli dnia 26 czerwca 1948 r., w Sztokholmie dnia 14 lipca 1967 r. i w Paryżu dnia 24 lipca 1971 r. oraz poprawiona dnia 2 października 1979 r. (Dz. U. z 1990 r., nr 82, poz. 474 z późniejszymi zmianami).

Zjednoczonych. Posiada to znaczenie o tyle, że znaczący rozwój regulacji związanych z ochroną własności intelektualnej w drugiej połowie XX wieku jest związany z działalnością WIPO. W kontekście prawa autorskiego efektem prac WIPO jest uchwalenie w dniu 20 grudnia 1996 w Genewie Traktatu Światowej Organizacji Własności Intelektualnej o prawie autorskim¹². Polska przystąpiła do niego w dniu 8 września 2003 r. Zgodnie z preambułą Traktatu, jego Strony:

- „uznając głęboki wpływ rozwoju technologii informacyjnych i komunikacyjnych oraz ich wzajemnego przenikania na tworzenie i wykorzystanie utworów literackich i artystycznych,
- podkreślając wyjątkowe znaczenie ochrony prawa autorskiego jako zachęty do twórczości literackiej i artystycznej,
- uznając potrzebę utrzymania równowagi między prawami autorów i ogólnym interesem publicznym, zwłaszcza w dziedzinie nauczania, badań naukowych i dostępu do informacji, ” objęły zakresem ochrony prawa autorskiego formę wyrażenia, a nie idee, procedury, metody działania czy też pojęcia matematyczne jako takie (art. 2). Jednocześnie zakres stosowania Traktatu został rozciągnięty na programy komputerowe (art. 4) oraz zbiory danych (art. 5).

Również wspomniane wyżej powołanie Światowej Organizacji Handlu (WTO) spowodowało rozwój regulacji chroniących własność intelektualną. Załącznikiem do Porozumienia ustanawiającego tę organizację jest bowiem Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (TRIPS – Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights). W stosunku do Polski weszło ono w życie z dniem 1 lipca 1995 r.

2.2. Wkład legislacyjny Unii Europejskiej w ochronę praw intelektualnych

Oprócz wskazanych wyżej, najistotniejszych regulacji międzynarodowych dotyczących własności intelektualnej wskazać należy na aktywność legislacyjną Unii Europejskiej. Ochrona własności intelektualnej stanowi ważny element regulacji związanych ze swobodą przepływu usług oraz towarów. Warto przy tym zwrócić uwagę, że prawo wspólnotowe, oprócz dokumentów wiążących niewymagających ustawowej implementacji do krajowego porządku prawnego (rozporządzenia) zawiera szereg regulacji zawierających jedynie kierunki i wytyczne do wprowadzenia określonych rozwiązań prawnych (dyrektywy).

Wśród regulacji dotyczących ochrony własności intelektualnej istotne znaczenie posiada **dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów prawa autorskiego i praw pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym**. Zakresem jej regulacji objęta jest ochrona prawna prawa autorskiego i praw pokrewnych w ramach rynku wewnętrznego, w szczególności w odniesieniu do społeczeństwa informacyjnego (art. 1), która nie narusza przepisów innych dyrektyw dotyczących:

- a) ochrony prawnej programów komputerowych;
- b) prawa najmu, prawa użyczenia i niektórych praw ochrony podobnych prawu autorskiemu w sferze własności intelektualnej;
- c) prawa autorskiego i praw pokrewnych obowiązujących w odniesieniu do emisji programów radiowych drogą satelitarną i ich dalszą retransmisją przez kabel;
- d) czasu trwania ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych;
- e) ochrony prawnej baz danych.

Szczegółowe regulacje dyrektywy dotyczą prawa do powielania, prawa do przekazywania utworów publiczności i prawa do udostępniania publiczności innych przedmiotów objętych ochroną oraz prawa do rozpowszechniania, jednocześnie przedmiotem ochrony są środki techniczne i informacja o prawach.

¹² Dz. U. z 2005 r., nr 3, poz. 12.

Innym aktem prawa wspólnotowego regulującym kwestie związane z ochroną własności intelektualnej jest dyrektywa Parlamentu i Rady Unii Europejskiej nr 91/250 z dnia 14 maja 1991 r. o ochronie prawnej programów komputerowych. W preambule tego aktu prawnego stwierdzono, że: **„rozwoj programów komputerowych wymaga znacznych ludzkich, technicznych i finansowych inwestycji. Programy komputerowe można jednak kopiować, ponosząc niezmiernie małą część kosztów, jakie niezbędne są do ich niezależnego stworzenia. Programy komputerowe odgrywają coraz to większą rolę w wielu gałęziach przemysłu. Technika programów komputerowych może zatem być uważana za mającą podstawowe znaczenie dla przemysłowego rozwoju Wspólnoty”**. Dyrektywa wprowadza rozwiązania dotyczące ochrony praw do programu komputerowego implementowane następnie w przepisach ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, zgodnie z którymi:

- program komputerowy korzysta z ochrony jak utwór literacki;
- ochrona dotyczy wszystkich form wyrażenia programu komputerowego;
- ochronie nie podlegają idee i zasady leżące u podstaw jakiegokolwiek elementu programu komputerowego.

Co ciekawe, czas trwania ochrony obejmuje okres życia autora i 50 lat po jego śmierci lub po śmierci ostatniego żyjącego autora. Przy programach opublikowanych anonimowo lub pod pseudonimem oraz programach, co do których za autora jest uznawana osoba prawna, na podstawie przepisów prawnych danego kraju, 50-letni czas trwania ochrony programu rozpoczyna swój bieg od pierwszego publicznego udostępnienia programu za zgodą uprawnionego. Czas trwania ochrony rozpoczyna się 1 stycznia roku następującego po tym, w którym zaszły wspomniane zdarzenia. Państwa Członkowskie, w których obowiązuje już dłuższy czas trwania ochrony, mogą zachować swój obecny czas trwania ochrony do chwili, gdy prawo Wspólnoty w sposób generalny zharmonizuje czas ochrony dzieł podlegających prawu autorskiemu (art. 8).

Wspomniane powyżej kwestie regulują aspekt ochrony własności intelektualnej związany z prawami autorskimi i prawami pokrewnymi. Oprócz tego Unia Europejska kładzie olbrzymi nacisk na rozwiązania dotyczące własności przemysłowej. Co ważne, regulacje z tego zakresu są starsze od związanych z prawami autorskimi. Wśród najistotniejszych aktów prawnych dotyczących własności przemysłowej wskazać należy:

- Konwencję Monachijską z dnia 5 października 1973 r. o udzielaniu patentów europejskich¹³;
- rozporządzenie Rady (WE) Nr 40/94 z dnia 20 grudnia 1993 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego¹⁴.

Członkostwo Polski w Unii Europejskiej, a także akces do wskazanych wyżej umów międzynarodowych sprawia, że regulacje te mają zastosowanie w polskim porządku prawnym w sposób bezpośredni¹⁵. W odniesieniu do Porozumienia TRIPS zwracać na to uwagę Sąd Najwyższy, który w uzasadnieniu do wyroku z dnia 28 lutego 2007 r.¹⁶ V CSK 444/2006 wskazał, że „w piśmiennictwie – jeszcze przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej – zaznaczył się silnie akcentowany pogląd opowiadający się za bezpośrednią skutecznością w krajowym porządku prawnym samowymagalnych postanowień Porozumienia TRIPS”. Pogląd ten podtrzymywany jest w dalszym ciągu, mimo że z dniem 1 maja 2004 r. Porozumienie TRIPS stało się w polskim systemie prawnym aktem prawa wspólnotowego, a Europejski Trybunał Sprawiedliwości nie uznaje – w zasadzie – samowymagalności tego Porozumienia (tak ETS m.in. w wyroku z dnia

¹³ Dz. U. z 2007 r., nr 236, poz. 1736.

¹⁴ Dz. Urz. UE L z 1994 r., nr 11, s. 1.

¹⁵ W przypadku wspólnotowych aktów prawnych bezpośredni skutek dotyczy rozporządzeń.

¹⁶ Sygn. akt V CSK 444/2006, Monitor Prawniczy 2007/7 str. 342, Orzecznictwo Sądów w sprawach Gospodarczych 2007/12 poz. 124 str. 33.

23 listopada 1999 r. Sprawa C-149/96 Republika Portugalska przeciwko Radzie Unii Europejskiej LexPolonica nr 368086; w wyroku z dnia 13 grudnia 2001 r. Sprawa C-93/00 Parlament Europejski przeciwko Radzie Unii Europejskiej LexPolonica nr 381188 oraz w wyroku z dnia 1 marca 2005 r. Sprawa C-377/02 Léon Van Parys NV przeciwko Belgisch Interventie- en Restitutie-bureau LexPolonica nr 374678 – powołanym i omówionym przez J. Barcza (w): W sprawie bezpośredniego skutku przepisów TRIPS w świetle prawa wspólnotowego (II), Europejski Przegląd Sądowy 2006/3 str. 16; por. jednak wyrok w połączonych sprawach z dnia 14 grudnia 2000 r. Sprawa C-300/98 i Sprawa C-392/98 Parfums Christian Dior SA przeciwko TUK Consultancy BV oraz Assco Gerüste GmbH i Rob van Dijk, prowadzący działalność handlową pod nazwą „Assco Holland Steigers Plettac Nederland” przeciwko Wilhelm Layher GmbH & Co. KG i Layher BV LexPolonica nr 370560, w którym ETS nie wykluczył – w dziedzinach nie będących dotąd przedmiotem ustawodawstwa wspólnotowego, a w konsekwencji wchodzących w zakres kompetencji państw członkowskich – bezpośredniego skutku przepisów Porozumienia TRIPS). Również w orzecznictwie pojawiły się wypowiedzi – podzielane przez skład orzekający – opowiadające się za bezpośrednią skutecznością postanowień TRIPS na gruncie polskiego porządku prawnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2006 r. V CSK 125/2006 niepublikowane; wyrok składu siedmiu sędziów NSA z dnia 8 lutego 2006 r. II GSK 54/2005 ONSAiWSA 2006/4 poz. 96¹⁴).

Oprócz bezpośrednich dla polskiego porządku prawnego skutków regulacji międzynarodowych kwestie związane z ochroną własności intelektualnej zostały dostrzeżone przez polskiego ustawodawcę.

2.3. Przedwojenne początki ochrony własności intelektualnej w Polsce

Historia własności intelektualnej w Polsce sięga czasów przedwojennych. W dniu 18 grudnia 1918 r. wydany został dekret tymczasowy Naczelnika Państwa o urzędzie Patentowym¹⁷. Z kolei w dniu 4 lutego 1919 r. wydano trzy dekrety Naczelnika Państwa: w sprawie ochrony znaków towarowych¹⁸, wzorów rysunkowych i modeli¹⁹, patentów na wynalazki²⁰. Zostały one uchylone przez ustawę z dnia 5 lutego 1924 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych²¹. W dniu 22 marca 1928 r. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wydał dekret o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych²², który to zastąpił wskazaną wyżej ustawę. Po zakończeniu II wojny światowej uchwalono nowe akty prawne regulujące własność przemysłową:

- w zakresie wynalazków ustawę z dnia 31 maja 1962 r. – Prawo wynalazcze²³ zastąpioną przez ustawę z dnia 29 października 1972 r. o wynalazczości²⁴;
- w zakresie znaków towarowych ustawę z dnia 28 marca 1963 r. o znakach towarowych²⁵ zmienioną przez ustawę z dnia 31 stycznia 1985 r. o znakach towarowych²⁶.

W okresie przedwojennym uchwalony został tylko jeden akt prawny regulujący prawo autorskie. W dniu 29 marca 1926 r. uchwalona została ustawa o prawie autorskim²⁷, którą to w okresie powojennym zastąpiła ustawa z dnia 10 lipca 1952 r. o prawie autorskim.²⁸

Oprócz wskazanych wyżej regulacji dotyczących prawa autorskiego i własności przemysłowej pewne znaczenie dla omawianej problematyki mają przepisy dotyczące zwalczania nieuczciwej

¹⁷ Dz. U. z 1918 r., nr 21, poz. 66.

¹⁸ Dz. U. z 1919 r., nr 13, poz. 139.

¹⁹ Dz. U. z 1919 r., nr 13, poz. 138.

²⁰ Dz. U. z 1919 r., nr 13, poz. 137.

²¹ Dz. U. z 1924 r., nr 31, poz. 306.

²² Dz. U. z 1928 r., nr 39, poz. 384.

²³ Dz. U. z 1962 r., nr 33, poz. 156.

²⁴ Dz. U. z 1972 r., nr 43, poz. 272.

²⁵ Dz. U. z 1963 r., nr 14, poz. 73.

²⁶ Dz. U. z 1985 r., nr 5, poz. 17.

²⁷ Dz. U. z 1935 r., nr 36, poz. 260.

²⁸ Dz. U. z 1952 r., nr 34, poz. 234.

konkurencji. Od dnia 2 sierpnia 1926 r. wszelkie kwestie z tym związane regulowała ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji²⁹.

2.4. Źródła prawa krajowego

Obecnie problematyka własności intelektualnej i jej ochrony jest przedmiotem regulacji licznych obowiązujących aktów prawnych. Zasadnicze znaczenie mają regulacje zawarte w następujących aktach prawnych:

- ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych³⁰;
- ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej³¹;
- ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji³²;
- ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny;
- ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych³³.

Wskazane wyżej akty prawne wraz z wiążącymi Polskę umowami międzynarodowymi oraz regulacjami unijnymi wyznaczają zakres prawa własności intelektualnej, a omówienie tych regulacji stanowić będzie zasadniczą część niniejszego opracowania.

²⁹ Dz. U. z 1930 r., nr 56, poz. 467.

³⁰ Dz. U. z 1994 roku, nr 24, poz. 83 z późniejszymi zmianami.

³¹ Dz. U. z 2001 r., nr 49, poz. 508 z późniejszymi zmianami.

³² Dz. U. z 1993 r., nr 47, poz. 211 z późniejszymi zmianami.

³³ Dz. U. z 2001 r., nr 128, poz. 1402 z późniejszymi zmianami.

ROZDZIAŁ 3

Przedmiot ochrony prawa własności intelektualnej

3.1. Prawo autorskie i prawa pokrewne – utwór, programy komputerowe, bazy danych

Dwa podstawowe akty prawne regulujące kwestie związane sensu stricto z własnością intelektualną to ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych³⁴ oraz ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej³⁵.

Utwory

Przedmiotem regulacji pierwszej z nich jest każdy utwór rozumiany jako każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (art. 1 ust. 1 ustawy).

Zwrot „działalność twórcza” oznacza, że przedmiotem prawa autorskiego jest przejaw takiego działania, które choćby w minimalnym stopniu odróżnia się od innych rezultatów takiego samego działania, a więc posiada cechę nowości. Natomiast pojęcie „indywidualny charakter” może być różnie pojmowany. Nie oznacza to jednak, że utwór musi koniecznie odzwierciedlać cechy indywidualności twórcy, lecz że sam przez siebie musi wyróżniać się od innych takich samych przejawów działalności twórczej w sposób świadczący o jego swoistości, oryginalności i niepowtarzalności. Należy wreszcie zwrócić szczególną uwagę na fakt, że wedle ustawy ochronie podlega każdy przejaw twórczości. To określenie należy łączyć nie tylko z samym utworem, lecz także z działalnością twórczą, która może przybierać rozmaite formy, owocować różnymi wynikami i w różny sposób się przejawiać. W szczególności twórczy charakter może posiadać działanie polegające na doborze, układzie lub zestawieniu utworów lub ich fragmentów. W takim przypadku podłoże ochrony stanowi w istocie pewna idea, pomysł, a zatem inwencja twórcza przejawia się w specyficzny sposób, odbiegający od typowych reguł, w zasadzie wyłączających spod ochrony idee (art. 1 ust. 21 ustawy)³⁶. Jak wskazał Sąd Najwyższy w swoim wyroku z dnia 25 stycznia 2006 r.³⁷, gdzie wskazano, że wymaganie nowości nie jest niezbędną cechą twórczości jako przejawu intelektualnej działalności człowieka. Utworem w rozumieniu art. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych może być kompilacja wykorzystująca dane powszechnie dostępne pod warunkiem, że ich wybór, segregacja, sposób przedstawienia ma znamiona oryginalności.

Należy także wskazać, iż ustawodawca nie uzależnił w żaden sposób zakwalifikowania danego wytworu intelektualnego jako przedmiotu ochrony prawa autorskiego od okoliczności dotyczących osoby twórcy, takich jak wiek czy wykształcenie, zamiaru stworzenia lub nie utworu, przeznaczenia utworu oraz ewentualnej jego użyteczności, a także od wartości artystycznej utworu.

Co ważne, dla powstania ochrony z tytułu prawa autorskiego nie jest istotna okoliczność, czy utwór został ukończony. Ochronie podlegają nie tylko utwory ukończone, ale również ich powstające fragmenty, a nawet wszelkiego rodzaju szkice, plany, projekty, itp. pod warunkiem

³⁴ Dz. U. z nr 24, poz. 83 z późniejszymi zmianami.

³⁵ Dz. U. z 2001 roku, nr 49, poz. 508 z późniejszymi zmianami.

³⁶ M. Poźniak-Niedzielska [w:] Prawo autorskie pod red. J. Barty, Warszawa 2007, s. 9.

³⁷ Sygn. akt CK 281/05, OSNC 2006/11 poz. 186.

jednak, że one również samoistnie spełniają konieczne cechy utworu. Oznacza to, że nawet jeśli ujawnione w dowolny sposób uporządkowane informacje, szkice, itp. stanowią jedynie wycinek lub nawet tylko zaczątek powstającego utworu, również i one będą chronione pod warunkiem, że odznaczają się cechą twórczości.³⁸

Jednocześnie, zgodnie z treścią art. 4 ustawy, nie stanowią przedmiotu prawa autorskiego: akty normatywne lub ich urzędowe projekty, urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole, opublikowane opisy patentowe lub ochronne, proste informacje prasowe.

Programy komputerowe

Podkreślenia wymaga także fakt, iż wspomniana ustawa reguluje również kwestie związane z ochroną programów komputerowych. Podlegają one ochronie tak jak utwory literackie (art. 74 ust. 1 ustawy). Ochrona przyznana programowi komputerowemu obejmuje wszystkie formy jego wyrażenia. Idee i zasady będące podstawą jakiegokolwiek elementu programu komputerowego, w tym podstawą łączy, nie podlegają ochronie. Co korzystne dla przedsiębiorcy – pracodawcy, prawa majątkowe do programu komputerowego stworzonego przez pracownika w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy przysługują pracodawcy, o ile umowa nie stanowi inaczej. W tym miejscu warto zwrócić uwagę na orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2001 r.³⁹, zgodnie z którym właścicielem praw autorskich do programu komputerowego wykonanego w ramach obowiązków pracowniczych jest pracodawca, chyba że w umowie o pracę lub umowie cywilnoprawnej strony postanowiły inaczej.

Autorskie prawa majątkowe do programu komputerowego co do zasady obejmują prawo do trwałego lub czasowego zwielokrotnienia programu komputerowego w całości lub w części jakimikolwiek środkami i w jakiegokolwiek formie (w zakresie, w którym dla wprowadzania, wyświetlania, stosowania, przekazywania i przechowywania programu komputerowego niezbędne jest jego zwielokrotnienie, czynności te wymagają zgody uprawnionego), tłumaczenia, przystosowywania, zmiany układu lub jakichkolwiek innych zmian w programie komputerowym, z zachowaniem praw osoby, która tych zmian dokonała oraz rozpowszechniania, w tym użyczenia lub najmu, programu komputerowego lub jego kopii.

Bazy danych

Szczególną postacią utworu w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych są bazy danych. Zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 punkt 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych⁴⁰, bazą danych oznacza zbiór danych lub jakichkolwiek innych materiałów i elementów zgromadzonych według określonej systematyki lub metody, indywidualnie dostępnych w jakikolwiek sposób, w tym środkami elektronicznymi, wymagający istotnego, co do jakości lub ilości, nakładu inwestycyjnego w celu sporządzenia, weryfikacji lub prezentacji jego zawartości. Intencją ustawodawcy jest w tym przypadku ochrona producenta bazy, który poniosł „istotny co do jakości lub ilości nakład inwestycyjny” na wykonanie lub korzystanie z bazy danych. Bazy danych korzystają z ochrony przewidzianej w ustawie jedynie wówczas, gdy nie stanowią utworu w rozumieniu przepisów o prawie autorskim. W przypadku, gdy baza danych stanowi jednocześnie utwór, mamy do czynienia z kumulacją reżimów ochrony – zastosowanie mogą znaleźć zarówno przepisy ustawy o ochronie baz danych, jak też przepisy ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Warto zwrócić uwagę, że z takiej kumulacji

³⁸ M. Poźniak-Niedzielska, op. cit., s. 14.

³⁹ Sygn. akt I PKN 493/00, OSNAPiUS 2002/17 poz. 407.

⁴⁰ Dz. U. nr 128, poz. 1402 z późniejszymi zmianami.

reżimów nie korzystają programy komputerowe użyte do sporządzenia baz danych lub korzystania z nich (art. 4 ustawy). Wobec tego, uznać należy, że programy komputerowe chronione są na podstawie przepisów o prawie autorskim wskazanych powyżej.

Producentowi bazy danych (a więc osobie fizycznej, prawnej lub jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, która ponosi ryzyko nakładu inwestycyjnego przy tworzeniu bazy danych) przysługuje wyłączne i zbywalne prawo pobierania danych i wtórnego ich wykorzystania w całości lub w istotnej części, co do jakości lub ilości.

W przypadku naruszenia praw producenta do bazy danych, może on żądać od osoby, która naruszyła jego prawo do bazy danych, zaniechania naruszeń, przywrócenia stanu zgodnego z prawem i wydania bezprawnie uzyskanej korzyści majątkowej; producent bazy danych może również żądać naprawienia wyrządzonej szkody na zasadach ogólnych (art. 11 ustawy).

Z kolei w przypadku gdy ten, kto w celu osiągnięcia korzyści majątkowych, bez uprawnienia lub wbrew jego warunkom, pobiera dane lub wtórnie wykorzystuje w całości lub w istotnej, co do jakości lub ilości, części bazy danych, podlega karze grzywny (art. 12 ustawy). Czyn ten stanowi jednak zaledwie wykroczenie.

3.2. Prawa własności przemysłowej – wynalazek, wzór użytkowy, wzór przemysłowy, znak towarowy, oznaczenie geograficzne, topografia układów scalonych

Drugim aktem prawnym posiadającym zasadnicze znaczenie dla ochrony własności przemysłowej jest ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej. Przedmiotem regulacji jest w tym przypadku ochrona wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych. W przypadku własności przemysłowej zastosowanie ma zasady kumulatywnej ochrony, co oznacza, że możliwa jest jej ochrona na podstawie również innych ustaw, w szczególności kodeksu cywilnego oraz przepisów o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

Wynalazki

Zgodnie z treścią art. 24 ustawy, patenty są udzielane – bez względu na dziedzinę techniki – na wynalazki, które są nowe, posiadają poziom wynalazczy i nadają się do przemysłowego stosowania. Wynalazek uważa się za nowy, jeżeli nie jest on częścią stanu techniki. Przez stan techniki rozumie się wszystko to, co przed datą, według której oznacza się pierwszeństwo do uzyskania patentu, zostało udostępnione do wiadomości powszechnej w formie pisemnego lub ustnego opisu, przez stosowanie, wystawienie lub ujawnienie w inny sposób. Wynalazek uważa się za posiadający poziom wynalazczy, jeżeli wynalazek ten nie wynika dla znawcy, w sposób oczywisty, ze stanu techniki. Wynalazek uważany jest za nadający się do przemysłowego stosowania, jeżeli według wynalazku może być uzyskiwany wytwór lub wykorzystywany sposób, w rozumieniu technicznym, w jakiejkolwiek działalności przemysłowej, nie wykluczając rolnictwa. Sformułowanie to oznacza, że konkretny wynalazek podlega opatentowaniu wtedy tylko, gdy może być stosowany z identycznym skutkiem w sposób powtarzalny. Rozwiązanie musi być zupełne, a więc pozwalające na osiągnięcie przewidywalnego rezultatu bez potrzeby dokonywania rozwiązań dodatkowych, przekraczających zwyczajne zabiegi adaptacyjne.⁴¹ Co istotne, wynalazek nie musi być w jakiś szczególny sposób użyteczny, nie musi też dostarczać korzyści ekonomicznych. Użyteczność czy efektywność rozwiązania bardzo często jest weryfikowana dopiero przez rynek. Test ten zresztą dla zdecydowanej większości wynalazków wypada negatywnie. Jedyne niewiel-

⁴¹ Własność przemysłowa pod red. A. Kisielewicz, Warszawa 2007, s. 244 i n.

ka część chronionych rozwiązań jest w praktyce stosowana, a z tej grupy zaledwie niewielka liczba wykazuje się znaczną efektywnością ekonomiczną.⁴²

Przez uzyskanie patentu nabywa się prawo wyłącznego korzystania z wynalazku w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Zakres przedmiotowy patentu określają zastrzeżenia patentowe, zawarte w opisie patentowym. Opis wynalazku i rysunki mogą służyć do wykładni zastrzeżeń patentowych. Czas trwania patentu wynosi dwadzieścia lat od daty dokonania zgłoszenia wynalazku w Urzędzie Patentowym. Co istotne, prawo z patentu należy do kategorii praw zbywalnych i podlega dziedziczeniu (art. 67 ustawy). Umowy uprawniające do korzystania z wynalazku noszą nazwę umów licencyjnych. W umowie takiej można ograniczyć korzystanie z wynalazku (licencja ograniczona), natomiast, jeżeli w umowie licencyjnej nie ograniczono w żaden sposób zakresu korzystania z wynalazku, licencjobiorca ma prawo korzystania z wynalazku w takim samym zakresie jak licencjodawca. Uprawniony z licencji może udzielić dalszej licencji (sublicencji) tylko za zgodą uprawnionego z patentu. W takiej sytuacji udzielenie dalszej sublicencji jest niedozwolone (art. 76 ustawy).

Wzory użytkowe

Zgodnie z treścią art. 94 ustawy, wzorem użytkowym jest nowe i użyteczne rozwiązanie o charakterze technicznym, dotyczące kształtu, budowy lub zestawienia przedmiotu o trwałej postaci. Wzorem użytkowym mogą być na przykład naczynia o jakimś specyficznym kształcie ułatwiającym ich napełnianie. Wzór użytkowy uważa się za rozwiązanie użyteczne, jeżeli pozwala ono na osiągnięcie celu mającego praktyczne znaczenie przy wytwarzaniu lub korzystaniu z wyrobów. W odróżnieniu od wynalazków od wzorów użytkowych nie jest wymagany poziom wynalazczy. Podlegają one ochronie także wtedy, gdy dla znawcy wynikają w sposób oczywisty ze stanu techniki (art. 26 p.w.p.). Należy jednak wskazać, iż zgodnie z tezą wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 13 stycznia 2009 r.⁴³ wzoru nie uważa się za nowy, jeżeli przed datą, według której oznacza się pierwszeństwo do uzyskania prawa ochronnego, został podany do wiadomości powszechnej, był w Polsce jawnie stosowany lub wystawiony na widok publiczny, w sposób ujawniający dla znawcy dostateczne dane do stosowania tego wzoru użytkowego. Kryterium nowości wzoru użytkowego oceniane jest w skali światowej.

Na wzór użytkowy może być udzielone prawo ochronne. Przez uzyskanie prawa ochronnego nabywa się prawo wyłącznego korzystania ze wzoru użytkowego w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Czas trwania prawa ochronnego wynosi dziesięć lat od daty dokonania zgłoszenia wzoru użytkowego w Urzędzie Patentowym. Udzielenie prawa ochronnego na wzór użytkowy stwierdza się przez wydanie świadectwa ochronnego.

Wzory przemysłowe

Wzorem przemysłowym jest nowa i posiadająca indywidualny charakter postać wytworu lub jego części, nadana mu w szczególności przez cechy linii, konturów, kształtów, kolorystykę, strukturę lub materiał wytworu oraz przez jego ornamentację. Zgodnie z art. 103 ustawy wzór przemysłowy uważa się za nowy, jeżeli przed datą, według której oznacza się pierwszeństwo do uzyskania prawa z rejestracji, identyczny wzór nie został udostępniony publicznie przez stosowanie, wystawienie lub ujawnienie w inny sposób. Wzór uważa się za identyczny z udostępnionym publicznie także wtedy, gdy różni się od niego jedynie nieistotnymi szczegółami. Natomiast zgodnie z treścią art. 104 ustawy, wzór ma indywidualny charakter wówczas, gdy ogólne wraże-

⁴² E. Nowińska, U. Promińska, M. du Vall, *Prawo własności przemysłowej*, Warszawa 2008, s. 33.

⁴³ Sygn. akt VI SA/Wa 2433/08, niepublikowane.

nie, jakie wywołuje na „zorientowanym użytkowniku”, różni się od wrażenia, jakie wywołuje wzór wcześniej udostępniony publicznie. Wytworem jest każdy przedmiot wytworzony w sposób przemysłowy lub rzemieślniczy, obejmujący w szczególności opakowanie, symbole graficzne oraz kroje pisma typograficznego, z wyłączeniem programów komputerowych (art. 102 ustawy). Jednocześnie w tym miejscu należy podnieść, iż w wyroku z dnia 8 marca 2007 r.⁴⁴ Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie uznał, że wzór ujmowany jest zawsze całościowo, nie zaś jako zbiór poszczególnych właściwości. Ujęcie to sprawia, że zarówno przy weryfikacji przesłanki nowości, jak i indywidualnego charakteru, ocenie poddany zostaje wzór właśnie jako całość. Wzór nie spełnia zatem przesłanki indywidualnego charakteru, jeśli zachodzi ogólne wrażenie podobieństwa z wzorem wcześniej ujawnionym. Cechy nowości i indywidualnego charakteru ustala się zawsze w odniesieniu do określonego produktu. Przy ustalaniu, czy warunek posiadania przez postać wytworu oryginalnego charakteru jest spełniony, należy także dokonać porównania z ujawnionymi wzorami wcześniejszymi. Inaczej jednak, niż przy ustaleniu cechy nowości, dokonując oceny nie ogniskujemy się na różnicy między konkretnymi właściwościami porównywanych wzorów. Zasadnicze znaczenie ma w tym przypadku fakt, iż porównywane wzory muszą wywoływać na użytkowniku różne wrażenie ogólne, a zatem różnice między wzorami weryfikowane są z poziomu ogólnego wrażenia, jakie wywołuje wzór.

Na wzór przemysłowy udziela się prawa z rejestracji. Przez uzyskanie tego prawa uprawniony nabywa prawo wyłącznego korzystania z wzoru przemysłowego w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Uprawniony może zakazać osobom trzecim wytwarzania, oferowania, wprowadzania do obrotu, importu, eksportu lub używania wytworu, w którym wzór jest zawarty bądź zastosowany, lub składowania takiego wytworu dla takich celów. Prawa z rejestracji wzoru udziela się, co do zasady, na dwadzieścia pięć lat od daty dokonania zgłoszenia w Urzędzie Patentowym, podzielone na pięcioletnie okresy.

Niejako na marginesie wskazać w tym miejscu należy, że naśladownictwo produktów, w tym wzorów użytkowych, stanowi także czyn nieuczciwej konkurencji. Zgodnie z treścią art. 13 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji⁴⁵ jest nim naśladowanie gotowego produktu, polegające na tym, że za pomocą technicznych środków reprodukcji jest kopiowana zewnętrzna postać produktu, jeżeli może wprowadzić klientów w błąd co do tożsamości producenta lub produktu.

Znaki towarowe

Zgodnie z treścią art. 120 ustawy znakiem towarowym może być każde oznaczenie przedstawione w sposób graficzny lub takie, które da się w sposób graficzny wyrazić, jeżeli oznaczenie takie nadaje się do odróżniania w obrocie towarów jednego przedsiębiorstwa od tego samego rodzaju towarów innych przedsiębiorstw. Znakiem towarowym może być w szczególności wyraz, rysunek, ornament, kompozycja kolorystyczna, forma przestrzenna, w tym forma towaru lub opakowania, a także melodia lub inny sygnał dźwiękowy. Jak uznał Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w wyroku z dnia 1 lutego 2005 r.⁴⁶, znakiem towarowym jest oznaczenie połączone z towarem pozwalające odróżnić towar jednego przedsiębiorcy od towaru drugiego przedsiębiorcy. Istnienie znamion odróżniających jest podstawową przesłanką przyznania prawa ochronnego na znak towarowy. Znak słowny jest oznaczeniem postrzeganym za pomocą wzroku i słuchu. Znaki takie mogą być utworzone z liter, liczb, słów, sloganów. Mogą mieć konotację pojęciową, ale również mogą stanowić całkowity abstrakt pojęciowy.

⁴⁴ Sygn. akt VI SA/Wa 1329/06, niepublikowane.

⁴⁵ Dz. U. Nr 47, poz. 211 z późniejszymi zmianami.

⁴⁶ Sygn. akt VI SA/Wa 305/04, niepublikowane.

Na znak towarowy może być udzielone prawo ochronne. Przez uzyskanie prawa ochronnego nabywa się prawo wyłącznego używania znaku towarowego w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Czas trwania prawa ochronnego na znak towarowy wynosi, co do zasady, dziesięć lat od daty zgłoszenia znaku towarowego w Urzędzie Patentowym. Prawo ochronne na znak towarowy może zostać, na wniosek uprawnionego, przedłużone dla wszystkich lub części towarów, na kolejne okresy dziesięcioletnie (art. 153 ustawy). Używanie znaku towarowego polega w szczególności na:

1. umieszczaniu tego znaku na towarach objętych rejestracją lub ich opakowaniu i wprowadzaniu tych towarów do obrotu;
2. umieszczaniu znaku na dokumentach związanych z wprowadzaniem towarów do obrotu lub związanych ze świadczeniem usług;
3. posługiwaniu się nim w celu reklamy.

Warto zwrócić przy tym uwagę, że zgodnie z zasadą kumulatywnej ochrony naruszenie praw do znaku towarowego wprowadzające w błąd oznaczenie towarów i usług stanowi czyn nieuczciwej konkurencji w rozumieniu przepisów o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Zgodnie z treścią art. 5 tej ustawy czynem nieuczciwej konkurencji jest takie oznaczenie przedsiębiorstwa, które może wprowadzić klientów w błąd co do jego tożsamości, przez używanie firmy, nazwy, godła, skrótu literowego lub innego charakterystycznego symbolu wcześniej używanego, zgodnie z prawem, do oznaczenia innego przedsiębiorstwa. Równocześnie działanie takie narusza regulacje zawarte w kodeksie cywilnym a dotyczące firmy i prawa do niej (art. 432 i następne k.c.), a nadto może naruszać dobra osobiste.

Oznaczenia geograficzne

Zgodnie z treścią art. 174 ustawy oznaczeniami geograficznymi, w rozumieniu ustawy, są oznaczenia słowne odnoszące się bezpośrednio lub pośrednio do nazwy miejsca, miejscowości, regionu lub kraju (teren), które identyfikują towar jako pochodzący z tego terenu, jeżeli określona jakość, dobra opinia lub inne cechy towaru są przypisywane przede wszystkim pochodzeniu geograficznemu tego towaru. Na zagraniczne oznaczenia geograficzne można uzyskać w Polsce ochronę tylko, gdy oznaczenie korzysta z ochrony w kraju jego pochodzenia. Na oznaczenie geograficzne może być udzielone prawo z rejestracji. Ochrona oznaczenia geograficznego jest bezterminowa i trwa od dnia dokonania wpisu do rejestru oznaczeń geograficznych, prowadzonego przez Urząd Patentowy (art. 184 ustawy). Oznaczenie geograficzne, na które udzielono prawa z rejestracji, nie może być używane na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej przez osoby, których towary nie spełniają warunków będących podstawą udzielenia prawa z rejestracji (art. 185 ustawy).

Również oznaczenia geograficzne korzystają z ochrony zawartej w przepisach o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Czynem nieuczciwej konkurencji jest bowiem, zgodnie z treścią art. 8 opatrywanie towarów lub usług fałszywym lub oszukańczym oznaczeniem geograficznym wskazującym bezpośrednio albo pośrednio na kraj, region lub miejscowość ich pochodzenia albo używanie takiego oznaczenia w działalności handlowej, reklamie, listach handlowych, rachunkach lub innych dokumentach.

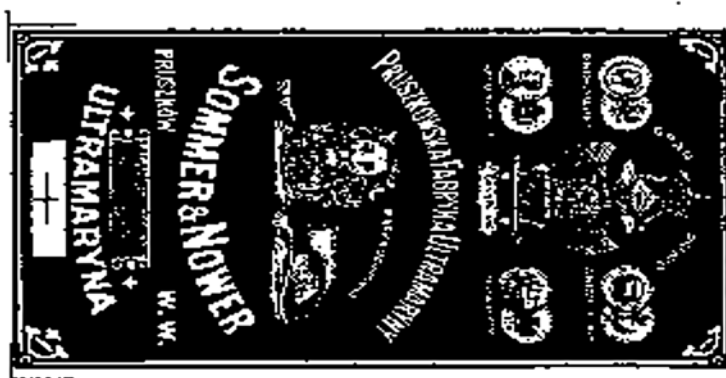
Topografia układów scalonych

Ostatnim prawem własności przemysłowej jest topografia układów scalonych uregulowany w art. 196 – 221 ustawy. Przez topografię układu scalonego, zwaną dalej „topografią”, rozumie się rozwiązanie polegające na przestrzennym, wyrażonym w dowolny sposób, rozplanowaniu elementów, z których co najmniej jeden jest elementem aktywnym, oraz wszystkich lub części połączeń układu scalonego. Przez układ scalony rozumie się jedno- lub wielowarstwowy wytwór przestrzenny, utworzony z elementów z materiału półprzewodnikowego tworzącego ciągłą war-

stwę, ich wzajemnych połączeń przewodzących i obszarów izolujących, nierozdzielnie ze sobą sprzężonych, w celu spełniania funkcji elektronicznych. Topografię uznaje się za oryginalną, jeżeli jest wynikiem pracy intelektualnej twórcy i nie jest powszechnie znana w chwili jej powstania. Na topografię składającą się z elementów powszechnie znanych udziela się prawa z rejestracji tylko w takim zakresie, w jakim kombinacja tych elementów jest oryginalna (art. 198 ustawy).

Na topografię udzielane jest prawo z rejestracji. Zgodnie z treścią art. 211 ustawy przez użycie prawa z rejestracji nabywa się prawo do wyłącznego korzystania z topografii w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Nr Rej. 1. 11.IV 1924. Pierw. 25.VII 1918. Fa. Pruszkowska fabryka ultramaryny Sommer i Nower. Pruszków. Towary: ultramaryna.

Zastrzeżona ochrona we wszystkich kolorach.

Rysunek 1. Pierwszy znak towarowy zarejestrowany w Polsce.

3.3. Tajemnica przedsiębiorstwa – informacje nieujawnione

Każdy rodzaj działalności gospodarczej łączy się nierozdzielnie z pozyskiwaniem, wytwarzaniem i wykorzystywaniem informacji poufnych. Informacja bowiem, rozumiana jako zinterpretowane dane⁴⁷, stanowi niezbędny element składowy wiedzy w organizacji.

Nie ulega wątpliwości, że ich ochrona ma duże znaczenie z punktu widzenia ochrony własności intelektualnej. W związku z tym, rozważenia wymagają regulacje związane z ochroną tajemnicy przedsiębiorstwa czy też, jak stanowi terminologia międzynarodowa, z ochroną informacji nieujawnionych.

⁴⁷ G. Probst, S. Raub, K. Romhardt, Zarządzanie wiedzą w organizacji, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2002, s. 27.

Ochrona tajemnic przedsiębiorcy jest przedmiotem regulacji kilku aktów prawnych. Jak zauważa S. Sołtysiński ich celem jest „zapewnienie skutecznej ochrony przedsiębiorcom, którzy dokonują inwestycji w szeroko rozumianą działalność innowacyjną i gospodarczą”⁴⁸.

Z międzynarodowego punktu widzenia problematyka ta pojawiła się w porozumieniu TRIPS, które zaliczyła je do własności intelektualnej w rozumieniu szerokim. **Zgodnie z art. 39 porozumienia członkowie konwencji będą chronić informację nieujawnioną.** Ochrona informacji nieujawnionych polega na zapobieganiu temu, aby informacje pozostające w sposób zgodny z prawem pod ich kontrolą nie zostały ujawnione, nabyte lub użyte bez ich zgody przez innych, w sposób sprzeczny z uczciwymi praktykami handlowymi, tak długo, jak takie informacje:

- są poufne w tym sensie, że jako całość lub w szczególnym zestawie i zespole ich elementów nie są ogólnie znane lub łatwo dostępne dla osób z kręgów, które normalnie zajmują się tym rodzajem informacji;
- mają wartość handlową dlatego, że są poufne;
- podane zostały przez osobę, pod której legalną kontrolą informacje te pozostają rozsądnym, w danych okolicznościach, działaniom dla utrzymania ich poufności.

Regulacja ta jest bardzo zbliżona do pojęcia tajemnicy przedsiębiorstwa, której naruszenie stanowi czyn nieuczciwej konkurencji w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Zgodnie z treścią art. 3 ZNKU czynem nieuczciwej konkurencji jest działanie sprzeczne z prawem lub dobrymi obyczajami, jeżeli zagraża lub narusza interes innego przedsiębiorcy lub klienta. W zawartym w art. 3 ust. 2 katalogu czynów nieuczciwej konkurencji, na pierwszy plan rzuca się naruszenie tajemnicy przedsiębiorstwa.

Naruszenie tajemnicy przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji polega na:

- przekazaniu;
- ujawnieniu;
- lub wykorzystaniu cudzych informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa;
- albo ich nabyciu od osoby nieuprawnionej, jeżeli zagraża lub narusza interes przedsiębiorcy.

W tym miejscu warto zwrócić uwagę na zawarte we wskazanym przepisie sformułowanie „zagraża interesowi przedsiębiorcy” – wynika z niego, że czyn nieuczciwej konkurencji ma miejsce także w przypadku powstania samego zagrożenia dla interesu przedsiębiorcy na skutek przekazania, ujawnienia, wykorzystania lub nabycia informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa. W tym przypadku odpowiedzialność powstaje nawet, gdy w efekcie nie doszło do naruszenia interesu przedsiębiorcy. Przepis ten posiada więc dużą wartość prewencyjną, chroniąc przedsiębiorcę przed działaniami zmierzającymi dopiero do nieuczciwego konkutowania przy użyciu tajemnic przedsiębiorcy.

Zgodnie z treścią art., 11 ust. 4 ustawy, przez tajemnicę przedsiębiorstwa rozumie się informacje:

- nieujawnione do wiadomości publicznej;
- informacje techniczne, technologiczne, organizacyjne przedsiębiorstwa lub inne informacje posiadające wartość gospodarczą;
- co do których przedsiębiorca podjął niezbędne działania w celu zachowania ich w poufności.

Wszystkie trzy wskazane elementy muszą wystąpić łącznie, aby jakąkolwiek informację można było uznać za tajemnicę przedsiębiorstwa.

Informacja pozostaje nieujawnioną do wiadomości publicznej, tak długo jak pozostaje nieznana ogółowi lub osobom, które ze względu na swój zawód są zainteresowane w jej posiadaniu. Taka informacja podpada pod pojęcie „tajemnicy”, kiedy przedsiębiorca ma wolę, by pozostała ona tajemnicą dla pewnych kół odbiorców, konkurentów i wola ta dla innych osób musi być rozpoznawalna. Bez takiej woli, choćby tylko dorozumianej, może ona być nieznana, ale nie będzie tajemnicą. Przykładem sytuacji, w których zostaje ona ujawniona do wiadomości publicznej, a przez to traci ochronę prawną jest możliwość jej uzyskania przez przedsiębiorcę – konkurenta

w zwykłej i dozwolonej drodze, np. gdy pewna wiadomość jest przedstawiana w pismach fachowych lub gdy z towaru wystawionego na widok publiczny każdy fachowiec poznać może, jaką metodę produkcji zastosowano.⁴⁹

Niewątpliwie najistotniejszym elementem kwalifikującym określoną informację jako tajemnicę przedsiębiorstwa jest podjęcie przez przedsiębiorcę działań niezbędnych do zachowania jej w poufności. Dopełnienie tego obowiązku wymaga podjęcia przez przedsiębiorcę odpowiednich działań organizacyjnych i porządkowych w celu utrzymania danej wiadomości w tajemnicy. Powinien on ponadto poinformować pracownika o poufnym charakterze wiedzy, techniki, urządzenia itp., co jednak nie oznacza, że osoby, które przypadkowo weszły w posiadanie danej informacji, są zwolnione od obowiązku zachowania tajemnicy⁵⁰. Niemniej, brak jest w tej kwestii konkretnych wskazań ustawodawcy. Jak zauważył Sąd Najwyższy „zarówno art. 39 ust. 2 TRIPS, jak i art. 11 ust. 4 znk nie precyzują dokładnie, jakim konkretnie działaniom ochronnym muszą być poddane tajemnice przedsiębiorstwa (informacje nieujawnione), aby można było traktować je jako poufne. W unormowaniach tych mówi się jedynie, że działania te muszą być „odpowiednie” (art. 11 ust. 4 znk), „rozsądne w danych okolicznościach” (art. 39 ust. 2 TRIPS). Ocena określonych działań jako odpowiednich, czy też rozsądnych w rozumieniu powołanych przepisów, może przedstawiać się różnie w zależności od okoliczności konkretnego przypadku. Może być ona jednak prawidłowo przeprowadzona jedynie w odniesieniu do skonkretyzowanych informacji, które jako całość lub w szczególnym zestawie i zespole ich elementów są obiektywnie poufne (nieдоступne dla innych podmiotów) ”⁵¹

Generalnie obowiązki ciążące na przedsiębiorcy w tym zakresie można podzielić na dwie kategorie:

- rozwiązania organizacyjne;
- rozwiązania techniczne.

W skład pierwszej kategorii wchodzić mogą wszelkiego rodzaju regulaminy (pracy, organizacyjne) obowiązujące u przedsiębiorcy, a także oświadczenia oraz umowy o poufność przez niego podpisywane.

Rozwiązania techniczne podzielić można na związane z bezpieczeństwem fizycznym informacji oraz bezpieczeństwem informatycznym. Wśród rozwiązań dotyczących bezpieczeństwa fizycznego wskazać można na wszelkiego rodzaju systemy zabezpieczające przedsiębiorcę – telewizję przemysłową, systemy alarmowe, antywłamaniowe, itp. W zakresie zabezpieczenia systemów informatycznych, w których znajdują się informacje, co do których przedsiębiorca chce podjąć niezbędne działania w celu zachowania ich w poufności pomocniczo można zastosować regulacje zawarte w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentacji przetwarzania danych osobowych oraz warunków technicznych i organizacyjnych, jakim powinny odpowiadać urządzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania danych osobowych⁵².

Osobnego omówienia wymagają informacje, które mogą stanowić **tajemnicę przedsiębiorstwa**, tj. techniczna, technologiczna, organizacyjna oraz inna informacja posiadająca wartość gospodarczą.

⁴⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2000 r., I KKN 304/2000, OSNC 2001/4 poz. 59.

⁵⁰ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2000 r., I KKN 304/2000, OSNC 2001/4 poz. 59.

⁵¹ Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 28 lutego 2007 r. V CSK 444/2006 – Tajemnicą przedsiębiorstwa są nieujawnione do wiadomości publicznej informacje techniczne, technologiczne, organizacyjne lub inne posiadające wartość gospodarczą, co do których przedsiębiorca podjął niezbędne działania w celu zachowania ich poufności. Fakt, że informacje dotyczące poszczególnych elementów urządzenia są jawne nie decyduje o odebraniu zespołowi wiadomości o produkcie przymiotu poufności.

⁵² Dz. U. z 2004 r., nr 100, poz. 1024.

Informacja techniczna obejmuje „wszelkie sposoby oddziaływania na materię zarównożywioną jak i martwą, w celu uzyskania praktycznego rezultatu”⁵³.

Informacja technologiczna dotyczy najogólniej rozumianych sposobów wytwarzania, formuł chemicznych, wzorów i metod działania⁵⁴.

Informacja organizacyjna dotyczy wszelkich aspektów funkcjonowania przedsiębiorcy. Nie ma przy tym znaczenia czy została ona sformalizowana w postaci regulaminów czy procedur, czy też funkcjonuje na podstawie zwyczaju.

Doroku 2002 definicja legalna tajemnicy przedsiębiorstwa obejmowała także informacje handlowe rozumiane jako „całokształt doświadczeń i wiadomości przydatnych do prowadzenia przedsiębiorstwa, nie związanych bezpośrednio z cyklem produkcyjnym”⁵⁵. Obecnie stanowi ona część składową pojęcia „inne informacje posiadające wartość gospodarczą”. Zapis ten w sposób znaczący poszerza definicję tajemnicy przedsiębiorstwa. Nie sposób bowiem wyobrazić sobie informacji dotyczącej przedsiębiorcy, która nie posiadałaby jakiegokolwiek wartości gospodarczej.

Tytułem przykładu jako takie informacje wskazuje się:

- chronione lub niechronione prawami wyłącznymi wynalazki;
- wzory zdobnicze;
- plany techniczne;
- strategie marketingowe;
- metody kontroli jakości towarów i usług;
- bazy klientów;
- organizację pracy⁵⁶;
- strukturę wynagrodzeń.

Ciekawych przykładów wskazujących na informację stanowiącą tajemnicę przedsiębiorstwa w rozumieniu omawianego przepisu dostarcza orzecznictwo. W wyroku z 10 lipca 2002 r. Sąd Antymonopolowy orzekł, iż „dane zawarte w PIT-5 i F-01 – sprawozdaniu finansowym obrazują zarówno aktywa jak i pasywa oferentów, dochód, zyski, koszty działalności, straty, zobowiązania finansowe. Niewątpliwie są to informacje poufne – i stanowią tajemnicę przedsiębiorcy w rozumieniu art. 11 ust. 4 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji”⁵⁷. Także dane obrazujące wielkość produkcji i sprzedaży, a także źródła zaopatrzenia i zbytu stanowią tajemnicę przedsiębiorstwa podlegającą ochronie⁵⁸. Ponadto, przyjmuje się, że dane finansowe przedsiębiorstwa inne niż zawarte w publicznie dostępnym rejestrze przedsiębiorców mieszczą się w pojęciu tajemnicy przedsiębiorstwa⁵⁹.

Jednocześnie, zdarzają się sytuacje, w których sam ustawodawca wprowadza pewne szczególne rodzaje informacji, które niewątpliwie stanowią tajemnicę przedsiębiorcy, a dodatkowo są przedmiotem bardziej precyzyjnych regulacji. Tytułem przykładu, takimi, odrębnymi od ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, regulacjami ochronnymi są przepisy dotyczące:

- tajemnicy negocjacji handlowych;
- tajemnicy postępowania przetargowego o udzielenie zamówienia publicznego;
- tajemnicy danych osobowych i sposobów ich zabezpieczenia.

⁵³ S. Sołtyński, op. cit., s. 444.

⁵⁴ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2000 r., I KKN 304/2000, Monitor Prawniczy 2001/10 str. 546, OSNC 2001/4 poz. 59.

⁵⁵ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2000 r., I KKN 304/2000, Monitor Prawniczy 2001/10 str. 546, OSNC 2001/4 poz. 59.

⁵⁶ S. Sołtyński, op. cit., s. 445.

⁵⁷ Sygn. akt XVII Ama78/01, Dz. Urz. UOKiK z 2002 r., nr 5 poz. 224.

⁵⁸ Wyrok Sądu Antymonopolowego z dnia 30 października 1996 roku, XVII Amz 3/96.

⁵⁹ Wyrok Zespołu Arbitrów – Urząd Zamówień Publicznych z dnia 9 czerwca 2006 r. UZP/ZO/0-1625/06.

Zgodnie z treścią art. 721 § 1 k.c., jeżeli w toku negocjacji strona udostępniła informacje z zastrzeżeniem poufności, druga strona jest obowiązana do nieujawniania i nieprzekazywania ich innym osobom oraz do niewykorzystywania tych informacji dla własnych celów, chyba że strony uzgodniły inaczej. W razie niewykonania lub nienależytego wykonania tych obowiązków uprawniony może żądać od drugiej strony naprawienia szkody albo wydania uzyskanych przez nią korzyści.

Tajemnica postępowania przetargowego jest przedmiotem regulacji ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych⁶⁰. Zgodnie z treścią art. 8 ust. 2 ustawy zamawiający może ograniczyć dostęp do informacji związanych z postępowaniem o udzielenie zamówienia tylko w przypadkach określonych w ustawie. Nie ujawnia się informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa w rozumieniu przepisów o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, jeżeli wykonawca, nie później niż w terminie składania ofert lub wniosków o dopuszczenie do udziału w postępowaniu, zastrzegł, że nie mogą być one udostępniane. Wykonawca nie może zastrzec nazwy (firmy) oraz adresu wykonawców, a także informacji dotyczących ceny, terminu wykonania zamówienia, okresu gwarancji i warunków płatności zawartych w ofertach.

Innym przykładem jest regulacja zawarta w art. 39 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych⁶¹. Zgodnie z jej treścią osoby, które zostały upoważnione do przetwarzania danych, są obowiązane zachować w tajemnicy te dane osobowe oraz sposoby ich zabezpieczenia. Nie ulega wątpliwości, że dane osobowe posiadają wartość gospodarczą dla przedsiębiorcy. Z kolei sposoby zabezpieczenia danych osobowych stanowią mogą przedmiot informacji o charakterze technicznym lub organizacyjnym (w zależności od zastosowanych zabezpieczeń).

Zgodnie z treścią art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji przepisy dotyczące naruszenia tajemnicy przedsiębiorstwa rozciągają się na:

- osobę, która świadczyła pracę na podstawie stosunku pracy;
- lub innego stosunku prawnego;
- przez okres trzech lat od jego ustania, chyba że umowa stanowi inaczej albo ustał stan tajemnicy.

Interpretacji tego przepisu kilkakrotnie podjął się Sąd Najwyższy wskazując na następujące kwestie, mianowicie:

- Zwolnienie byłych pracowników z zakazu konkurencji po ustaniu stosunku pracy nie jest równoznaczne z godzeniem się przez byłego pracodawcę na ujawnienie (upowszechnienie) tych informacji przez pracowników lub na uczynienie z nich dowolnego użytku, zwłaszcza sprzecznego z interesem pracodawcy.
- Także po rozwiązaniu stosunku pracy byli pracownicy zobowiązani są do zachowania w tajemnicy posiadanych informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa (art. 11 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, jednolity tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 ze zm.).⁶²
- Przepis art. 11 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. Nr 47, poz. 211 ze zm.) wyklucza objęcie tajemnicą informacji, które osoba zainteresowana może uzyskać w zwykłej i dozwolonej drodze.⁶³
- Wykorzystanie przez pracownika we własnej działalności gospodarczej informacji, co do których przedsiębiorca (pracodawca) nie podjął niezbędnych działań w celu zachowania ich poufności,

⁶⁰ Dz. U. z 2004 r., nr 19, poz. 177 z późniejszymi zmianami.

⁶¹ Dz. U. z 2002 r., nr 101, poz. 926 z późniejszymi zmianami.

⁶² Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2007 r., I PK 207/06, OSNP 2008/11-12 poz. 157.

⁶³ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 września 2001 r., I CKN 1159/00, OSNC 2002/5 poz. 67.

należy traktować jako wykorzystanie powszechnej wiedzy, do której przedsiębiorca nie ma żadnych ustawowych uprawnień.⁶⁴

W ostatnim ze wskazanych orzeczeń Sąd Najwyższy wskazuje na wzajemną relację między informacją stanowiącą tajemnicę przedsiębiorstwa a wiedzą i doświadczeniem nabytym przez pracownika. Wskazuje on, że „istnieje różnica między wiadomościami odpowiadającymi treści pojęcia „tajemnica przedsiębiorstwa” a informacjami wchodzącymi w skład powszechnej, aczkolwiek specjalistycznej wiedzy zdobytej przez pracownika w wyniku własnej działalności zawodowej podczas zatrudnienia. Wiedza, doświadczenie i umiejętności zdobyte przez pracownika podczas zatrudnienia nie korzystają z ustawowej ochrony na rzecz przedsiębiorstwa, chociaż – ze względu na zasadę swobody umów – należy dopuścić możliwość zawarcia przez strony (pracodawcę i pracownika) porozumienia zawierającego klauzulę ograniczającą posługiwanie się tą wiedzą w celach konkurencyjnych po ustaniu zatrudnienia”.

Regulacji związanych z tajemnicą przedsiębiorstwa nie stosuje się wobec tego, kto od nieuprawnionego nabył, w dobrej wierze, na podstawie odpłatnej czynności prawnej, informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa.

3.4. Know-how

Specyficznym rodzajem informacji mogących stanowić tajemnicę przedsiębiorstwa jest know-how. W przepisach prawa polskiego brak jest szczegółowych regulacji związanych z tą materią. W zasadzie jedyną jest definicja know-how znajdująca się w ustawie z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych⁶⁵. Zgodnie z treścią art. 21 ust. 1 punkt 1 są nią informacje związane ze zdobytym doświadczeniem w dziedzinie przemysłowej, handlowej lub naukowej (know-how).

Na istotny aspekt know-how zwraca uwagę Stowarzyszenie Biur Ochrony Własności Przemysłowej (Association des Bureaux pour la Protection de la Propriete Industrielle, ANBP-PI) według której „know-how obejmuje całokształt nieujawnionych informacji technicznych, niezależnie od tego, czy podlegają one opatentowaniu, czy nie, niezbędnych do przemysłowego wytwarzania produktu lub stworzenia technologii produkcji. Ponieważ informacja taka osiągana jest na podstawie doświadczenia, know-how stanowi to, czego producent nie może poznać na podstawie samego zbadania produktu i samej znajomości postępu technicznego”.⁶⁶

Pojęcie know-how było także przedmiotem zainteresowania judykatury, która próbując zrekonstruować zakres pojęciowy, wskazywała na jego elementy składowe. Zgodnie z wyrokiem Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 31 lipca 2003 r.⁶⁷ „Know-how jest to zespół informacji poufnych, istotnych i zidentyfikowanych we właściwej formie. Termin „poufny” oznacza, że przedmiot umowy nie jest powszechnie dostępny i znany. Termin „istotny” oznacza, że informacje są ważne i niebanalne, zaś termin „zidentyfikowany” oznacza, że know-how jest opisane lub utrwalone w taki sposób, aby możliwe było sprawdzenie, że spełnia ono kryterium poufności i istotności.” W związku z tym, informacje stanowiące know-how muszą być nie tylko poufne, ale także istotne, którego to wymogu nie przewiduje wprost definicja tajemnicy przedsiębiorstwa.

⁶⁴ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2000 r., I CKN 304/2000.

⁶⁵ Dz. U. 1992 r., nr 21, poz. 86 z późniejszymi zmianami.

⁶⁶ R. Krasnodebski, w: M. Ślifierczyk, F. Świtała, R. Krasnodebski, G. Dźwigala, P. Karwat, Z. Huszcz, Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych. Komentarz, Warszawa 2007, komentarz do art. 21 ustawy, teza 7.

⁶⁷ Sygn. akt III SA 1661/2001, Monitor Podatkowy 2003/9 str. 2.

Z kolei w doktrynie prawa wskazuje się, na następujące elementy składowe know-how:

- wartość (dobro) o charakterze niematerialnym – w postaci wiedzy, zebranych doświadczeń, danych z kluczami ich zastosowania;
- o określonej (konkretnej i rzeczywistej) wartości majątkowej;
- uzyskana dzięki doświadczeniu;
- poufna;
- wiedza istotna i zidentyfikowana.⁶⁸

Know-how jest klasycznym przykładem występującej w praktyce umowy nienazwanej. Brak jest bowiem szczegółowych regulacji jej dotyczących. Dlatego też, wszelkie kwestie związane z problematyką natury know-how, wykorzystaniem jej oraz obrotem wymagają stosowania przepisów kodeksu cywilnego. Niemniej istnieją pewna odrębności między know-how a informacją stanowiącą tajemnicę przedsiębiorstwa, co prowadzić może do wniosku, że jest to odrębny przedmiot ochrony w ramach własności intelektualnej.

3.5. Oznaczenie przedsiębiorcy (marka, renoma, reputacja przedsiębiorcy)

Problematyka oznaczenia przedsiębiorcy stanowi bez wątpienia najbardziej złożony element własności intelektualnej. Wynika to z faktu, że w tym zakresie dochodzi do krzyżowania się różnych reżimów prawnych oraz regulacji zawartych w różnych aktach prawnych. Przedsiębiorcy przysługuje, w zależności od przedmiotu ochrony, wybór między roszczeniami dotyczącymi:

- prawa ochronnego na znak towarowy;
- prawa do nazwy (firmy) przedsiębiorcy;
- ochrony przed wprowadzającym w błąd oznaczeniem przedsiębiorcy;
- ochrony przez wprowadzającym w błąd oznaczeniem jakości towarów lub usług;
- ochrony dóbr osobistych;
- ochrony przed ograniczeniem praw do rynku.

Poza zakresem niniejszych rozważań pozostaną kwestie związane ze znakiem towarowym.

Co ciekawe, to kwestie związane z oznaczeniem przedsiębiorcy – jego marką, renomą czy reputacją stanowią obecnie najbardziej popularny aspekt własności intelektualnej. Dość powiedzieć, że w roku 2009 odbyło się badanie reputacji spółek giełdowych pod hasłem: „Reputacja to najcenniejszy niematerialny składnik majątku przedsiębiorstwa. Zarządzanie reputacją stanowi jedno z najważniejszych zadań strategicznych spółki”.

Zwrócił na to także uwagę Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 4 listopada 2004 r. stwierdzając, że „firma jest dobrem intelektualnym niejednokrotnie o znacznej wartości majątkowej, któremu ustawodawca przyznaje ochronę. Ma ona charakter prawa podmiotowego bezwzględnego skutecznego erga omnes, przysługującego przedsiębiorcy”⁶⁹.

Ogólną zasadą funkcjonowania przedsiębiorcy jest posiadanie przez niego firmy (nazwy), pod którą on działa (art. 432 § 1 k.c.). Nazwa wybrana przez przedsiębiorcę powinna się odróżniać dostatecznie od firm innych przedsiębiorców prowadzących działalność na tym samym rynku (art. 433. § 1), a także nie może wprowadzać w błąd, w szczególności co do osoby przedsiębiorcy, przedmiotu działalności przedsiębiorcy, miejsca działalności, źródeł zaopatrzenia (art. 433. § 2 k.c.). Jednocześnie, dobre imię przedsiębiorcy stanowi jego dobro osobiste w rozumieniu art. 23 k.c. Zgodnie z orzeczeniem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 grudnia 1995 r. także „**renoma przedsiębiorstwa rozumiana jako ogół pozytywnych wyobrażeń i ocen konsumentów o wyrobach tego przedsiębiorstwa**, może być traktowana jako dobro osobiste osoby prawnej, do którego mają

⁶⁸ G. Dźwigała, Opatkowanie know-how, POP 2004, nr 2, s. 9.

⁶⁹ Sygn. akt I ACa 560/2004, OSA 2006/7 poz. 25 str. 50.

odpowiednie zastosowanie, poprzez art. 43 kc, dyspozycje art. 23 i art. 24 kc. Te bowiem wartości niemajątkowe, dzięki którym osoba prawna może funkcjonować w obrocie zgodnie ze swym zakresem działania, są jej dobrami osobistymi⁷⁰.

W innym z orzeczeń Sąd Najwyższy wskazał, że „wyróżnienie znaków renomowanych następuje przy zastosowaniu innego kryterium niż to, które pozwala wyróżnić grupę znaków powszechnie znanych. Renoma znaku oznacza bowiem jego siłę atrakcyjną, wartość reklamową oraz zdolność do stymulowania zbytu oznaczonego nim towaru. Jest to zatem kryterium odwołujące się raczej do szczególnej jakości znaku niż do stopnia jego znajomości. Wyraża się zapastrywanie, że znakiem renomowanym jest taki znak, który – w odróżnieniu od znaków pełniących funkcję wskazania pochodzenia towaru – realizuje czystą funkcję przyciągania klientów”⁷¹.

Oprócz regulacji chroniących oznaczenie przedsiębiorcy jako jego firmę czy też dobro osobiste, polski ustawodawca przewiduje **ochronę oznaczania przedsiębiorcy przed czynami nieuczciwej konkurencji** na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Przepisy tej ustawy wprowadzają ochronę przed wprowadzającym w błąd oznaczeniem przedsiębiorcy (art. 5 ustawy), wprowadzającym w błąd oznaczeniem towarów lub usług (art. 10 ustawy) oraz ograniczeniem dostępu do rynku (art. 15 ustawy). Co ważne, ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, a więc także zawarte w niej, a wskazane wyżej delikty mają na celu chronić rynek jako całość i zapewnić swobodne, niezakłócone i uczciwe działania konkurencji⁷².

Wprowadzające w błąd oznaczenie przedsiębiorcy stanowi czyn nieuczciwej konkurencji w rozumieniu art. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Polega on na takim oznaczaniu przedsiębiorstwa, które może wprowadzić klientów w błąd co do jego tożsamości, przez używanie firmy, nazwy, godła, skrótu literowego lub innego charakterystycznego symbolu wcześniej używanego, zgodnie z prawem, do oznaczenia innego przedsiębiorstwa. Omawiając wskazany przepis dokonać trzeba interpretacji pojęcia „może wprowadzić klientów w błąd”.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że zapis „może wprowadzić klientów w błąd” uwypukla prewencyjny charakter przepisu. Wynika bowiem z niego, że już sama potencjalna możliwość wprowadzenia w błąd uruchamia odpowiedzialność z tytułu popełnienia czynu nieuczciwej konkurencji. Na takie rozumienie przepisu art. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji wskazuje także stosunkowo liczne w tym zakresie orzecznictwo sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego.

Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2005 r. „wykorzystywanie chociażby jednego z członów nazwy przedsiębiorstwa może prowadzić do czynu nieuczciwej konkurencji, gdyż może być to warunek wystarczający do wprowadzenia klientów w błąd. Przesłanka ta będzie natomiast spełniona, gdy zostanie wykazane, iż klient kierując się zbieżnymi lub podobnymi oznaczeniami łączy przedsiębiorstwa i uważa lub ma podstawy do takiego wnioskowania, iż pozostają one w jakimś związku prawnym”⁷³.

Także na zdolność oceny dokonaną przez klienta jako warunek możliwości wprowadzenia w błąd wskazał Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w wyroku z dnia 23 lutego 2007 r. wskazując, że „Znak AVEA nie jest tak podobny do znaku AVEDA, by kupujący kosmetyki mogli pomylić te marki. Urząd dokładnie ocenił znaki w warstwie wizualnej i fonetycznej, wziął pod

⁷⁰ Sygn. akt I ACR 1013/95, Orzecznictwo Sądów w sprawach Gospodarczych 1997/4 poz. 44 str. 59.

⁷¹ Wyrok Sądu Najwyższego z roku 2006, II CSK 728/2006, Gazeta Prawna 2007/210 str. 22.

⁷² Orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2008 roku, II CSK 363/2007, Gazeta Prawna 2008/8 str. 8.

⁷³ Sygn. akt I CK 621/2004, Rzeczpospolita 2005/74 str. C4.

uwagę grafikę, która, zdaniem sądu, ma zdolność odróżniającą, w postaci układu napisu i zmieniającej się kolorystyki tła. Zdaniem sądu także jedna litera „d” jest wystarczającym elementem, aby uznać, że nie dojdzie do pomylenia tych znaków przez kupujących kosmetyki.⁷⁴ Uzasadniając swoje stanowisko Sąd wskazał na powszechny charakter towarów oferowanych przez obydwoh przedsiębiorców, a także na bezpośredni związek między definicją konsumenta a nabywaniem przez niego towarów uważanych za należące do powszechnego użytku. Zdaniem Sądu znaki „A.” i „a.” wykazują duże podobieństwo wizualne i fonetyczne albowiem mają identyczne początki i końce przy czym różnią się jedynie jedną literą, tj. brakiem litery „d” w środku znaku „a.”. Jednocześnie uznając, że kosmetyki są produktami codziennego użytku, docelowym kręgiem odbiorców tych towarów są przeciętni konsumenci, których w świetle orzecznictwa europejskiego uważa się za właściwie poinformowanych, dostatecznie uważnych i rozsądnych (zob. m.in. wyrok ETS z dnia 22 czerwca 1999 r. w sprawie C-342/97 Lloyd Schuhfabrik Meyer przeciwko Klijsen, pkt 26 LexPolonica nr 1461223), ostatecznie uznał, że w przypadku takich produktów nie ma możliwości wprowadzenia klienta w błąd co do oznaczenia przedsiębiorstwa.

W innym z orzeczeń Sąd Najwyższy z dnia 22 sierpnia 1997 r. uznał, że „z uwagi na to, iż w sprawie niniejszej zachodzi identyczność ośmiu słów nazwy określającej przedmiot przedsiębiorstwa, a także na to, że jest to przedmiot bardzo specyficzny, o wysokim stopniu wyspecjalizowania działalności, brzmienie obydwu wchodzących w grę nazw stwarza możliwość wprowadzenia klienteli w błąd co do identyczności przedsiębiorstwa powoda i pozwanego”⁷⁵. Analizując sprawę będącą przedmiotem rozstrzygnięcia Sąd Najwyższy wskazał, że w błąd co do oznaczenia przedsiębiorcy wprowadzić mogą:

- prawie identyczne (po osiem słów) nazwy przedsiębiorców;
- fakt konkurowania na jednym wyspecjalizowanym rynku;
- fakt konkurowania na jednym terenie, a co za tym idzie dedykowanie swojej oferty dla tej samej klienteli;
- powiązania personalne między przedsiębiorcami – były prezes zarządu jednej z nich został następnie współnikiem konkurencyjnej spółki cywilnej.

Z kolei w opinii Sądu Najwyższego najlepszym dowodem na możliwość wprowadzenia w błąd co do oznaczenia przedsiębiorcy jest okoliczność, że rzeczywiście do takich błędów dochodziło.

W wyroku z dnia 6 marca 1997 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi wskazał, że ważnym elementem dla oceny oznaczenia przedsiębiorcy jest ten jej element, który jest najczęściej używany.⁷⁶ Sąd uznał, że w sprawie mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, gdyż gwarantem uczciwej konkurencji jest takie oznaczenie przedsiębiorstwa, które pozwala odróżnić go od innych przedsiębiorstw, a zwłaszcza pozwala rozróżnić klientowi konkurujące ze sobą przedsiębiorstwa. W przypadku oznaczeń złożonych, rzadko używana jest cała nazwa podmiotu gospodarczego. Wystarcza zazwyczaj użycie trzonu nazwy, słowa w niej dominującego, charakterystycznego i odróżniającego od innych działających nie tylko w takiej samej formie prawnej, ale w ogóle działających na rynku. Z kolei skrót nazwy handlowej jest oznaczeniem spółki, pod którym znana jest swoim klientom, funkcjonujący zaś w formie graficznej (charakterystyczne litery w owalu) jest znakiem towarowym i zgodnie z treścią art. 55 [1] k.c. wchodzi w skład przedsiębiorstwa rozumianego jako zespół składników materialnych i niematerialnych przeznaczonych do realizacji określonych zadań gospodarczych. W świetle art. 5 ustawy

⁷⁴ Sygn. akt VI SA/Wa 2048/2006, Gazeta Prawna 2007/42 str. 20.

⁷⁵ Sygn. akt III CKN 139/97, LexPolonica nr 1627889.

⁷⁶ Sygn. akt I ACr 4/97, OSA 1998/1 poz. 3 str. 46.

z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji wystarczy już sama możliwość powstania wątpliwości u nabywców, iż producentem artykułów wytwarzanych w istocie przez pozwaną jest strona powodowa, aby ta ostatnia mogła się domagać ochrony cywilnoprawnej przewidzianej w cytowanej ustawie.

Kolejnym elementem podlegającym ocenie przy możliwym wprowadzeniu w błąd co do oznaczenia przedsiębiorcy jest wywołanie wrażenia następstwa prawnego między przedsiębiorcami. Zwraca na to uwagę Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 29 czerwca 1995 r.⁷⁷, w którym analizuje podobieństwa w oznaczeniu Przedsiębiorstwa Państwowego „Polmozbyt” w B. i Przedsiębiorstwa Handlowo-Usługowego „Polmozbyt” Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Strona pozwana broniła się zarzucając, że jej firma jest wieloczołnowa, określa ona przedmiot działalności, jak również formę prawną, a słowo „Polmozbyt” jest jedynie dodatkiem, którego celem miało być bliższe oznaczenie przedsiębiorstwa kojarzące się z rynkiem motoryzacyjnym.

Analizując stan prawny sprawy, Sąd zwrócił uwagę, że:

- w kontraktach handlowych i innych rzadko używana jest cała nazwa podmiotu gospodarczego. Wystarcza zazwyczaj użycie trzonu nazwy, słowa dominującego w niej, charakterystycznego i odróżniającego od innych działających nie tylko w tej samej formie prawnej, ale w ogóle działających na rynku;

- firmy powinny odróżniać się jedna od drugiej, a nowa firma musi wyraźnie różnić się co do owego brzmienia od innych firm już zarejestrowanych. Wyraz „wyraźnie” ma tutaj szczególne znaczenie i wskazuje, że prawodawcy chodziło nie tylko o to, aby firmy nie były jednoznaczne, lecz i o to, aby wyłączona była możliwość jakichkolwiek omyłek i nieporozumień, czyli aby nawet poszczególne wyrazy, składające się na firmę, nie wprowadzały w błąd, zwłaszcza gdy sprawa dotyczy przedsiębiorstwa o jednakowym zakresie działalności. Mowa tutaj, naturalnie, o wyrazach mających znaczenie dominujące (orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 1924 r. I C 418/23 Zbiór Orzeczeń SN 1924 poz. 91).

Co więcej, Sąd wskazał także na znany w orzecznictwie przypadek używania firmy (nazwy) spółki „Suchard”, znanej ze swych wyrobów czekoladowych wysokiej jakości, przez drobną spółkę z Małopolski dla oznaczenia produkowanego przez nią i sprzedawanego mydła nie pierwszorzędnej jakości (orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 1934 r. C II. 1744/34 Zb. Orz. 1935/V poz. 218).

Reasumując, oceniając zdolność odróżniającą oznaczenia przedsiębiorstwa wziąć pod uwagę należy:

- możliwość wywołania u klientów wrażenia związków prawnych między przedsiębiorcami;
- możliwość wywołania u klientów wrażenia następstwa prawnego;
- specyfikę rynku, na którym przedsiębiorcy konkurują;
- zasięg terytorialny rynku;
- charakterystykę klienteli dokonującej wyboru między przedsiębiorcami;
- ewentualne powiązania personalne między przedsiębiorcami konkurującymi na tym samym rynku;
- ewentualny fakt występowania pomyłek wśród klientów.

Także regulacja zawarta w art. 10 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji określa element własności intelektualnej, jakim jest oznaczenie przedsiębiorcy. Definiuje on czyn nieuczciwej konkurencji polegający na wprowadzającym w błąd oznaczeniu produktów lub usług. Zgodnie z jego treścią czynem nieuczciwej konkurencji jest takie oznaczenie

⁷⁷ Sygn. akt I ACr 114/95, OSA 1995/9 poz. 60 str. 12.

towarów lub usług albo jego brak, które może wprowadzić klientów w błąd co do pochodzenia, ilości, jakości, składników, sposobu wykonania, przydatności, możliwości zastosowania, naprawy, konserwacji lub innych istotnych cech towarów albo usług, a także zatajenie ryzyka, jakie wiąże się z korzystaniem z nich.

Nie ulega wątpliwości, że oznaczenie przedsiębiorcy może identyfikować także jakość świadczonych przez niego usług lub oferowanych towarów. Dał temu wyraz Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 28 lutego 2005 r., gdzie wskazał na dwojaką funkcję adresów stron www jako oznaczeń przedsiębiorstwa: identyfikują one przedsiębiorstwo prowadzące działalność za pośrednictwem Internetu i odróżniają je od innych podmiotów działających na rynku on-line – wówczas są używane w charakterze oznaczenia przedsiębiorstwa, albo (i) pełnią rolę oznaczenia identyfikującego źródło pochodzenia towarów i usług reklamowych oferowanych za pośrednictwem stron www, które identyfikują – wówczas są używane w charakterze znaków towarowych i tak są postrzegane przez odbiorców⁷⁸. Tak określona funkcja oznaczenia przedsiębiorcy odnosi się także do pochodzenia, sposobu wykonania lub innych istotnych cech towarów lub usług, przez które należy rozumieć kształt produktu, opakowanie, kolorystykę.

Przy interpretacji znaczenia pojęcia „może wprowadzić klientów w błąd” aktualność zachowują uwagi dotyczące treści art. 5 ustawy, które należy jednak w pewnym zakresie uzupełnić. W pierwszej kolejności wskazać należy, że w przypadku kolizji między dwoma zarejestrowanymi znakami towarowymi rozstrzygać będą regulacje ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Wniosek taki wypływa z tezy wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z roku 2004 zgodnie z którą używanie przez firmy z tej samej branży podobnych znaków towarowych może prowadzić do wprowadzenia odbiorcy towarów w błąd⁷⁹.

Także użycie cudzego znaku towarowego w celu reklamowym i informacyjnym jest dozwolone wyłącznie, jeżeli nie prowadzi do mylącego wrażenia o istnieniu gospodarczych powiązań pomiędzy uprawnionym ze znaku a używającym go w tym celu⁸⁰.

Naruszenie własności intelektualnej przedsiębiorcy poprzez wprowadzające w błąd używanie oznaczenia przedsiębiorcy może także stanowić czyn nieuczciwej konkurencji określony w art. 15 ust. 2 punkt 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji polegający na ograniczeniu w istotny sposób lub wyłączeniu możliwości dokonywania przez klienta zakupu u innego przedsiębiorcy. Innym słowy prowadzić to może do ograniczenia przedsiębiorcy dostępu do rynku.

3.6. Własność intelektualna w Internecie. Ochrona domen internetowych.

Domena internetowa służy do identyfikacji poszczególnych komputerów w sieci internetowej i jest niepowtarzalnym adresem numerycznym, składającym się z kilkunastu cyfr oddzielonych od siebie kropkami, które dla łatwiejszego zapamiętania przez użytkowników sieci zostały zastąpione nazwami, stanowiącymi słowny zapis adresu numerycznego komputera. Istotnym jest, aby domena była niepowtarzalna, dlatego też nie można rejestrować dwóch jednobrzmiących domen internetowych.

Istotnym problemem z punktu widzenia właścicieli i użytkowników domen internetowych jest **tzw. piractwo domenowe**, czyli nieuczciwe rejestrowanie domen internetowych. W literaturze wyróżnia się następujące sposoby działania sprawców tego typu naruszeń praw do domen:

⁷⁸ Sygn. akt I ACa 843/2004, LexPolonica nr 378711.

⁷⁹ Sygn akt II SA 4457/2003, Gazeta Prawna 2004/250 str. 20, por. także wyrok Sądu Apelacyjnego z 23 kwietnia 2004 r., sygn akt I ACa 1506/03, niepublikowany oraz Sąd Najwyższy w orzeczeniu z 8 kwietnia 2003 r., IV KKN 22/02, OSP 2004, nr 5, poz. 61.

⁸⁰ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2004 r., III CK 410/2003, OSNC 2005/10 poz. 179.

- cybersquatting;
- typosquatting;
- spekulacja domenami internetowymi;
- domeny internetowe ośmieszające znaki towarowe.

Pierwszy ze sposobów, zwany cybersquatting (także domain-grabbing, domain name piracy), polega na rejestrowaniu lub używaniu domen internetowych, zawierających znane i cieszące się renomą znaki towarowe, przez osoby nieuprawnione do posługiwania się tymi znakami, które to osoby wykorzystują duże znaczenie tych domen w celu uzyskania określonych korzyści. Korzyściami z cybersquatting są:

- późniejsze odstąpienie prawa do korzystania z określonej domeny podmiotowi uprawnionemu do znaku towarowego lub zainteresowanej osobie trzeciej w zamian za zapłatę wysokiej kwoty pieniędzy;
- uniemożliwianie podmiotowi prowadzącemu konkurencyjną działalność czerpania korzyści z używania domeny internetowej zawierającej jego znak towarowy;
- blokowanie tej domeny;
- utrudnianie konkurencji dostępu do rynku i do potencjalnych klientów;
- przyciąganie potencjalnych klientów podmiotu uprawnionego do znaku towarowego, poprzez wykorzystywanie mylnego wrażenia, iż podmiot uprawniony jest użytkownikiem określonej domeny internetowej.

Z kolei typosquatting polega na rejestrowaniu lub używaniu domen internetowych, zawierających zmodyfikowane lub zapisane z błędem znaki towarowe, przez osoby nieuprawnione do posługiwania się tymi znakami. Działanie to opiera się na założeniu, że użytkownicy Internetu często popełniają błędy podczas pisania nazw domen internetowych, stąd przejawem typosquatting są zarówno drobne modyfikacje wprowadzone w nazwach znaków towarowych znanych i cieszących się dobrą renomą, jak i świadome wykorzystanie typowych błędów w ich pisowni lub przedstawianiu w nich liter, np. plauboy.com (zamiast playboy.com), mercedess.com (zamiast mercedes.com).

Spekulacja domenami internetowymi (tzw. składowanie domen internetowych lub cyberwildcatting) polega na rejestrowaniu wielu domen internetowych, zawierających określone słowa (w tym znaki towarowe), z zamiarem późniejszego odstąpienia prawa do nich osobom zainteresowanym, w zamian za zapłatę kwoty pieniężnej, która przewyższałaby koszty rejestracji i utrzymania tych domen.

Ostatni ze sposobów działania sprawców tego typu naruszeń praw do domen to tworzenie domen internetowych ośmieszających znaki towarowe (cyber-smearing, disparaging domain name), które zawierają nazwę znaku towarowego w połączeniu ze słowami obelżywymi lub obniżającymi renomę znaku. Takie działania mają przedstawić znak towarowy w negatywnym świetle, zniechęcić potencjalnych klientów. Często przeprowadzane są przez konkurencję.

W przypadku zaistnienia sporu dotyczącego domen internetowych jednym ze sposobów rozstrzygnięcia jest spór sądowy przed sądem powszechnym. Innym jest sądownictwo polubowne. W Polsce tą funkcję pełni Sąd Polubowny do spraw Domen Internetowych przy Polskiej Izbie Informatyki i Telekomunikacji w Warszawie (PIIT), który powstał w 2003 r. Sąd ten został powołany w celu rozstrzygania sporów o naruszenie praw w wyniku rejestracji nazwy domeny internetowej z zakończeniem „.pl”. Spory te są rozstrzygane w ramach mediacji lub postępowania arbitrażowego. Sąd ten jest jednym z trzech sądów polubownych działających przy instytucjach, które łączą z Naukową i Akademicką Siecią Komputerową⁸¹ porozumienia o współpracy w zakresie rozstrzygania

⁸¹ NASK – jednostka badawczo-rozwojowa, będąca wiodącym polskim operatorem sieci transmisji danych, pełniąca także rolę krajowego rejestru nazw internetowych w domenie „.pl”.

sporów. Pozostałe to Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie i The Intellectual Property Organization Arbitration and Mediation Center. Jak wskazuje NASK, ta ostatnia instytucja jest właściwym sądem w przypadku zgłaszania sporów, w których dwie strony posiadają miejsce zamieszkania lub siedzibę poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

Odnosząc się do orzecznictwa w zakresie sporów dotyczących domen internetowych należy wskazać przede wszystkim na bogaty dorobek sądów amerykańskich. W uzasadnieniu rozstrzygnięcia w sprawie Avery Dennison Corp. przeciwko Sumpton wskazano m.in., że: „Tak jak wszyscy piraci domenowi pozwani po prostu »przycupnęli« (squat) na zarejestrowanych przez siebie domenach dopóty, dopóki nie pojawi się ktoś, kto chciałby ich używać. Tak jak wszyscy piraci domenowi pozwani przywłaszczyli sobie całą treść wiążącą się z ich domenami tak, żeby przeszkodzić innym w używaniu tych samych nazw domenowych. Tak jak wszyscy piraci domenowi pozwani usiłowali uzyskać dochód przez żądanie zapłaty przed wyrażeniem zgody na używanie domen internetowych, na których zdecydowali się »przycupnąć«”.

W orzecznictwie polskim na uwagę zasługuje wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 28 lutego 2005 r.⁸², gdzie uznano m.in., że adresy stron www pełnią dwojaką funkcję: identyfikują przedsiębiorstwo prowadzące działalność za pośrednictwem Internetu i odróżniają je od innych podmiotów działających na rynku on-line – wówczas są używane w charakterze oznaczenia przedsiębiorstwa, albo (i) pełnią rolę oznaczenia identyfikującego źródło pochodzenia towarów i usług reklamowych oferowanych za pośrednictwem stron www, które identyfikują – wówczas są używane w charakterze znaków towarowych i tak są postrzegane przez odbiorców. W wyniku rejestracji domeny powstaje pewien stan wyłączności w odniesieniu do domeny, wyłączność ta ma jednak charakter faktyczny, a nie prawny. Rejestracja domeny nie kreuje żadnego wyłącznego, majątkowego „prawa” do domeny internetowej jako takiej; w wyniku rejestracji domeny jej dysponent nie staje się właścicielem domeny, a tylko uprawnionym z umowy do korzystania z usługi, polegającej na utrzymaniu na jego rzecz związania nazwy domeny z odpowiednim jej numerem.

⁸² Sygn. akt I ACa 843/2004, LexPolonica nr 378711.

ROZDZIAŁ 4

Transfer własności intelektualnej

Problematyka dotycząca własności intelektualnej łączy się nierozdzielnie z możliwością dokonywania legalnego transferu technologii. Prowadzi to niekiedy do zderzenia obrotu technologicznego z kwestiami dotyczącymi wywiadu gospodarczego czy też – w skrajnych przypadkach – szpiegostwa przemysłowego.

Ogólnie mówiąc, transfer technologii to nic innego jak przekazywanie informacji niezbędnych w taki sposób, aby jeden podmiot był zdolny powielić pracę drugiego⁸³. Dotyczyć on może tak informacji technicznych jak też tych o charakterze organizacyjnym.

Dokonując przeglądu ogólnych zagadnień związanych z transferem technologii zwrócić uwagę należy na występujące na tym gruncie podziały na:

- transfer pasywny i aktywny;
- transfer niekomercyjny i komercyjny;
- transfer pionowy i poziomy.

Transfer pasywny obejmuje pozyskiwanie informacji wyłącznie ze źródeł zewnętrznych. Z kolei transfer aktywny zakłada udział własny przedsiębiorcy w postaci prowadzonej działalności badawczo-rozwojowej.

Przedmiotem transferu komercyjnego jest wiedza bezpłatna pozyskiwana przy okazji seminariów, konferencji, upubliczniana przez rozmaite organizacje i stowarzyszenia. Transfer komercyjny obejmuje z kolei wszelkiego rodzaju licencje, których przedmiotem jest pozyskiwanie innowacyjnych produktów bądź usług.

Transfer technologii zakłada także przepływ informacji pomiędzy sektorem badawczo – rozwojowym a podmiotami gospodarczymi (transfer pionowy). W przypadku przepływu technologii między przedsiębiorcami nosi on nazwę transferu poziomego.

Transfer własności intelektualnej ma miejsce najczęściej na podstawie przepisów prawa, a także na podstawie odpowiednich zapisów umownych.

Wywiad gospodarczy zakłada możliwość i dopuszczalność pozyskiwania informacji o przedsiębiorcy, w tym także technologicznych z wszelkich dostępnych źródeł zaczynając od specjalistycznych (opisy patentowe, publikacje naukowe) do popularnych (internet). Różni się on od szpiegostwa przemysłowego tym, że działania podejmowane w jego ramach są legalne i znajdują oparcie w przepisach prawa. Z kolei szpiegostwo przemysłowe jako pojęcie zawierające w sobie znaczny ładunek pejoratywnych skojarzeń ogniskuje się wokół działań nielegalnych.

4.1. Licencje na prawa własności przemysłowej i prawa autorskie

Omówienie dopuszczalnych form transferu własności intelektualnej rozpocząć należy od najczęściej występujących w praktyce zagadnień licencyjnych.

Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej dopuszcza możliwość udzielania licencji na:

- wynalazki (art. 76 i następne ustawy),
- wzory użytkowe (art. 100 ust. 1 ustawy w związku z art. 76 i następnymi ustawy),
- wzory przemysłowe (art. 100 ust. 1 ustawy w związku z art. 76 i następnymi ustawy),

⁸³ P. Głodek, w: K. B. Matusiak (red.), *Innowacje i transfer technologii*, Warszawa 2005, s. 168 i następne.

- znaki towarowe (art. 163 ust. 1 ustawy w związku z art. 76 i następnymi ustawy)
- oznaczenia geograficzne (art. 189 ustawy);
- topografie układów scalonych (art. 221 ust. 1 ustawy w związku z art. 76 i następnymi ustawy).

Także ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych przewiduje możliwość udzielenia licencji na:

- utwór (art. 67 ustawy);
- program komputerowy (art. 77 ustawy w związku z art. 67 ustawy).

Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej reguluje kwestie związane z udzielaniem licencji umownych oraz licencji przymusowych. Zgodnie z treścią art. 76 ustawy umowa licencyjna wymaga, pod rygorem nieważności, zachowania formy pisemnej. Dopuszczalne jest udzielenie licencji ograniczającej korzystanie z wynalazku (licencja ograniczona). Jednakże w przypadku, gdy w umowie licencyjnej nie ograniczono zakresu korzystania z wynalazku, licencjodawca ma prawo korzystania z wynalazku w takim samym zakresie jak licencjodawca (licencja pełna). Ustawodawca wprowadza także dalsze podziały licencji na wyłączne, niewyłączne, otwarte.

Licencja wyłączna polega na wykluczeniu możliwości jej udzielenia dalszym osobom. Jednakże jeżeli umowa licencyjna nie zastrzega wyłączności korzystania z wynalazku w określony sposób, udzielenie licencji jednej osobie nie wyklucza możliwości udzielenia licencji innym osobom, a także jednoczesnego korzystania z wynalazku przez uprawnionego z patentu. Licencja taka stanowi licencję niewyłączną. Uprawniony z licencji może udzielić dalszej licencji (sublicencji) tylko za zgodą uprawnionego z patentu. Udzielenie dalszej sublicencji jest niedozwolone. Licencja otwarta zakłada gotowość udzielenia licencji na korzystanie z wynalazku. W tym celu uprawniony z wynalazku składa stosowne oświadczenie w Urzędzie Patentowym, o którym to informacja podlega wpisowi do rejestru patentowego.

Jeżeli umowa o wykonanie prac badawczych lub inna podobna umowa nie stanowi inaczej, domniemywa się, że wykonawca prac udzielił zamawiającemu licencji na korzystanie z wynalazków zawartych w przekazanych wynikach prac (licencja dorozumiana).

Urząd Patentowy może udzielić zezwolenia na korzystanie z opatentowanego wynalazku innej osoby (licencja przymusowa), gdy jest to:

- konieczne do zapobieżenia lub usunięcia stanu zagrożenia bezpieczeństwa Państwa, w szczególności w dziedzinie obronności, porządku publicznego, ochrony życia i zdrowia ludzkiego oraz ochrony środowiska naturalnego;
- zostanie stwierdzone, że patent jest nadużywany w szczególności przez uniemożliwianie korzystania z wynalazku przez osobę trzecią, jeżeli jest ono konieczne do zaspokojenia potrzeb rynku krajowego, a zwłaszcza gdy wymaga tego interes publiczny, a wyrób jest dostępny społeczeństwu w niedostatecznej ilości lub jakości albo po nadmiernie wysokich cenach;
- zostanie stwierdzone, że uprawniony z patentu udzielonego z wcześniejszym pierwszeństwem (patentu wcześniejszego) uniemożliwia, nie godząc się na zawarcie umowy licencyjnej, zaspokojenie potrzeb rynku krajowego przez stosowanie opatentowanego wynalazku (patent zależny), z którego korzystanie wkraczałoby w zakres patentu wcześniejszego; w tym przypadku uprawniony z patentu wcześniejszego może żądać udzielenia mu zezwolenia na korzystanie z wynalazku będącego przedmiotem patentu zależnego (licencja wzajemna). Tak udzielona licencja stanowi zawsze licencję niewyłączną.

Wskazane wyżej zasady rządzące udzielaniem licencji na wynalazek stosuje się odpowiednio do wzorów przemysłowych, wzorów użytkowych i topografii układów scalonych. W przypadku znaków towarowych niedopuszczalne jest udzielenie licencji przymusowej. Co więcej, w tym przypadku licencjodawca może udzielić sublicencji na używanie znaku towarowego w zakresie udzielonego mu upoważnienia. Licencjodawca może wskazać, że korzysta z licencji na używanie

znaku towarowego, poprzez umieszczenie oznaczenia „lic.” w sąsiedztwie znaku towarowego. Natomiast, w przypadku korzystania z licencji na używanie znaku towarowego, licencjobiorca jest obowiązany, na żądanie licencjodawcy, wskazać na używanie znaku na podstawie licencji przez umieszczenie oznaczenia „lic.”

Osoba taka może przenieść swoje uprawnienia na inną organizację lub organ na podstawie porozumienia. Wpisu do rejestru powyższej zmiany dokonuje się na wniosek.

Na gruncie ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych przewiduje się dwie możliwości umownego przekazania praw do utworu.

Pierwszą z nich jest umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych. Zgodnie z treścią art. 41 ustawy autorskie prawa majątkowe mogą przejść na inne osoby w drodze dziedziczenia lub na podstawie umowy. Jednocześnie nabywca autorskich praw majątkowych może przenieść je na inne osoby, chyba że umowa stanowi inaczej. Umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych obejmuje pola eksploatacji wyraźnie w niej wymienione i może dotyczyć tylko pół eksploatacji, które są znane w chwili jej zawarcia. Ważność takiej umowy uzależniona jest od zachowania formy pisemnej. Brak wyraźnego postanowienia w treści umowy, że przenosi ona majątkowe prawa autorskie wskazuje w sposób dorozumiany, że twórca udzielił licencji.

Przedmiotem umowy o przeniesienie praw autorskich nie mogą być prawa osobiste twórcy – są one niezbywalne i niedziedziczne.

Drugą formą przeniesienia praw autorskich jest umowa o korzystanie z utworu, zwana licencją. Umowa licencyjna uprawnia do korzystania z utworu w okresie pięciu lat na terytorium państwa, w którym licencjobiorca ma swoją siedzibę, chyba że w umowie postanowiono inaczej. Po upływie wskazanego terminu prawo uzyskane na podstawie umowy licencyjnej wygasa. Zasadą jest zakaz udzielania sublicencji, chyba że umowa licencyjna stanowi inaczej.

W ramach umowy licencyjnej twórca może udzielić upoważnienia do korzystania z utworu na wymienionych w umowie polach eksploatacji z określeniem zakresu, miejsca i czasu tego korzystania. Jeżeli umowa nie zastrzega wyłączności korzystania z utworu w określony sposób (licencja wyłączna), udzielenie licencji nie ogranicza udzielenia przez twórcę upoważnienia innym osobom do korzystania z utworu na tym samym polu eksploatacji (licencja niewyłączna). Umowa licencyjna wyłączna wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności.

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych wprowadza także możliwość przeniesienia autorskich praw majątkowych oraz udzielania licencji na program komputerowy. W przypadku udzielenia licencji stosuje się do nich odpowiednio przepisy o licencjach na utwór. Jednakże coraz większą popularnością cieszą się tzw. wolne licencje (open source). Zasadniczo wśród nich wyróżnia się dwie grupy: licencje copyleft and non-copyleft. Pierwsza z nich zakłada, że wszelkie modyfikacje mają być rozpowszechniane na zasadach wolnych licencji (GNU GPL). Z kolei licencje non-copyleft opierają się na założeniu, że twórca ma zagwarantowaną możliwość podjęcia decyzji, czy udziela wolnej licencji czy też żąda opłat licencyjnych.

W przypadku umownego przeniesienia autorskich praw majątkowych do programu komputerowego obejmuje ono prawo do:

1. Trwałego lub czasowego zwielokrotnienia programu komputerowego w całości lub w części jakimikolwiek środkami i w jakiejkolwiek formie; w zakresie, w którym dla wprowadzania, wyświetlania, przechowywania, przekazywania i przechowywania programu komputerowego niezbędne jest jego zwielokrotnienie, czynności te wymagają zgody uprawnionego;
2. Tłumaczenia, przystosowywania, zmiany układu lub jakichkolwiek innych zmian w programie komputerowym, z zachowaniem praw osoby, która tych zmian dokonała;
3. Rozpowszechniania, w tym użyczenia lub najmu, programu komputerowego lub jego kopii.

Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, czynności wymienione w punktach 1 i 2 powyżej nie wymagają zgody uprawnionego, jeżeli są niezbędne do korzystania z programu komputerowego zgodnie z jego przeznaczeniem, w tym do poprawiania błędów przez osobę, która legalnie weszła w jego posiadanie.

Nie wymaga zezwolenia uprawnionego:

- sporządzenie kopii zapasowej, jeżeli jest to niezbędne do korzystania z programu komputerowego. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, kopia ta nie może być używana równocześnie z programem komputerowym;
- obserwowanie, badanie i testowanie funkcjonowania programu komputerowego w celu poznania jego idei i zasad przez osobę posiadającą prawo korzystania z egzemplarza programu komputerowego, jeżeli, będąc do tych czynności upoważniona, dokonuje ona tego w trakcie wprowadzania, wyświetlania, stosowania, przekazywania lub przechowywania programu komputerowego;
- zwielokrotnianie kodu lub tłumaczenie jego formy w rozumieniu punktów 1 i 2 powyżej, jeżeli jest to niezbędne do uzyskania informacji koniecznych do osiągnięcia współdziałania niezależnie stworzonego programu komputerowego z innymi programami komputerowymi, o ile zostaną spełnione następujące warunki:
 - czynności te dokonywane są przez licencjobiorcę lub inną osobę uprawnioną do korzystania z egzemplarza programu komputerowego bądź przez inną osobę działającą na ich rzecz,
 - informacje niezbędne do osiągnięcia współdziałania nie były uprzednio łatwo dostępne dla osób,
 - czynności te odnoszą się do tych części oryginalnego programu komputerowego, które są niezbędne do osiągnięcia współdziałania.

Informacje dotyczące kodu źródłowego oraz jego tłumaczenia nie mogą być wykorzystane do innych celów niż osiągnięcie współdziałania niezależnie stworzonego programu komputerowego, przekazane innym osobom, chyba że jest to niezbędne do osiągnięcia współdziałania niezależnie stworzonego programu komputerowego, wykorzystane do rozwijania, wytwarzania lub wprowadzania do obrotu programu komputerowego o istotnie podobnej formie wyrażenia lub do innych czynności naruszających prawa autorskie.

4.2. Dozwolony użytek – licencja ustawowa

Dopuszczalną na gruncie ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych metodą korzystania z już rozpowszechnionego utworu jest konstrukcja własnego dozwolonego użytku (art. 23 ustawy). Umożliwia ona korzystanie z takiego utworu bez zgody twórcy. Regulacja ta nie upoważnia do budowania według cudzego utworu architektonicznego i architektoniczno-urbanistycznego oraz do korzystania z elektronicznych baz danych spełniających cechy utworu, chyba że dotyczy to własnego użytku naukowego niezwiązanego z celem zarobkowym.

Zakresem własnego użytku osobistego ustawodawca objął korzystanie z pojedynczych egzemplarzy utworów przez krąg osób pozostających w związku osobistym, w szczególności pokrewieństwa, powinowactwa lub stosunku towarzyskiego.

Z mocy art. 77 ustawy, regulacji tej nie stosuje się do programów komputerowych.

Wskazana ustawa przewiduje także konstrukcję dozwolonego użytku publicznego, nazywanego niekiedy **licencją przymusową**.

Został on uregulowany w przepisach art. 24 - 33 ustawy i obejmuje w szczególności:

- przejściowe lub incydentalne zwielokrotnianie utworów, niemające samodzielnego znaczenia gospodarczego, a stanowiące integralną i podstawową część procesu technologicznego oraz mające na celu wyłącznie umożliwienie przekazu utworu w systemie teleinformatycznym pomiędzy osobami trzecimi przez pośrednika lub zgodnego z prawem korzystania z utworu (art. 23 1 ustawy);
- rozpowszechnianie za pomocą anteny zbiorowej oraz sieci kablowej utworów nadawanych przez inną organizację radiową lub telewizyjną drogą satelitarną albo naziemną,

jeżeli następuje to w ramach równoczesnego, integralnego i nieodpłatnego rozpowszechniania programów radiowych lub telewizyjnych i przeznaczone jest do oznaczonego grona odbiorców znajdujących się w jednym budynku lub w domach jednorodzinnych obejmujących do 50 gospodarstw domowych (art. 24 ustawy);

- rozpowszechnianie w celach informacyjnych w prasie, radiu i telewizji już rozpowszechnionych sprawozdań o aktualnych wydarzeniach, aktualnych artykułów na tematy polityczne, gospodarcze lub religijne, chyba że zostało wyraźnie zastrzeżone, że ich dalsze rozpowszechnianie jest zabronione, aktualnych wypowiedzi i fotografii reporterskich, krótkich wyciągów ze sprawozdań i artykułów, przeglądów publikacji i utworów rozpowszechnionych, mów wygłoszonych na publicznych zebraniach i rozprawach; nie upoważnia to jednak do publikacji zbiorów mów jednej osoby, krótkich streszczeń rozpowszechnionych utworów z zachowaniem prawa do wynagrodzenia dla twórcy (art. 25 ustawy);
- przytaczanie w utworach stanowiących samoistną całość urywków rozpowszechnionych utworów lub drobne utwory w całości, w zakresie uzasadnionym wyjaśnieniem, analizą krytyczną, nauczaniem lub prawami gatunku twórczości (art. 29 ust. 1 ustawy);
- rozpowszechnianie utworów wystawionych na stałe na ogólnie dostępnych drogach, ulicach, placach lub w ogrodach, jednakże nie do tego samego użytku, utworów wystawionych w publicznie dostępnych zbiorach, takich jak muzea, galerie, sale wystawowe, lecz tylko w katalogach i w wydawnictwach publikowanych dla promocji tych utworów, a także w sprawozdaniach o aktualnych wydarzeniach w prasie i telewizji, jednakże w granicach uzasadnionych celem informacji, a także w encyklopediach i atlasach – opublikowanych utworów plastycznych i fotograficznych, o ile nawiązanie porozumienia z twórcą celem uzyskania jego zezwolenia napotyka trudne do przewyżczenia przeszkody z zachowaniem przysługującym twórcy prawa do wynagrodzenia (art. 33 ustawy);
- korzystanie z utworów dla celów bezpieczeństwa publicznego lub na potrzeby postępowań administracyjnych, sądowych lub prawodawczych oraz sprawozdań z tych postępowań (art. 33 2 ustawy).

Osobną formą dozwolonego użytku publicznego jest tzw. prawo cytatu uregulowane w art. 34 ustawy. Przyznaje on możliwość korzystania z utworów w granicach dozwolonego użytku pod warunkiem wymienienia imienia i nazwiska twórcy oraz źródła.

4.3. Prawa pracodawcy związane z pozyskaniem autorskich praw majątkowych do utworu oraz programu komputerowego

Rozważając kwestie związane z prawnymi aspektami transferu własności intelektualnej nie sposób pominąć kwestii związanych z uprawnieniami pracodawcy do utworu i programu komputerowego stworzonymi przez pracownika w ramach wykonywania obowiązków służbowych.

Zgodnie z ogólną regulacją zawartą w art. 22 § 1 kodeksu pracy przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca – do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem.

Swoistym doprecyzowaniem tego zapisu jest treść art. 12 i 74 ust. 2 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

Pierwsza z nich dotyczy **tzw. utworu pracowniczego** i stanowi, że jeżeli ustawa lub umowa o pracę nie stanowią inaczej, pracodawca, którego pracownik stworzył utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, nabywa z chwilą przyjęcia utworu autorskie prawa majątkowe w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron.

Z kolei, jeżeli pracodawca, w okresie dwóch lat od daty przyjęcia utworu, nie przystąpi do rozpowszechniania utworu przeznaczonego w umowie o pracę do rozpowszechnienia, twórca może wyznaczyć pracodawcy na piśmie odpowiedni termin na rozpowszechnienie utworu z tym skutkiem, że

po jego bezskutecznym upływie prawa uzyskane przez pracodawcę wraz z własnością przedmiotu, na którym utwór utrwalono, powracają do twórcy, chyba że umowa stanowi inaczej. Strony mogą określić inny termin na przystąpienie do rozpowszechniania utworu.

Z chwilą przyjęcia utworu pracodawca nabywa własność przedmiotu, na którym utwór utrwalono.

W zakresie programów komputerowych prawa majątkowe do programu komputerowego stworzonego przez pracownika w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy przysługują pracodawcy, o ile umowa nie stanowi inaczej.

Co warto podkreślić, rozwiązanie umowy o pracę niczego nie zmienia, w szczególności nie powoduje, że pracodawca traci do nich prawo, a pracownik je nabywa. Oczywiście chodzi o majątkowe prawa autorskie, gdyż osobiste (w szczególności do autorstwa) są niezbywalne i przysługują twórcy zawsze⁸⁴.

4.4. Umowa know-how

Także know-how rozumiane jako informacje związane ze zdobytym doświadczeniem w dziedzinie przemysłowej, handlowej lub naukowej (know-how) stanowić może przedmiot obrotu między przedsiębiorcami. Wszelkiego rodzaju umowy regulujące przeniesienie praw do know-how należą do kategorii umów nienazwanych, a więc nie posiadających swojej odrębnej regulacji w ramach prawa cywilnego. W związku z tym, odpowiednie zastosowanie będą miały regulacje znajdujące się w przepisach kodeksu cywilnego.

4.5. Umowa przeniesienia praw do przedsiębiorstwa

Przepisy kodeksu cywilnego zawierają w treści art. 55 definicję przedsiębiorstwa. Zgodnie z jego treścią jest ono zorganizowanym zespołem składników niematerialnych i materialnych przeznaczonym do prowadzenia działalności gospodarczej. W jego skład wchodzi w szczególności: oznaczenie indywidualizujące przedsiębiorstwo lub jego wyodrębnione części (nazwa przedsiębiorstwa), własność nieruchomości lub ruchomości, w tym urządzeń, materiałów, towarów i wyrobów, oraz inne prawa rzeczowe do nieruchomości lub ruchomości, prawa wynikające z umów najmu i dzierżawy nieruchomości lub ruchomości oraz prawa do korzystania z nieruchomości lub ruchomości wynikające z innych stosunków prawnych, wierzytelności, prawa z papierów wartościowych i środki pieniężne, koncesje, licencje i zezwolenia, patenty i inne prawa własności przemysłowej, majątkowe prawa autorskie i majątkowe prawa pokrewne, tajemnice przedsiębiorstwa, księgi i dokumenty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej.

W treści tego przepisu znaleźć można kilka elementów składających się na własność intelektualną. Są to:

- oznaczenie indywidualizujące przedsiębiorstwo lub jego wyodrębnione części (nazwa przedsiębiorstwa);
- licencje;
- patenty i inne prawa własności przemysłowej;
- majątkowe prawa autorskie i majątkowe prawa pokrewne;
- tajemnice przedsiębiorstwa.

Regulacja ta posiada znaczenie z punktu widzenia transferu własności intelektualnej z uwagi na treść art. 55 2 k.c. Przepis ten wprowadza ogólną zasadę przejścia na nabywcę wszystkich elementów wchodzących w skład przedsiębiorstwa w przypadku dokonania czynności prawnej mającej za przedmiot przedsiębiorstwo. Wyjątkami od tej zasady mogą być treść samej czynności prawnej albo regulacje zawarte w przepisach szczególnych.

⁸⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 26 kwietnia 2007 roku, I ACa 116/2007, Rzeczpospolita 2007/102 C5.

Czynnościami prawnymi, o których mowa w przepisie mogą być zarówno wszelkiego rodzaju umowy (np. sprzedaż, darowizna, dzierżawa), jednostronne czynności prawne, a także dziedziczenie.

Jednocześnie art. 75 1 k.c. wymaga dla czynności prawnych, których przedmiotem jest zbycie przedsiębiorstwa zachowania formy pisemnej z podpisem notarialnie poświadczonym. Z kolei, jeżeli w skład przedsiębiorstwa wchodzi także nieruchomość, ważność takiej czynności wymaga zachowania formy aktu notarialnego (art. 75 1 § 4 k.c.).

Ogólną zasadą jest przejście praw do całego przedsiębiorstwa w drodze jednej czynności prawnej. Niemniej, nic nie stoi na przeszkodzie, aby nastąpiło to w drodze w drodze kilku następujących po sobie czynności prawnych. Stanowisko to znajduje potwierdzenie w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2005 r.⁸⁵ Co więcej, przeniesienie praw do przedsiębiorstwa nie wymaga wymienienia wszystkich jego składników, wystarczy poprawne ogólne wskazanie przedmiotu transakcji⁸⁶.

4.6. Umowa franchisingu

Firma rozumiana jako nazwa handlowa przedsiębiorcy nie może być przedmiotem obrotu. Zakaz taki ustanawia art. 439. § 1. k.c. zgodnie z którym firma nie może być zbyta. Jednocześnie § 2 tego artykułu stanowi, że przedsiębiorca może upoważnić innego przedsiębiorcę do korzystania ze swej firmy, jeżeli nie wprowadza to w błąd. Regulacja ta, oprócz wspomnianego wyżej art. 163 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej umożliwiającego udzielanie licencji na znak towarowy, dotyczy umów franchisingu.

Istotą franchisingu jest współpraca między dwoma przedsiębiorcami, z których jeden posiada kapitał. Drugi z nich dysponuje z kolei sprawdzonym sposobem działania i użycza znaku towarowego, technologii, strategii marketingowych, renomy czy też rozwiązań organizacyjnych. Innymi słowy franchising można zdefiniować jako prowadzenie działalności gospodarczej przy wykorzystaniu powszechnie znanej marki.

Przedmiotem franchisingu mogą być:

- usługi świadczone przy wykorzystaniu marki franchisingodawcy i na podstawie jego wskazań;
- produkcja prowadzona przy wykorzystaniu wskazań franchisingodawcy, którą następnie sprzedaje pod jego marką;
- dystrybucja polegająca na sprzedaży produktów w punktach sprzedaży zorganizowanych i urządzonych według wskazań franchisingodawcy.

Umowy franchisingu zaliczają się do kategorii umów nienazwanych, nieposiadających szczególnych regulacji ustawowych. Wydaje się jednak, że są one zbliżone do umów dzierżawy. Jednocześnie wskazując się niekiedy, że ich zasadniczą treścią jest udzielenie licencji. Dotyczą one różnych rodzajów praw własności intelektualnej, w szczególności znaków towarowych, oznaczeń przedsiębiorcy, know-how, tajemnicy przedsiębiorstwa. Niejednokrotnie połączone jest to ze wsparciem franchisingobiorcy w kwestiach handlowych, organizacyjnych czy logistycznych. W wyniku zawarcia umowy franchisingu, jedna ze stron uzyskuje jednolitą sieć dystrybucyjną. Połączone jest to z transferem własności intelektualnej do franchisingobiorcy.

Naturą tej umowy, zwracając uwagę na aspekt wyceny świadczeń wzajemnych, zajął się Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 4 marca 1998 r. zgodnie z którym „W przy-

⁸⁵ Sygn. akt III CK 705/2004, OSNC 2006/6 poz. 103, OSP 2007/1 poz. 12.

⁸⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego z roku 2006, Aca 554/2006, Rzeczpospolita 2006/267 str. C3.

padku franchisingu handlowego (dystrybucyjnego) głównym przedmiotem umowy jest prowadzenie działalności handlowej w określony sposób. Istoty tej umowy nie zmienia fakt zawarcia przez strony umów dodatkowych, jak najmu pojazdów czy umów sprzedaży. Orzecznictwo sądowe w pełni respektuje zasadę wolności umów w gospodarce rynkowej i autonomii stron w kształtowaniu swoich stosunków na podstawie art. 353 [1] kc. Umowa franchisingu jest umową wzajemną, jednakże w jej przypadku z reguły ma się do czynienia z niewymiernością wielu nawet podstawowych świadczeń dokonywanych przez dawców franchisingu. Trudno bowiem w sposób wymierny ocenić udostępnienie koncepcji systemowej prowadzenia przedsiębiorstwa handlowego, doświadczenia zawodowego, oznaczenia przedsiębiorstwa, a także licencji znaku towarowego czy innych praw własności intelektualnej⁸⁷. W uzasadnieniu swojego stanowiska Sąd przytacza definicję tej umowy nienazwanej wskazując na jej essentialia negotii: „Z definicji A. Kocha (por. A. Koch „Umowa franchisingowa” Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 1980/3 str. 49) wynika, że „kontrakt franchisingowy jest to umowa, mocą której jedna ze stron (organizator sieci) udziela drugiej zezwolenia na stosowanie określonej metody działalności gospodarczej, jak na przykład posługiwanie się wynalazkiem lub know-how, z zakresu pewnego typu działalności, na wykorzystanie informacji i doświadczeń oraz na posługiwanie się znakami towarowymi, godłami, emblematami i innymi oznaczeniami, zobowiązuje się do udzielenia pomocy przy stosowaniu tej metody, a druga strona (...) zobowiązuje się do prowadzenia we własnym imieniu i na własny rachunek określonej działalności gospodarczej, przy wykorzystaniu udzielonego zezwolenia, według zaleceń organizatora sieci oraz do zapłaty uzgodnionego wynagrodzenia”.

Podobną definicję franchisingu przedstawia Leopold Stecki (w pracy „Franchising”, Toruń 1996, stwierdzając, że „przez umowę franchisingu przedsiębiorca (...) zobowiązuje się do udostępnienia podmiotowi korzystającemu z franchisingu (...) korzystania, przez czas oznaczony lub nie określony, z oznaczenia jego firmy, godła, emblematu, symboli, patentów, wynalazków, znaków towarowych, wzorów użytkowych i zdobniczych, know-how, koncepcji i techniki prowadzenia określonej działalności gospodarczej z zachowaniem stosowanego przez niego zewnętrznego i wewnętrznego wyposażenia pomieszczeń oraz do udzielania mu stosownej pomocy, zaś beneficjariusz zobowiązuje się do prowadzenia wskazanej działalności gospodarczej połączonej z wykorzystaniem udostępnionych mu praw, doświadczeń i tajemnic zawodowych oraz do zapłaty uzgodnionego wynagrodzenia.”

Wydaje się, że umowa franchisingu ograniczając ryzyko gospodarcze franchisingu, który uzyskuje gotowe do wykorzystania rozwiązanie sprawdzone przy prowadzeniu działalności gospodarczej przez franchisingodawcę stanowi ciekawy i nie zawsze doceniany aspekt transferu własności intelektualnej.

4.7. Benchmarking (poszukiwanie optymalnych kryteriów)

Innym ciekawym sposobem pozyskiwania własności intelektualnej jest strategia zwana benchmarkingiem. Jest to metoda mierzenia sposobu działania przedsiębiorcy w stosunku do przedsiębiorców przodujących, mająca na celu ustalenie najlepszych sposobów działania zwiększającego konkurencyjność. Jej znaczenie dla problematyki własności intelektualnej polega na zastosowaniu jej do dokonania oceny – przedmiotem benchmarkingu mogą być bowiem: marketing, produkcja, procesy biznesowe, organizacja, finansowanie, innowacyjność, procesy technologiczne.

⁸⁷ Sygn. akt I ACa 636/98, OSA 1999/11-12 poz. 50 str. 39.

Wyróżnia się kilka odmian badań benchmarkingowych:

- benchmarking wewnętrzny – w ramach różnych działów tej samej firmy;
- benchmarking zewnętrzny – w stosunku do bezpośrednich konkurentów;
- benchmarking funkcjonalny – niezależnie od branży.

Klasyczny model benchmarkingu zakłada:

- określenie przedmiotu, zakresu badania;
- wybór podmiotu badania – uzyskanie zgody;
- zbieranie i analizowanie danych;
- analiza danych;
- wnioski – określenie dystansu do konkurencji;
- sformułowanie najlepszych rozwiązań, planowanie wdrożenia i adaptacja.

Nie ulega wątpliwości, że zastosowanie tej metody wymaga podpisania stosownej umowy, z podmiotem podlegającym badaniu. Umowa taka powinna w sposób szczegółowy definiować cel prowadzonego badania, wykorzystanie uzyskanych informacji, a także kwestie związane z poufnością pozyskanych informacji. Z drugiej jednak strony badanie takie odpowiada istocie własności intelektualnej. Przedsiębiorca bowiem pozyskuje wiedzę o stosowanych rozwiązaniach, niejednokrotnie o charakterze innowacyjnym i może ją wykorzystać do poprawienia własnej innowacyjności, a przez to także konkurencyjności.

4.8. Spółka technologiczna, zdolność aportowa własności intelektualnej

Omawiając możliwość pozyskania własności intelektualnej nie sposób pominąć problematyki dotyczącej wnoszenia jej jako wkładu niepieniężnego do spółek prawa handlowego.

Wśród poglądów dotyczących transferu technologii spotkać można dwie konstrukcje spółek traktowanych jako podmioty technologiczne, prowadzące działalność gospodarczą w oparciu o własność intelektualną.

W pierwszej z nich zwanej **spin-off** mamy do czynienia z sytuacją, w której powstaje nowy podmiot gospodarczy wykorzystujący w celu prowadzenia działalności zasoby intelektualne organizacji macierzystej posiadane przez byłych pracowników organizacji macierzystej. Nie występują przy tym żadne powiązania między spółką tworzoną a spółką, w ramach której doszło do pozyskania przez pracowników własności intelektualnej.

Z kolei konstrukcja **spin-out** opiera się na założeniu, że pomiędzy spółką nowopowstałą a spółką macierzystą zachodzą istniejące powiązania kapitałowe lub organizacyjne.

W tym miejscu rozważyć należy kwestie związane ze zdolnością aportową praw własności intelektualnej. Pod pojęciem zdolności aportowej rozumieć należy możliwość skutecznego wniesienia wkładów niepieniężnych na kapitał zakładowy spółki. Zgodnie z ogólną regulacją znajdującą się w art. 14 § 1 k.s.h. przedmiotem wkładu do spółki kapitałowej nie może być prawo niezbywalne lub świadczenie pracy bądź usług. W związku z tym nie ulega wątpliwości, że z zakresu praw własności intelektualnej posiadających zdolność aportową należy wyłączyć osobiste prawa majątkowe przysługujące twórcy. Zgodnie bowiem z treścią art. 16 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych stanowią one więc twórcy z utworem i jako takie nie podlegają zrzeczeniu się lub zbyciu.

Jednocześnie zdolność taką posiadają wszystkie te prawa, którym ustawa przyznaje zbywalność. Są to:

- majątkowe prawa autorskie;
- patent na wynalazek;
- prawa z rejestracji wzorów przemysłowych;
- prawo ochronne na wzór użytkowy;
- prawo ochronne na znak towarowy;
- prawo z rejestracji topografii układów scalonych.

Zdolność aportową posiada także know-how. Zgodnie bowiem z postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w Warszawie z dnia 2 lipca 1990 r.⁸⁸ „wkładem niepieniężnym do spółki mogą być wiadomości i doświadczenia o charakterze technicznym nadające się bezpośrednio do zastosowania w procesie produkcji (know-how)”. Uzasadniając swoje stanowisko Sąd wskazał, że każdy przedmiot o charakterze majątkowym posiadający określoną wartość oraz znajdujący się w obrocie cywilnym, może stanowić wkład niepieniężny.

Wskazane powyżej prawa własności intelektualnej mogą być przedmiotem wkładu do spółek kapitałowych – spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz spółki akcyjnej. W przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością umowa spółki sporządzona w formie aktu notarialnego powinna szczegółowo określać przedmiot tego wkładu oraz osobę wspólnika wnoszącego aport, jak również liczbę i wartość nominalną objętych w zamian udziałów.

Wniesienie wkładów niepieniężnych do spółki akcyjnej wymaga z kolei sporządzenia przez założycieli pisemnego sprawozdania, które powinno przedstawiać przedmiot wkładów niepieniężnych oraz liczbę i rodzaj wydawanych w zamian za nie akcji i innych tytułów uczestnictwa w dochodach lub w podziale majątku oraz osoby, które wnoszą wkłady niepieniężne, a także zastosowaną metodę wyceny wkładów. Sprawozdanie założycieli należy poddać badaniu jednego albo kilku biegłych rewidentów w zakresie jego prawdziwości i rzetelności, jak również celem wydania opinii, jaka jest wartość godziwa wkładów niepieniężnych i czy odpowiada ona co najmniej wartości nominalnej obejmowanych za nie akcji bądź wyższej cenie emisyjnej akcji, a także czy wysokość przyznanego wynagrodzenia lub zapłaty jest uzasadniona. Biegłego rewidenta wyznacza sąd rejestrowy właściwy ze względu na siedzibę spółki. Na pisemne żądanie biegłego rewidenta założyciele powinni przedłożyć na piśmie dodatkowe wyjaśnienia lub dokumenty. Opinia biegłego rewidenta powinna oceniać metodę wyceny wkładów niepieniężnych przyjętą w sprawozdaniu założycieli. Biegły rewident powinien sporządzić w dwóch egzemplarzach szczegółową opinię i złożyć ją wraz ze sprawozdaniem założycieli sądowi rejestrowemu, który jeden egzemplarz przez siebie poświadczony wydaje założycielom. Sąd rejestrowy określa wynagrodzenie za pracę biegłego rewidenta i zatwierdza rachunek jego wydatków. Jeżeli założyciele nie uiszcili należności, sąd rejestrowy ściąga ją w trybie przewidzianym dla egzekucji opłat sądowych. Wzmianka o złożeniu opinii przez biegłego rewidenta w sądzie rejestrowym powinna być ogłoszona przez spółkę przed dniem jej zarejestrowania. W przypadku rozbieżności zdań między założycielami a biegłym rewidentem spór rozstrzyga sąd rejestrowy na wniosek założycieli. Na postanowienie sądu wydane w wyniku rozpatrzenia wniosku nie przysługuje środek odwoławczy. Sąd rejestrowy może wyznaczyć nowego biegłego rewidenta, jeżeli uzna to za uzasadnione.

Możliwość wniesienia praw własności intelektualnej jako wkładów niepieniężnych na pokrycie kapitału zakładowego posiada duże znaczenie praktyczne. Taka forma transferu własności intelektualnej pozwala bowiem na prowadzenie działalności gospodarczej opartej wyłącznie na swoistych zdolnościach intelektualnych.

⁸⁸ Sygn. akt XIV GR 1/90, Orzecznictwo Gospodarcze 1991/2 poz. 24

ROZDZIAŁ 5

Komercjalizacja własności intelektualnej

Ważnym zagadnieniem służącym rozwojowi innowacyjności, a także możliwości pozyskiwania i wymiany własności intelektualnej są zagadnienia dotyczące komercjalizacji własności intelektualnej, zwane też niekiedy komercjalizacją technologii, co jednak wydaje się pojęciem zbyt wąskim.

5.1. Czym jest komercjalizacja własności intelektualnej?

Komercjalizacja własności intelektualnej w znaczeniu szerokim sprowadza się do podejmowania działań zmierzających do przenoszenia wiedzy technicznej lub organizacyjnej wraz ze związanym z nią know-how do praktyki gospodarczej. Natomiast w znaczeniu wąskim jest to celowe, ukierunkowane przekazywanie wiedzy i umiejętności do procesu produkcyjnego w celu udanego jej urynkowania w postaci produktu.⁸⁹

Osiągnięciu wskazanego wyżej rezultatu służyć mogą:

- centra transferu technologii;
- parki technologiczne;
- inkubatory technologiczne.

Centrum transferu technologii to nienastawione na zysk jednostki doradcze, szkoleniowe i informacyjne realizujące wsparcie transferu komercjalizacji technologii poprzez działania na styku nauki i biznesu. Ich podstawowymi działaniami są:

- waloryzacja potencjału naukowo – innowacyjnego;
- opracowanie studiów przedinwestycyjnych;
- audyt technologiczny rozumiany jako identyfikacja potrzeb innowacyjnych podmiotów gospodarczych;
- popularyzacja, promocja i rozwój gospodarki opartej na wiedzy, technologiach.⁹⁰

Park technologiczny jako zorganizowany kompleks gospodarczy ma za zadanie wspomaganie młodych innowacyjnych przedsiębiorstwa oraz optymalizację warunków transferu technologii.⁹¹

Inkubator technologiczny jest z kolei rodzajem inkubatora przedsiębiorczości. Ma on za zadanie wspomaganie rozwoju nowopowstałych firm oraz optymalizację warunków dla transferu i komercjalizacji technologii.⁹²

Osobną rolę spełniają **jednostki badawczo-rozwojowe** w rozumieniu art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 25 lipca 1985 r. będące państwowymi jednostkami organizacyjnymi, które są wyodrębnione pod względem prawnym, organizacyjnym i ekonomiczno-finansowym, tworzone w celu prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych, których wyniki powinny znaleźć zastosowanie w określonych dziedzinach gospodarki narodowej i życia społecznego.⁹³

Jednostkami badawczo-rozwojowymi są:

- instytuty naukowo-badawcze;
- ośrodki badawczo-rozwojowe, centralne laboratoria i inne jednostki organizacyjne.

⁸⁹ P. Głodek, M. Gołębiowski, Transfer technologii w małych i średnich przedsiębiorstwach. Tom I, Warszawa 2006, s. 53.

⁹⁰ Tamże, s. 51.

⁹¹ Tamże, s. 55.

⁹² Tamże, s. 52.

⁹³ Dz. U. z 1985 r., nr 36, poz. 170 z późniejszymi zmianami.

Do zadań jednostek badawczo-rozwojowych w szczególności należy:

- prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych, przystosowanie wyników prowadzonych prac do zastosowania w praktyce oraz upowszechnianie wyników tych prac;
- realizacja zadań związanych z prowadzonymi przez nią badaniami naukowymi lub pracami rozwojowymi, określonych w statucie jednostki.

Dodatkowo w tym zakresie wskazać należy na działalność Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, a także na programy unijne służące popularyzacji i rozwojowi własności intelektualnej, w szczególności: Programy Ramowe Badań i Rozwoju UE oraz Program Ramowy na Rzecz Konkurencyjności i Innowacji.

ROZDZIAŁ 6

Środki ochrony. Instytucje chroniące własność intelektualną.

6.1. Środki ochrony własności intelektualnej

Oprócz kwestii związanych z transferem własności intelektualnej omówienia wymagają środki ochrony służące przedsiębiorcy.

Punktem wyjścia dla rozważań dotyczących środków ochrony własności intelektualnej powinna być próba ich usystematyzowania. Analiza obowiązujących w tym zakresie przepisów prawa wskazuje na istnienie przynajmniej trzech kategorii takich środków:

- ustawowych;
- korporacyjnych (organizacyjnych);
- umownych.

Ochrona ustawowa służąca własności intelektualnej obejmuje w zasadzie wszystkie gałęzie prawa. Dotyczy to w głównej mierze regulacji prawa karnego w zakresie przestępstw przeciwko mieniu, obrotowi gospodarczemu oraz bezpieczeństwu informacji. Regulacje karne chroniące prawa własności intelektualnej obejmują także przepisy karne zawarte w ustawie z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, ustawie z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej oraz ustawie z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

Na straży własności intelektualnej stoją nadto liczne regulacje o charakterze cywilnym oraz pracowniczym. Zostaną one jednak szczegółowo omówione w następnym rozdziale.

Pewnej aktywności ze strony przedsiębiorcy wymagają środki ochrony korporacyjnej czy też organizacyjnej. Posiada to znaczenie o tyle, że niektóre regulacje dla swej skuteczności wymagają pewnej aktywności przedsiębiorcy. Wydaje się, że szczegółowe regulacje dotyczące ochrony własności intelektualnej mogą być umiejscowione w regulaminie pracy obowiązującym u danego przedsiębiorcy czy też w regulaminie organizacyjnym. W praktyce spotyka się także tworzenie odrębnych aktów wewnętrznych dotyczących ochrony własności intelektualnej w postaci stosownych regulaminów.

Zgodnie z treścią art. 104 § 1 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy⁹⁴ regulamin pracy ustala organizację i porządek w procesie pracy oraz związane z tym prawa i obowiązki pracodawcy i pracowników. Co więcej, obowiązkiem pracownika jest, co wynika z treści art. 100 k.p., przestrzeganie regulaminu pracy, chronienie mienia pracodawcy oraz zachowanie w tajemnicy informacji, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę. Warto w tym kontekście zwrócić uwagę na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2000 r.⁹⁵, w którym dokonano analizy ujawnienia przez pracownika tajemnicy pracodawcy. Zgodnie z jego tezą „ujawnienie informacji stanowiących tajemnicę pracodawcy to każde uzyskanie wiedzy o nich, także przez samego pracownika, choćby ich dalej nie przekazał. Narażenie pracodawcy na szkodę, zarówno wynikającą z możliwości utraty (zniszczenia) danych, jak i ujawnienia tajemnicy stanowi działanie zagrażające istotnym interesom pracodawcy i uzasadnia rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika”.

Wydaje się, że umieszczenie w regulaminie pracy zapisów dotyczących własności intelektualnej jest stosunkowo prostym i niewymagającym nakładów sposobem na ich zabezpieczenie.

⁹⁴ Dz. U. 1974 r., nr 24, poz. 141 z późniejszymi zmianami.

⁹⁵ Sygn. akt I PKN 697/2000, Prawo Pracy 2002/2 str. 35.

Podobne znaczenie należy przypisać oświadczeniom pracowniczym. Podstawę do ich pobierania przez pracodawcę stanowi § 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie zakresu prowadzenia przez pracodawców dokumentacji w sprawach związanych ze stosunkiem pracy oraz sposobu prowadzenia akt osobowych pracownika⁹⁶. Zgodnie z jego treścią pracodawca przed dopuszczeniem pracownika do pracy uzyskuje jego pisemne potwierdzenie zapoznania się z treścią regulaminu pracy oraz z zakresem informacji objętych tajemnicą określoną w obowiązujących ustawach dla umówionego z pracownikiem rodzaju pracy.

Rozważając problematykę środków ochrony własności intelektualnej wskazać należy nadto na pewne regulacje umowne. Niektóre z nich zostały uregulowane w przepisach prawa, z kolei istnienie pozostałych stanowi przejaw zasady swobody umów.

Niewątpliwie przykładem umowy uregulowanej w przepisach ustawy jest umowa o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy znajdująca się w art. 101 i i następnych k.p. występuje ona w dwóch odmianach. Pierwsza z nich dotyczy zawarcia odrębnej umowy o zakazie konkurencji w trakcie trwania stosunku pracy, w wyniku której pracownik nie może prowadzić działalności konkurencyjnej wobec pracodawcy ani też świadczyć pracy w ramach stosunku pracy lub na innej podstawie na rzecz podmiotu prowadzącego taką działalność

Drugi rodzaj umowy o zakaz konkurencji znajduje zastosowanie w sytuacji, gdy pracownik ma dostęp do szczególnie ważnych informacji, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę. Wymaga ona zgodnego oświadczenia woli, zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności, a także wskazania okresu obowiązywania oraz wysokości odszkodowania należnego pracownikowi od pracodawcy, które nie może być niższe od 25% wynagrodzenia otrzymanego przez pracownika przed ustaniem stosunku pracy przez okres odpowiadający okresowi obowiązywania zakazu konkurencji; odszkodowanie może być wypłacane w miesięcznych ratach. Zakaz konkurencji przestaje obowiązywać przed upływem terminu, na jaki została zawarta umowa przewidziana w tym przepisie, w razie ustania przyczyn uzasadniających taki zakaz lub niewywiązywania się pracodawcy z obowiązku wypłaty odszkodowania.

Co ciekawe, po zawarciu umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy pracodawca nie może powoływać się na to, że pracownik nie miał dostępu do szczególnie ważnych informacji, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę.⁹⁷ Umowa o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy nie może być uznana za nieważną także z tej przyczyny, że w ocenie pracownika nie miał on dostępu do szczególnie ważnych informacji (art. 101 [2] § 1 kp).⁹⁸

Umowa o zakazie konkurencji może zawierać w swojej treści klauzule dotyczące kar umownych czy też możliwości odstąpienia od niej, o ile nie pozostaje to w sprzeczności z zasadami prawa pracy (art. 300 k.p.).

Realizując zasadę swobody umów dopuszcza się zawieranie umów o niewykorzystywanie informacji, a także umów o zachowanie poufności. Pewne wskazówki dotyczące klauzul poufności znaleźć można w normie PN ISO 17799 Technika informatyczna, Techniki bezpieczeństwa, Praktyczne zasady zarządzania bezpieczeństwem informacji. Punkt 6.1.5. normy zawiera zalecenia dotyczące klauzul poufności. Zgodnie z treścią tego punktu:

- zaleca się, aby wymagania dla umów o zachowaniu poufności i nieujawnianiu informacji, odzwierciedlające potrzeby organizacji w zakresie ochrony informacji, były określone i regularnie przeglądane;

⁹⁶ Dz. U. z 2002 r., nr 214, poz. 1812 z późniejszymi zmianami.

⁹⁷ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2001 r., I PKN 402/2000, OSNP 2003/5 poz. 122.

⁹⁸ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2007 r., I PK 361/2006, OSNP 2008/9-10 poz. 130.

- zaleca się, aby wymagania dla umów o zachowaniu poufności i nieujawnianiu informacji były przeglądane okresowo oraz w przypadkach, gdy pojawiają się zmiany wpływające na te wymagania;
- zaleca się, aby umowy o zachowaniu poufności i nieujawnianiu informacji zawierały wymagania ochrony informacji „poufnych” i były sformułowane w sposób prawnie skuteczny. W celu określenia wymagań dla takich umów zaleca się uwzględnienie następujących elementów:
- definicji informacji, które mają być chronione (np. informacji poufnych);
- spodziewanego czasu trwania umowy, łącznie z przypadkami, w których obowiązek zachowania poufności może być bezterminowy;
- wymaganych działań w momencie zakończenia umowy;
- odpowiedzialności i działań sygnatariuszy podejmowanych w celu uniknięcia nieupoważnionego ujawnienia informacji (takich, jak zasada 'wiedzy koniecznej');
- prawa do audytu i monitorowania działań związanych z informacjami poufnymi;
- procesu powiadamiania i raportowania nieuprawnionego ujawnienia lub naruszenia poufności informacji;
- zasad zwrotu lub niszczenia informacji przy zakończeniu umowy;
- działań podejmowanych w przypadku naruszenia warunków umowy.

Możliwość zastosowania regulacji zawartej w normie nie wymaga od przedsiębiorcy przeprowadzenia procesu certyfikacji na zgodność z normą. Niemniej, zasadnym jest stosowanie tych zapisów we wszelkich umowach, w których dochodzi do przekazywania informacji poufnych z punktu widzenia przedsiębiorcy.

6.2. Instytucje chroniące własność intelektualną

Oprócz środków ochrony materialnej wskazać należy na istnienie pewnych instytucji stojących na straży własności intelektualnej. Wskazać tu należy Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej oraz Urząd do Spraw Harmonizacji Rynku Wewnętrznego w Alicante

Centralnym organem administracji rządowej w sprawach z zakresu własności przemysłowej jest Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej (art. 259 ustaw z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej). Urząd Patentowy wykonuje zadania w sprawach własności przemysłowej, wynikające z ustawy, z przepisów odrębnych oraz z umów międzynarodowych. Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej powstał 28 grudnia 1918 r. Już 10 listopada 1919 r. Polska przystąpiła do Konwencji Paryskiej o ochronie własności przemysłowej, włączając się do współpracy międzynarodowej w tej dziedzinie. W dniu 11 kwietnia 1924 r. dokonano pierwszej rejestracji znaku towarowego, a 24 kwietnia tego roku udzielono został pierwszy patent.⁹⁹

Do zadań Urzędu Patentowego należy w szczególności:

- przyjmowanie i badanie zgłoszeń dotyczących wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych oraz topografii układów scalonych, dokonanych w celu uzyskania ochrony;
- orzekanie w sprawach udzielania patentów i dodatkowych praw ochronnych na wynalazki, praw ochronnych na wzory użytkowe oraz znaki towarowe, a także praw z rejestracji wzorów przemysłowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych;
- rozstrzyganie spraw w postępowaniu spornym w zakresie określonym ustawą;
- prowadzenie rejestrów, o których mowa w art. 228;
- wydawanie organu urzędowego pod nazwą „Wiadomości Urzędu Patentowego”;

⁹⁹ Cyt za www.uprp.pl

- wydawanie „Biuletynu Urzędu Patentowego”;
- udział w pracach organów międzynarodowych z tytułu zawartych przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych w sprawach z zakresu własności przemysłowej, w szczególności Konwencji Paryskiej o ochronie własności przemysłowej;
- prowadzenie centralnego zbioru polskich i zagranicznych opisów patentowych.

Z punktu widzenia działalności gospodarczej prowadzonej przez przedsiębiorcę Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej posiada także znaczenie informacyjne. Prowadzi on bowiem bazy danych wynalazków, wzorów przemysłowych, wzorów użytkowych, wzorów zdobniczych, oznaczeń geograficznych, topografii układów scalonych, znaków towarowych, a także międzynarodowych znaków towarowych.

Problematyka związana ze wspomnianymi wyżej wspólnotowymi znakami towarowymi stanowi przedmiot regulacji rozporządzenia Rady (WE) Nr 40/94 z dnia 20 grudnia 1993 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego¹⁰⁰. Międzynarodowy znak towarowy uzyskuje się przez jego rejestrację dokonywaną przez Urząd do Spraw Harmonizacji Rynku Wewnętrznego w Alicante (Hiszpania) – *Office of Harmonisation in The Internal Market* (OHIM) lub przez jego zgłoszenie w zgłoszenie znaku towarowego w krajowym – centralnym urzędzie zajmującym się ochroną własności przemysłowej w Państwie Członkowskim (w Polsce jest to Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej), właściwym ze względu na siedzibę lub miejsce zamieszkania podmiotu zgłaszającego.

Nadto, należy zwrócić uwagę na problematykę ochrony sądowej służącej prawom własności intelektualnej. Niestety, rozmiary niniejszej pracy uniemożliwiają szczegółowe omówienie tych zagadnień.

¹⁰⁰ Dz. UrzUEL. 1994 r. Nr 11 s. 1.

ROZDZIAŁ 7

Odpowiedzialność karna, cywilna, pracownicza, administracyjna, korporacyjna

Zbieg reżimów odpowiedzialności.

7.1. Przestępstwa i wykroczenia przeciwko własności intelektualnej

Przypisywanie autorstwa, zgłaszanie cudzego wynalazku, wzoru użytkowego, przemysłowego lub topografii

Osobnego rozważenia wymaga także ochrona karnoprawna praw własności intelektualnej. W przypadku ustawy Prawo własności przemysłowej przepisy karne zostały umiejscowione w art. 303-310. Pierwszy z tych przepisów zakłada, że odpowiedzialności karnej podlega ten, kto przypisuje sobie autorstwo albo wprowadza w błąd inną osobę co do autorstwa cudzego projektu wynalazczego albo w inny sposób narusza prawa twórcy projektu wynalazczego i podlega on grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego powyżej w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Odrębnym przestępstwem jest działanie polegające na zgłoszeniu, bez uprawnienia, cudzego wynalazku, wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego lub cudzej topografii układu scalonego w celu uzyskania patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji, podlega grzywnie. Zachowanie takie jest zagrożone karą ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. Tej samej karze podlega, kto ujawnia uzyskaną informację o cudzym wynalazku, wzorze użytkowym, wzorze przemysłowym albo cudzej topografii układu scalonego lub w inny sposób uniemożliwia uzyskanie patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji (art. 304 ust. 1 i ust. 2 ustawy).

Wprowadzanie do obrotu podróbionych towarów i oznaczanie towarów niechronionych znakami sugerującymi taką ochronę

Zgodnie z treścią art. 305 ust. 1 ustawy kto w celu wprowadzenia do obrotu oznacza towary podobnym znakiem towarowym lub oznaczone takim znakiem towary wprowadza do obrotu, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. W wypadku mniejszej wagi sprawca podlega grzywnie. Jeżeli sprawca uczynił sobie z popełnienia przestępstwa określonego powyżej stałe źródło dochodu albo dopuszcza się tego przestępstwa w stosunku do towaru o znacznej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

Odpowiedzialności karnej podlega także ten, kto w celu wprowadzenia do obrotu oznacza przedmioty niechronione patentem, dodatkowym prawem ochronnym, prawem ochronnym na wzór użytkowy lub prawem z rejestracji wzoru przemysłowego, topografii układu scalonego lub rejestracji na oznaczenie geograficzne, napisami lub rysunkami mającymi wywołać mylne mniemanie, że przedmioty te korzystają z takiej ochrony, a także ten kto wymienione wyżej przedmioty, wiedząc o mylnym ich oznaczeniu, wprowadza do obrotu albo do celów obrotu przygotowuje lub przechowuje, albo podaje w ogłoszeniach, zawiadomieniach lub w inny sposób wiadomości mające wywołać mniemanie, że te przedmioty korzystają z ochrony prawnej (art. 307 ustawy).

Natomiast – zgodnie z treścią art. 308 ustawy – ten, kto wprowadza do obrotu towary oznaczone znakiem towarowym z wyróżnikiem mającym wywołać mylne mniemanie, że przedmioty te korzystają z takiej ochrony, podlega karze grzywny.

Co ważne, w przypadku jednostek organizacyjnych odpowiedzialność określoną w przytoczonych wyżej przepisach ponosi osoba prowadząca lub kierująca jednostką, chyba że z podziału kompetencji wynika odpowiedzialność innej osoby (art. 309 ustawy).

Plagiat i rozpowszechnianie cudzego utworu

Osobne regulacje w zakresie odpowiedzialności karnej znajdują się także w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Pierwszy z tych przepisów dotyczy tzw. plagiatu. Zgodnie z treścią art. 115 ustawy odpowiedzialności karnej podlega ten, kto przywłaszcza sobie autorstwo albo wprowadza w błąd co do autorstwa całości lub części cudzego utworu albo artystycznego wykonania. W przypadku tego czynu górna granica odpowiedzialności to kara 3 lat pozbawienia wolności. Tej samej karze podlega, kto rozpowszechnia bez podania nazwiska lub pseudonimu twórcy cudzy utwór w wersji oryginalnej albo w postaci opracowania, artystyczne wykonanie albo publicznie zniekształca taki utwór, artystyczne wykonanie, fonogram, wideogram lub nadanie.

Drugie ze stypizowanych w tej ustawie przestępstw to rozpowszechnianie bez uprawnienia albo wbrew jego warunkom cudzego utworu w wersji oryginalnej albo w postaci opracowania, artystycznego wykonania, fonogramu, wideogramu lub nadania (art. 116 ust. 1 ustawy). Co istotne, przepis ten zakłada także surowszą odpowiedzialność w przypadku działania sprawcy w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub też uczynienia sobie przez sprawcę z popełnienia przestępstwa stałego źródła dochodu albo działalności przestępnej którą organizuje lub nią kieruje. Łagodniejsza odpowiedzialność przewidziana jest dla sprawcy działającego nieumyślnie.

Przestępstwem jest także utrwalanie lub zwielokrotnianie w celu rozpowszechnienia cudzego utworu w wersji oryginalnej lub w postaci opracowania, artystycznego wykonania, fonogramu, wideogramu lub nadania, bez stosownego uprawnienia albo wbrew jego warunkom. W takim przypadku sprawcy grozi kara nawet do 2 lat pozbawienia wolności. Natomiast jeżeli sprawca tego przestępstwa dodatkowo uczynił sobie z niego stałe źródło dochodu albo działalność przestępną, którą organizuje lub kieruje, to górna granica odpowiedzialności wynosi 3 lata pozbawienia wolności.

Kolejnym czynem zabronionym określonym w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych jest nabycie, pomoc w zbyciu, przyjęcie lub też pomoc w ukryciu w celu osiągnięcia korzyści majątkowej bez uprawnienia albo wbrew jego warunkom przedmiotu będącego nośnikiem utworu, artystycznego wykonania, fonogramu, wideogramu rozpowszechnianego lub zwielokrotnionego. W przypadku tego czynu zagrożenie wynosi nawet do 5 lat pozbawienia wolności. Jeszcze surowsza odpowiedzialność przewidziana jest w przypadku, gdy sprawca tego czynu uczynił sobie z popełnienia przestępstwa stałe źródło dochodu albo działalność przestępną, którą organizuje lub nią kieruje. Jednocześnie jeżeli na podstawie towarzyszących okoliczności sprawca tego przestępstwa powinien i mógł przypuszczać, że przedmiot został uzyskany za pomocą czynu zabronionego, to odpowiada w warunkach czynu uprzywilejowanego, a górną granicę stanowi kara 2 lat pozbawienia wolności (art. 117 ustawy).

Zgodnie z treścią kolejnego z przepisów karnych – art. 118 ustawy, ten kto wytwarza urządzenia lub ich komponenty przeznaczone do niedozwolonego usuwania lub obchodzenia skutecznych technicznych zabezpieczeń przed odtwarzaniem, przegrywaniem lub zwielokrotnianiem utworów lub przedmiotów praw pokrewnych albo dokonuje obrotu takimi urządzeniami lub ich komponentami, albo reklamuje je w celu sprzedaży lub najmu, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3. Odpowiedzialności karnej podlega także ten, kto posiada, przechowuje lub wykorzystuje urządzenia lub ich komponenty, służące do popełnienia tego przestępstwa.

Ostatnim z czynów zabronionych określonych w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych jest utrudnianie lub uniemożliwianie kontroli korzystania z utworu, artystycznego wykonania, fonogramu lub wideogramu albo odmówienie udzielenia informacji dotyczących podstaw

wynagrodzenia twórcy, o których mowa w art. 47 ustawy. W przypadku tego czynu sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Z punktu widzenia proceduralnego w przypadku przestępstw opisanych w analizowanej ustawie istotne znaczenie ma okoliczność, iż w przypadku niemal wszystkich wymienionych czynów (z wyłączeniem plagiatu, o którym mowa w art. 115 ustawy) ściganie przestępstw następuje na wniosek pokrzywdzonego. Takim pokrzywdzonym w przypadku wszystkich opisanych przestępstw jest także właściwa organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi.

Ujawnianie i wykorzystywanie tajemnicy przedsiębiorstwa

Przepisy karne mające znaczenie dla pełnego przedstawienia zagadnienia prawnokarnej ochrony własności intelektualnej znajdują się także w ustawie o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Pierwszy z tych przepisów dotyczy naruszenia tajemnicy przedsiębiorstwa i stanowi, że osoba, która wbrew ciążącemu na niej obowiązкови w stosunku do przedsiębiorcy, ujawnia innej osobie lub wykorzystuje we własnej działalności gospodarczej informację stanowiącą tajemnicę przedsiębiorstwa, jeżeli wyrządza to poważną szkodę przedsiębiorcy, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. Co istotne, tej samej karze podlega, kto, uzyskawszy bezprawnie informację stanowiącą tajemnicę przedsiębiorstwa, ujawnia ją innej osobie lub wykorzystuje we własnej działalności gospodarczej (art. 23 ustawy). Przy analizie tego przepisu należy zwrócić szczególną uwagę na tezę wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2002 r.¹⁰¹, gdzie wskazano, że sformułowanie „...jeżeli wyrządza to poważną szkodę przedsiębiorcy” – zawarte w końcowej części przepisu art. 23 ust. 1 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji – nie określa tzw. obiektywnego warunku karalności, ale konstytutywny dla bytu czynu zabronionego skutek przestępny. W konsekwencji brak podstaw do twierdzenia, że ten czyn zabroniony nie może być popełniony w formie usiłowania.

Kopiowanie i mylne oznaczanie produktu

Kolejne przepisy karne ustawy dotyczą kopiowania produktu oraz mylnego oznaczenia produktu i stanowią, że:

- kto, za pomocą technicznych środków reprodukcji, kopiuje zewnętrzną postać produktu lub tak skopiowany wprowadza do obrotu, stwarzając tym możliwość wprowadzenia klientów w błąd co do tożsamości producenta lub produktu, czym wyrządza poważną szkodę przedsiębiorcy, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (art. 24 ustawy);
- kto, oznaczając lub wbrew obowiązкови nie oznaczając towarów albo usług, wprowadza klientów w błąd co do pochodzenia, ilości, jakości, składników, sposobu wykonania, przydatności, możliwości zastosowania, naprawy, konserwacji lub innych istotnych cech towarów lub usług albo nie informuje o ryzyku, jakie wiąże się z korzystaniem z nich, i naraża w ten sposób klientów na szkodę, podlega karze aresztu albo grzywny (art. 25 ust. 1 ustawy).

Rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji o przedsiębiorstwie

Ostatni z przepisów karnych ustawy odnosi się do sytuacji, w której sprawca rozpowszechnia nieprawdziwe lub wprowadzające w błąd wiadomości o przedsiębiorstwie, w szczególności o osobach kierujących przedsiębiorstwem, wytwarzanych towarach, świadczonych usługach lub sto-

¹⁰¹ Sygn. akt V KKN 223/00, OSNKW 2002/7-8 poz. 65.

sowanych cenach albo o sytuacji gospodarczej lub prawnej przedsiębiorstwa, w celu szkodenia przedsiębiorcy. W takim przypadku mamy do czynienia z wykroczeniem zagrożonym karą aresztu lub grzywny. Tej samej karze podlega także ten, kto, w celu przysporzenia korzyści majątkowej lub osobistej sobie, swojemu przedsiębiorstwu lub osobom trzecim, rozpowszechnia nieprawdziwe lub wprowadzające w błąd wiadomości o swoim przedsiębiorstwie lub przedsiębiorcy, w szczególności o osobach kierujących przedsiębiorstwem, wytwarzanych towarach, świadczonych usługach lub stosowanych cenach albo o sytuacji gospodarczej lub prawnej przedsiębiorcy lub przedsiębiorstwa.

Co wymaga szczególnego podkreślenia, ściganie wszystkich przewidzianych w niniejszej ustawie przestępstw następuje na wniosek pokrzywdzonego, a wykroczeń – na żądanie pokrzywdzonego (art. 27 ust. 1 ustawy).

Pobieranie danych bez uprawnienia

W przypadku ustawy o ochronie baz danych ustawodawca wprowadził tylko jeden przepis karny, który dotyczy nie przestępstwa, a jedynie wykroczenia. Zgodnie bowiem z treścią art. 12 tej ustawy sprawca, który w celu osiągnięcia korzyści majątkowych, bez uprawnienia lub wbrew jego warunkom, pobiera dane lub wtórnie wykorzystuje w całości lub w istotnej, co do jakości lub ilości, części bazy danych, podlega karze grzywny. W tym przypadku, co oczywiste, orzekanie następuje na podstawie Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, a Sąd może dodatkowo orzec przepadek, na rzecz Skarbu Państwa, bezprawnie wykonanych egzemplarzy bazy danych.

Na straży własności intelektualnej stoją również przepisy regulujące odpowiedzialność karną osób działających na szkodę przedsiębiorcy. W głównej mierze dotyczy to zagadnień zawartych w rozdziale XXXIII kodeksu karnego zawierającym przestępstwa przeciwko ochronie informacji. Zgodnie z treścią art. 266 k.k. przestępstwo stanowi zachowanie polegające na ujawnieniu lub wykorzystaniu informacji, z którymi sprawca zapoznał się w związku z pełnioną funkcją, wykonywaną pracą, działalnością publiczną, społeczną, gospodarczą lub naukową, wbrew przepisom ustawy lub przyjętemu na siebie zobowiązaniu. Przestępstwo zagrożone jest grzywną, karą ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Oprócz wspomnianej wyżej ogólnej regulacji wskazać należy na treść art. 267 § 1 k.k. – kto bez uprawnienia uzyskuje dostęp do informacji dla niego nieprzeznaczonej, otwierając zamknięte pismo, podłączając się do sieci telekomunikacyjnej lub przełamując albo omijając elektroniczne, magnetyczne, informatyczne lub inne szczególne jej zabezpieczenie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. Tej samej karze podlega, kto bez uprawnienia uzyskuje dostęp do całości lub części systemu informatycznego, a także ten, kto w celu uzyskania informacji, do której nie jest uprawniony, zakłada lub posługuje się urządzeniem podsłuchowym, wizualnym albo innym urządzeniem lub oprogramowaniem (sniffing).

Inne wykroczenia

Również inne czyny zabronione opisane w treści przepisów rozdziału XXXIII kodeksu karnego mogą skutkować odpowiedzialnością karną za naruszenie praw do własności intelektualnej. Są to w szczególności następujące przepisy:

- kto, nie będąc do tego uprawnionym, niszczy, uszkadza, usuwa lub zmienia zapis istotnej informacji albo w inny sposób udaremnia lub znacznie utrudnia osobie uprawnionej zapoznanie się z nią, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (art. 268 § 1 k.k.);
- kto, nie będąc do tego uprawnionym, niszczy, uszkadza, usuwa, zmienia lub utrudnia dostęp do danych informatycznych albo w istotnym stopniu zakłóca lub uniemożliwia automatyczne przetwarzanie, gromadzenie lub przekazywanie takich danych, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 (art. 268 a § 1 k.k.);

- kto, nie będąc do tego uprawnionym, przez transmisję, zniszczenie, usunięcie, uszkodzenie, utrudnienie dostępu lub zmianę danych informatycznych, w istotnym stopniu zakłóca pracę systemu komputerowego lub sieci teleinformatycznej, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Wskazane powyżej regulacje przyjmują najczęściej postać sabotażu komputerowego. Tytułem przykładu dla powyższych przestępstw wskazać można wszelkiego rodzaju ataki informatyczne przy użyciu złośliwego oprogramowania (malware), np. zainfekowanie systemu komputerowego wirusami, instalowanie programów szpiegujących czy śledzących ruch klawiatury (keylogger).

7.2. Ochrona dóbr osobistych i intelektualnych

Analizę kwestii odpowiedzialności cywilnej w zakresie ochrony własności intelektualnej należy rozpocząć od analizy przepisów Kodeksu cywilnego dotyczących ochrony dóbr osobistych, takich jak zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska. Zgodnie z treścią art. 24 k.c., ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny. Natomiast jeżeli wskutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych. Co istotne, przepisy dotyczące ochrony dóbr osobistych mają także zastosowanie do osób prawnych (art. 43 k.c.). Przykłady takiego naruszenia dóbr osobistych osoby prawnej wskazuje orzecznictwo, jak np. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 stycznia 2007 r.¹⁰², gdzie uznano, że posłużenie się przez osobę prawną w swojej nazwie nazwą innej osoby prawnej, bez jej zgody, stanowi naruszenie dobra tej drugiej osoby prawnej podlegającego na podstawie art. 43 w związku z art. 23 i 24 k.c. ochronie.

Prawa twórcy

Odnosząc się do kwestii odpowiedzialności cywilnej na kanwie przepisów ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych należy wskazać, iż w związku ze stworzeniem dzieła twórcy przysługują dwojake uprawnienia: osobiste prawa autorskie oraz majątkowe prawa autorskie. Zgodnie z treścią art. 16 ustawy osobiste prawa majątkowe chronią nieograniczoną w czasie i niepodlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem. Obejmują one prawo do autorstwa utworu, oznaczenie utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo, nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania, decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności, a także nadzoru nad sposobem korzystania z utworu. Z kolei majątkowe prawa autorskie to prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji, a także do wynagrodzenia za korzystanie z utworu (art. 17 ustawy). Warto przy tym zauważyć, że jeżeli ustawa lub umowa o pracę nie stanowią inaczej, pracodawca, którego pracownik stworzył utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, nabywa z chwilą przyjęcia utworu autorskie prawa majątkowe w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron (art. 12 ust. 1 ustawy). Jak

¹⁰² Sygn. akt IV CSK 286/06, LexPolonica nr 1912528.

wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 26 czerwca 1998 r.¹⁰³, jeżeli wykonywanie obowiązków ze stosunku pracy ma polegać na działalności twórczej pracownika, od woli stron zależy do kogo należeć będą autorskie prawa majątkowe. Nieokreślenie w umowie o pracę własności tych praw powoduje, że w granicach wynikających z umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron, autorskie prawa majątkowe do tych utworów nabywa pracodawca z chwilą ich przyjęcia.

Ochrona osobistych praw autorskich polega na możliwości korzystania z określonych roszczeń przez twórcę. Twórca, którego autorskie prawa osobiste zostały zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania. W razie dokonanego naruszenia może także żądać, aby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności aby złożyła publiczne oświadczenie o odpowiedniej treści i formie. Jeżeli naruszenie było zawinione, sąd może przyznać twórcy odpowiednią sumę pieniężną tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę lub – na żądanie twórcy – zobowiązać sprawcę, aby uiścił odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez twórcę cel społeczny (art. 78 ust. 1 ustawy). Środki ochrony są więc analogiczne do chroniących dobra osobiste.

Z kolei w przypadku naruszenia majątkowych praw, twórca może żądać od osoby, która naruszyła jego autorskie prawa majątkowe, zaniechania naruszenia, wydania uzyskanych korzyści albo zapłata w podwójnej, a w przypadku gdy naruszenie jest zawinione, potrójnej wysokości stosownego wynagrodzenia z chwili jego dochodzenia; twórca może również żądać naprawienia wyrządzonej szkody, jeżeli działanie naruszającego było zawinione (art. 79 ust. 1 ustawy). Przepis ten stosuje się odpowiednio w przypadku usuwania lub obchodzenia technicznych zabezpieczeń przed dostępem, zwielokrotnianiem lub rozpowszechnianiem utworu, jeżeli działania te mają na celu bezprawne korzystanie z utworu (art. 79 ust. 3 ustawy).

W przypadku spraw dotyczących roszczeń cywilnoprawnych z zakresu ochrony własności przemysłowej, nienależące do kompetencji innych organów, rozstrzygane są, w trybie postępowania cywilnego na zasadach ogólnych (art. 283 ustawy). W szczególności są to m.in. sprawy o: ustalenie autorstwa projektu wynalazczego, ustalenie prawa do patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji, wynagrodzenie za korzystanie z projektu wynalazczego, wynagrodzenie za korzystanie z wynalazku, wzoru użytkowego lub topografii dla celów państwowych, naruszenie patentu, dodatkowego prawa ochronnego, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji.

Zgodnie z treścią art. 285 ustawy, uprawniony z patentu, dodatkowego prawa ochronnego, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji bądź osoba, której ustawa na to zezwala, może żądać zaprzestania działań grożących naruszeniem prawa. Sąd, rozstrzygając o naruszeniu prawa, może orzec, na wniosek uprawnionego, o będących własnością naruszającego bezprawnie wytworzonych lub oznaczonych wytworach oraz środkach i materiałach, które zostały użyte do ich wytworzenia lub oznaczenia. W szczególności sąd może orzec o ich wycofaniu z obrotu, przyznaniu uprawnionemu na poczet zasądzonej na jego rzecz sumy pieniężnej albo zniszczeniu. Orzekając, sąd uwzględni wagę naruszenia oraz interesy osób trzecich.

W przypadku roszczeń dotyczących wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych i topografii układów scalonych, uprawniony z patentu, którego patent został naruszony, lub osoba, której ustawa na to zezwala, może żądać od naruszającego patent zaniechania naruszania, wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści, a w razie zawinionego naruszenia również naprawienia wyrządzonej szkody bądź na zasadach ogólnych, bądź poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej opłacie licencyjnej albo innego stosownego wynagrodzenia, które w chwili ich dochodzenia byłyby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z wynalazku (art. 287 ustawy).

¹⁰³ Sygn. akt I PKN 196/98, OSNAPIUS 1999/14 poz. 454.

Natomiast w zakresie roszczeń dotyczących znaków towarowych i oznaczeń geograficznych osoba, której prawo ochronne na znak towarowy zostało naruszone, lub osoba, której ustawa na to zezwala, może żądać od osoby, która naruszyła to prawo, zaniechania naruszenia, wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści, a w razie zawinionego naruszenia również naprawienia wyrządzonej szkody na zasadach ogólnych albo poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej opłacie licencyjnej albo innego stosownego wynagrodzenia, które w chwili ich dochodzenia byłyby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie ze znaku towarowego. Naruszenie prawa ochronnego na znak towarowy polega na bezprawnym używaniu w obrocie gospodarczym: znaku identycznego do zarejestrowanego znaku towarowego w odniesieniu do identycznych towarów, znaku identycznego lub podobnego do zarejestrowanego znaku towarowego w odniesieniu do towarów identycznych lub podobnych, jeżeli zachodzi ryzyko wprowadzenia odbiorców w błąd, które obejmuje w szczególności ryzyko skojarzenia znaku ze znakiem towarowym zarejestrowanym lub też znaku identycznego lub podobnego do renomowanego znaku towarowego, zarejestrowanego w odniesieniu do jakichkolwiek towarów, jeżeli takie używanie może przynieść używającemu nienależną korzyść lub być szkodliwe dla odróżniającego charakteru bądź renomy znaku wcześniejszego. Z wskazanymi roszczeniami można wystąpić również przeciwko osobie, która tylko wprowadza do obrotu oznaczone już znakiem towaru, jeżeli nie pochodzą one od uprawnionego, bądź osoby, która miała jego zezwolenie na używanie znaku (art. 296 ustawy). Szczególne uprawnienie w tym zakresie zakłada art. 301 ustawy, który stanowi, że uprawniony do znaku towarowego powszechnie znanego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej może żądać, co do zasady, zaprzestania używania znaku identycznego lub podobnego w odniesieniu do towarów identycznych lub podobnych, gdy używanie takie może wprowadzać odbiorców w błąd co do pochodzenia towaru.

Stosowne przepisy dotyczące odpowiedzialności cywilnej zawiera także ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Zgodnie z treścią art. 18 ustawy, w razie dokonania czynu nieuczciwej konkurencji, przedsiębiorca, którego interes został zagrożony lub naruszony, może żądać: zaniechania niedozwolonych działań, usunięcia skutków niedozwolonych działań, złożenia jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie, naprawienia wyrządzonej szkody na zasadach ogólnych, wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści, na zasadach ogólnych lub też zasądzenia odpowiedniej sumy pieniężnej na określony cel społeczny związany ze wspieraniem kultury polskiej lub ochroną dziedzictwa narodowego – jeżeli czyn nieuczciwej konkurencji był zawiniony. W takim przypadku sąd, na wniosek uprawnionego, może orzec również o wyrobach, ich opakowaniach, materiałach reklamowych i innych przedmiotach bezpośrednio związanych z popełnieniem czynu nieuczciwej konkurencji. W szczególności sąd może orzec ich zniszczenie lub zaliczenie na poczet odszkodowania. Co ważne, ciężar dowodu prawdziwości oznaczeń lub informacji umieszczonych na towarach albo ich opakowaniach lub wypowiedzi zawartych w reklamie spoczywa na osobie, której zarzuca się czyn nieuczciwej konkurencji związany z wprowadzeniem w błąd (art. 18a ustawy). Szczególne rozwiązanie w tym zakresie zawiera art. 22 ustawy, który zakłada, że w razie wniesienia oczywiście bezzasadnego powództwa z tytułu nieuczciwej konkurencji, sąd, na wniosek pozwanego, może nakazać powodowi złożenie jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. W takim przypadku pozwany, u którego na skutek wniesienia powództwa powstała szkoda może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych.

Kodeks pracy a ochrona własności intelektualnej

Dla potrzeb przedstawienia kompleksowej analizy przedstawianej tematyki istotne znaczenie mają także przepisy Kodeksu pracy dotyczące obowiązków pracownika, zakazu konkurencji oraz odpowiedzialności materialnej. Zgodnie z treścią art. 100 k.p., pracownik jest obowiązany wykonywać pracę sumiennie i starannie oraz stosować się do poleceń przełożonych, które dotyczą

pracy, jeżeli nie są one sprzeczne z przepisami prawa lub umową o pracę. Nadto obowiązany jest w szczególności do przestrzegania tajemnicy określonej w odrębnych przepisach.

Kwestię odpowiedzialności pracownika należy rozpatrywać w dwóch kierunkach: odpowiedzialności dyscyplinarnej (art. 108 i następne k.p.) oraz odpowiedzialności materialnej (art. 114 i następne k.p.). Zgodnie z treścią art. 108 k.p., za nieprzestrzeganie przez pracownika ustalonej organizacji i porządku w procesie pracy, pracodawca może stosować: karę upomnienia lub karę nagany. Należy także podkreślić, że ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych, tj. np. naruszenie tajemnicy przedsiębiorstwa, może skutkować rozwiązaniem z pracownikiem umowy o pracę bez wypowiedzenia z przyczyn zawinionych przez pracownika (art. 52 § 1 pkt 1 k.p.).

Natomiast w zakresie odpowiedzialności materialnej szczególnego podkreślenia wymaga fakt, że przesłankami takiej odpowiedzialności są wyrządzające szkodę pracodawcy niewykonanie lub nienależyte wykonanie obowiązków pracowniczych z winy pracownika (art. 114 k.p.). Co ważne, pracownik ponosi odpowiedzialność za szkodę w granicach rzeczywistej straty poniesionej przez pracodawcę i tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego wynikała szkoda (art. 115 k.p.). Należy także wskazać, że to pracodawca jest obowiązany wykazać okoliczności uzasadniające odpowiedzialność pracownika oraz wysokość powstałej szkody. Na nim ciąży więc ciężar dowodu.

Kodeks pracy zawiera także przepisy, które pozwalają na wyłączenie odpowiedzialności pracownika lub przynajmniej jej ograniczenie. Art. 117 k.p. stanowi, że pracownik nie ponosi odpowiedzialności za szkodę w takim zakresie, w jakim pracodawca lub inna osoba przyczyniły się do jej powstania albo zwiększenia. Nadto pracownik nie ponosi ryzyka związanego z działalnością pracodawcy, a w szczególności nie odpowiada za szkodę wynikłą z związku z działaniem w granicach dopuszczalnego ryzyka. Jednocześnie w razie wyrządzenia szkody przez kilku pracowników każdy z nich ponosi odpowiedzialność za część szkody stosownie do przyczynienia się do niej i stopnia winy. Jeżeli nie jest możliwe ustalenie stopnia winy i przyczynienia się poszczególnych pracowników do powstania szkody, odpowiadają oni w częściach równych (art. 118 k.p.). Co istotne, w razie wyrządzenia przez pracownika przy wykonywaniu przez niego obowiązków pracowniczych szkody osobie trzeciej, zobowiązany do naprawienia szkody jest wyłącznie pracodawca. W takim przypadku wobec pracodawcy, który naprawił szkodę wyrządzoną osobie trzeciej, pracownik ponosi odpowiedzialność na zasadach przedstawionych wyżej (art. 120 k.p.).

Istotne znaczenie mają także przepisy dotyczące wysokości odszkodowania. Świadczenie to ustala się w wysokości wyrządzonej szkody, jednak nie może ono przewyższać kwoty trzymiesięcznego wynagrodzenia przysługującego pracownikowi w dniu wyrządzenia szkody (art. 119 k.p.). Jednak w przypadku, gdy pracownik umyślnie wyrządził szkodę, jest obowiązany do jej naprawienia w pełnej wysokości (art. 122 k.p.). Istnieje także możliwość obniżenia wysokości odszkodowania. Zgodnie z treścią art. 121 k.p., jeżeli naprawienie szkody następuje na podstawie ugody pomiędzy pracodawcą i pracownikiem, wysokość odszkodowania może być obniżona, przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, a w szczególności stopnia winy pracownika i jego stosunku do obowiązków pracowniczych. Przy uwzględnieniu tych okoliczności wysokość odszkodowania może być także obniżona przez sąd pracy. Dotyczy to również przypadku, gdy naprawienie szkody następuje na podstawie ugody sądowej.

ROZDZIAŁ 8

Możliwość uzyskania wsparcia na ochronę własności intelektualnej ze środków Unii Europejskiej

Własność przemysłowa, pojawiająca się jako efekt innowacyjności, jest składnikiem kapitału strukturalnego przedsiębiorstwa, stanowiące element decydujący o konkurencyjności w modelu gospodarki opartej na wiedzy. Obrót i zarządzanie własnością niematerialną przedsiębiorstwa jest w Polsce sferą działalności nadal słabo rozwiniętą na tle krajów starej Unii Europejskiej.

Pomimo to Urząd Patentowy RP przyjął w pierwszej połowie 2009 r. 14 895 zgłoszeń, co jest dużym wzrostem tej liczby w porównaniu z latami poprzednimi. Szacuje się, iż stan ten może utrzymać się w kolejnych latach. Jednym z czynników stymulujących taką sytuację jest możliwość pozyskania refundacji kosztów zgłoszenia ze środków unijnych. Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (PO IG) Działanie 5.4 Zarządzanie własnością intelektualną, Poddziałania 5.4.1 „Wsparcie na uzyskanie/realizację ochrony własności przemysłowej” ma zachęcić przedsiębiorców do korzystania z możliwości ochrony prawnej własności przemysłowej.

8.1. Jakie projekty mają szanse na otrzymanie wsparcia?

W ramach Poddziałania 5.4.1 „Wsparcie na uzyskanie/realizację ochrony własności przemysłowej” PO IG przedsiębiorcy mogą ubiegać się o dofinansowanie kosztów ochrony swoich dóbr intelektualnych. Jest ono udzielane na projekty, które zakładają „poprawę efektywności funkcjonowania rynku innowacji i przepływu rozwiązań innowacyjnych poprzez upowszechnianie stosowania prawa własności intelektualnej, w szczególności poprzez uzyskiwanie ochrony własności przemysłowej”. Są to projekty umożliwiające ochronę: wynalazków, wzorów użytkowych oraz wzorów przemysłowych, w szczególności poza granicami kraju. Refundowane nie będą natomiast wydatki zgłoszenia wynalazku, wzoru użytkowego oraz wzoru przemysłowego do Urzędu Patentowego RP w celu uzyskania ochrony na terytorium RP.

Wyróżniamy dwa typy projektów mogących podlegać dofinansowaniu:

„Wsparcie na uzyskanie ochrony własności przemysłowej”	„Wsparciem na realizację ochrony własności przemysłowej”
• przygotowanie zgłoszenia wynalazku, wzoru użytkowego lub wzoru przemysłowego przez zawodowego pełnomocnika, który działając zgodnie z przepisami obowiązującymi w danym kraju, jest uprawniony do występowania przed właściwym organem ochrony własności przemysłowej	• wszczęcie i prowadzenie postępowania w zakresie unieważnienia patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy albo prawa z rejestracji
• zgłoszenie wynalazku, wzoru użytkowego lub wzoru przemysłowego do właściwego organu w celu uzyskania ochrony przyznawanej przez krajowe, regionalne lub międzynarodowe organy ochrony własności przemysłowej	• postępowanie w zakresie stwierdzenia wygaśnięcia patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy albo prawa z rejestracji

• prowadzenie postępowania przed właściwym krajowym, regionalnym lub międzynarodowym organem udzielającym ochrony.	

O dofinansowanie mogą się ubiegać mikroprzedsiębiorcy, mali lub średni przedsiębiorcy posiadający siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a w przypadku przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną – miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

8.2. Jaka jest wysokość wsparcia?

PO IG to trzeci pod względem wielkości program operacyjny i jednocześnie najważniejszy program z punktu widzenia wspierania rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw. Alokacja na Program wynosi 9,71 mld euro (wg średniego kursu EBC dla 1 euro = 4,1249 PLN, z 30 grudnia 2009 r., kwota 9,71 mld euro stanowi 40,06 mld PLN), zaś kwota środków przeznaczonych na dofinansowanie projektów na 2010 rok w ramach Poddziałania 5.4.1. to 36. 195.997,50 PLN.

8.2.1. Wsparcie na uzyskanie ochrony prawa własności przemysłowej

Kwota wsparcia na uzyskanie ochrony prawa własności przemysłowej nie może być niższa niż 2 tysiące złotych ani nie może przekroczyć 400 tysięcy złotych dla jednego przedsiębiorcy na jeden projekt.

Intensywność wsparcia na uzyskanie ochrony prawa własności przemysłowej nie może przekroczyć:

- w przypadku mikroprzedsiębiorcy lub małego przedsiębiorcy – **70%** wydatków kwalifikujących się do objęcia wsparciem, jeżeli wynalazek, wzór użytkowy lub wzór przemysłowy powstał w wyniku **prowadzonych badań przemysłowych**;
- w przypadku średniego przedsiębiorcy – **60%** wydatków kwalifikujących się do objęcia wsparciem, jeżeli wynalazek, wzór użytkowy lub wzór przemysłowy powstał w wyniku **prowadzonych badań przemysłowych**;
- w przypadku mikroprzedsiębiorcy lub małego przedsiębiorcy – **45%** wydatków kwalifikujących się do objęcia wsparciem, jeżeli wynalazek, wzór użytkowy lub wzór przemysłowy powstał w wyniku **prowadzonych prac rozwojowych**;
- w przypadku średniego przedsiębiorcy – **35%** wydatków kwalifikujących się do objęcia wsparciem, jeżeli wynalazek, wzór użytkowy lub wzór przemysłowy powstał w wyniku **prowadzonych prac rozwojowych**.

8.2.2. Kwota wsparcia na realizację ochrony własności przemysłowej

Kwota wsparcia na realizację ochrony własności przemysłowej nie może być niższa niż 2 tysiące złotych ani nie może przekroczyć 400 tysięcy złotych dla jednego przedsiębiorcy na jeden projekt.

Intensywność wsparcia na realizację ochrony prawa własności przemysłowej nie może przekroczyć:

- w przypadku mikroprzedsiębiorcy lub małego przedsiębiorcy – 45% wydatków kwalifikujących się do objęcia wsparciem;
- w przypadku średniego przedsiębiorcy – 35% wydatków kwalifikujących się do objęcia wsparciem.

Dodatkowo w zakresie wydatków na:

- ustanowienie lub utrzymanie zabezpieczenia należytego wykonania zobowiązań wynikających z umowy o udzielenie wsparcia;
- pokrycie kosztów związanych z otwarciem i prowadzeniem przez przedsiębiorcę odrębnego rachunku bankowego lub subkonta na rachunku bankowym, przeznaczonych do obsługi

projektu lub płatności zaliczkowych pomoc przyznawana jest na zasadach pomocy de minimis, co determinuje jej wysokość na poziomie nie przekraczającym 200 tys. EUR, a w przypadku przedsiębiorcy prowadzącego działalność w sektorze transportu drogowego – 100 tys. EUR w ciągu bieżącego roku kalendarzowego oraz dwóch poprzednich lat kalendarzowych.

Intensywność wsparcia w przypadku wydatków przeznaczonych na:

- zabezpieczenie wykonania zobowiązań wynikających z umowy,
- prowadzenie rachunku bankowego wynosi do 100% wydatków kwalifikujących się do objęcia wsparciem.

8.3. Jakie wydatki można sfinansować z dotacji?

W przypadku Poddziałania 5.4.1 PO IG, aby wydatki zostały uznane za kwalifikujące się do dofinansowania, nie mogą zostać poniesione wcześniej niż po dniu złożenia wniosku oraz nie później niż do 31 grudnia 2015 r. Projekt musi być realizowany w ramach czasowych Działania zgodnie z harmonogramem rzeczowo-finansowym realizacji projektu.

Do wydatków kwalifikujących się do objęcia wsparciem na **uzyskanie** ochrony prawa własności przemysłowej zalicza się wydatki na:

- opłaty urzędowe za zgłoszenie wynalazku, wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego w trybie krajowym, regionalnym lub międzynarodowym, w tym, opłaty za przekazanie, opłaty za dokumenty pierwszeństwa, opłaty za odnowienie wniosku oraz opłaty do wszelkich czynności dokonywanych w trakcie postępowania prowadzonego przez organ regionalny, krajowy lub międzynarodowy udzielający ochrony;
- pokrycie kosztów obsługi zawodowego pełnomocnika (który zgodnie z przepisami obowiązującymi w danym kraju, jest uprawniony do występowania przed właściwym organem ochrony własności przemysłowej), obejmujących przygotowanie dokumentacji zgłoszeniowej wynalazku, wzoru użytkowego lub przemysłowego oraz reprezentację przed organem ochrony własności przemysłowej;
- pokrycie kosztów tłumaczenia przysięgłego dokumentacji na język polski;
- ustanowienie lub utrzymanie zabezpieczenia należytego wykonania zobowiązań wynikających z umowy o udzielenie wsparcia;
- pokrycie kosztów związanych z otwarciem i prowadzeniem przez przedsiębiorcę odrębnego rachunku bankowego lub subkonta na rachunku bankowym, przeznaczonych do obsługi projektu lub płatności zaliczkowych.

Wydatkami kwalifikującymi się do objęcia wsparciem są wydatki poniesione po dniu złożenia wniosku oraz do dnia określonego w umowie o udzielenie dotacji. Nie później jednak niż do dnia uzyskania prawa własności przemysłowej oraz pod warunkiem dokonania zgłoszenia wynalazku, wzoru użytkowego lub wzoru przemysłowego po dniu złożenia wniosku.

Do wydatków kwalifikujących się do objęcia wsparciem na **realizację** ochrony własności przemysłowej zalicza się wydatki na:

- pokrycie kosztów związanych z prowadzeniem postępowania w danej instancji przez zawodowego pełnomocnika, który zgodnie z przepisami obowiązującymi w danym kraju, jest uprawniony do występowania przed właściwym organem ochrony;
- opłaty urzędowe za wniesienie pism w postępowaniu w danej instancji;
- pokrycie kosztów tłumaczenia przysięgłego na język polski dokumentacji;
- ustanowienie lub utrzymanie zabezpieczenia należytego wykonania zobowiązań wynikających z umowy o udzielenie wsparcia;
- pokrycie kosztów związanych z otwarciem i prowadzeniem przez przedsiębiorcę odrębnego rachunku bankowego lub subkonta na rachunku bankowym, przeznaczonych do obsługi

projektu lub płatności zaliczkowych.

Wydatkami kwalifikującymi się do objęcia wsparciem są wydatki poniesione po dniu złożenia wniosku oraz do dnia określonego w umowie o udzielenie dotacji. Nie później jednak niż do dnia zakończenia postępowania oraz pod warunkiem udokumentowania wszczęcia postępowania w zakresie unieważnienia lub stwierdzenia wygaśnięcia patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy lub prawa z rejestracji, po dniu złożenia wniosku o udzielenie wsparcia.

Przedmiot praw własności przemysłowej kwalifikujący się do wsparcia to **wynalazek, wzór użytkowy i wzór przemysłowy**. Każdorazowo trzeba pamiętać, iż wymaganym rezultatem projektu jest dokonane zgłoszenie. Projekt z zakresu uzyskania ochrony własności przemysłowej będzie rozpatrywany, jeśli zaplanowano dokonanie co najmniej jednego zgłoszenia wynalazku, wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego. Istnieje możliwość przyznania dofinansowania na pierwsze zgłoszenie w ramach danej procedury. Dofinansowaniu nie mogą podlegać zatem opłaty związane z wcześniej dokonanym zgłoszeniem, ponieważ za rezultat projektu nie można uznać samych faz krajowych będących kontynuacją procedur wszczętych przed terminem złożenia wniosku o dofinansowanie.

Dofinansowanie kosztów związanych ze zgłoszeniem w procedurze krajowej właściwej dla Rzeczypospolitej Polskiej zostało wyłączone z Poddziałania 5.4.1. (zgłoszenie składane w Urzędzie Patentowym RP i dotyczące tylko terytorium Polski). Objęcie własności przemysłowej ochroną na terytorium RP jest możliwe pod warunkiem wykorzystania trybu zgłoszenia międzynarodowego, w ramach którego terytorium RP nie jest jedynym terytorium wnioskowanej ochrony. Nie wyklucza zatem uzyskania wsparcia na pokrycie kosztów zgłoszenia dokonywanego w procedurze międzynarodowej lub wspólnotowej, dających ochronę także na terytorium Polski. O kwalifikowalności kosztów takiego zgłoszenia, obejmującego kilka czy kilkanaście krajów (w tym Polskę) decyduje fakt, iż zgłoszenie jest docelowo kierowane do urzędu innego niż Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej.

8.4. Jak i gdzie złożyć wniosek o dofinansowanie?

Podstawą uzyskania dofinansowania jest złożenie przez Przedsiębiorcę prawidłowo wypełnionego wniosku o dotację w formie papierowej i elektronicznej wraz z załącznikami.

Wnioskodawca wypełnia elektroniczny wniosek aplikacyjny o dofinansowanie w Generatorze Wniosków (Rys.1). Aplikacja jest dostępna na stronach Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (www.parp.gov.pl).

Wymagane załączniki to:

- wersję elektroniczną wniosku zapisaną na nośniku informatycznym;
- formularz informacji o pomocy publicznej dla podmiotów ubiegających się o pomoc inną niż pomoc de minimis lub pomoc de minimis w rolnictwie lub rybołówstwie – wg wzoru stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 20 marca 2007 r. w sprawie otrzymanej pomocy publicznej oraz informacji o nieotrzymaniu pomocy (Dz. U. nr 61, poz. 413). Formularz należy wypełnić zgodnie ze stanem faktycznym oraz zgodnie z informacją zawartą w punkcie 22 wniosku o dofinansowanie;
- oświadczenie Wnioskodawcy albo kopie zaświadczeń o otrzymanej przez Wnioskodawcę pomocy de minimis w odniesieniu do tych samych kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą (jeśli dotyczy);
- oświadczenie Wnioskodawcy albo kopie zaświadczeń o otrzymanej przez Wnioskodawcę pomocy de minimis w okresie bieżącego roku i dwóch poprzednich lat kalendarzowych;
- oświadczenie Wnioskodawcy albo kopię zaświadczeń o wielkości i przeznaczeniu pomocy publicznej otrzymanej przez Wnioskodawcę w odniesieniu do tych samych kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą, na pokrycie których ma być przeznaczona pomoc de minimis (jeśli dotyczy);

- Wniosek oraz załączniki Wnioskodawca przesyła w zamkniętej kopercie, listem poleconym, pocztą kurierską lub też składa osobiście w siedzibie PARP. Poinformowanie o wynikach oceny Wniosku (przyznaniu bądź odmowie przyznania wsparcia) nastąpi w terminie około 4 miesięcy od daty złożenia kompletnego wniosku.

8.5. Jakie są kryteria wyboru projektów?

Ocena formalna

- wnioskodawca w przypadku MŚP zapewnia trwałość rezultatów projektu przez okres minimum 3 lat po zakończeniu projektu;

- projekt zostanie rozpoczęty po dniu złożenia wniosku o dofinansowanie (dotyczy projektów z zakresu uzyskania praw własności przemysłowej oraz realizacji ochrony własności przemysłowej).

Najczęstsze błędy popełniane na etapie oceny formalnej:

- planowany termin rozpoczęcia realizacji niezgodny z terminem określonym w Regulaminie Przeprowadzania Konkursu;
- niekwalifikowanie się Wnioskodawcy w ramach Działania – wnioskodawca nie jest MSP;
- błędy we wskaźnikach – np. nie określono lat przy wskaźnikach rezultatu lub błędnie określono rok dla wartości bazowej wskaźnika rezultatu;
- oznaczenie podatku VAT zarówno jako wydatku kwalifikowanego jak i niekwalifikowanego,
- kwartały określone w Planie finansowym nie są zgodne z okresami realizacji poszczególnych etapów wskazanymi w Harmonogramie rzeczowo finansowym;
- niewłaściwe zaplanowanie okresu realizacji etapów w Harmonogramie rzeczowo – finansowym realizacji projektu;
- niespójne informacje we wniosku dotyczące terminu rozpoczęcia i zakończenia realizacji projektu;
- braki w załącznikach – brak wersji elektronicznej wniosku lub Formularza informacji o pomocy publicznej dla podmiotów ubiegających się o pomoc inną niż pomoc de minimis lub pomoc de minimis w rolnictwie lub rybołówstwie (lub załącznik został nieprawidłowo wypełniony).

Ocena merytoryczna

Ocena dokonywana jest na podstawie **Kryteriów merytorycznych**.

Kryteria merytoryczne wspólne dla obu typów projektów:

- projekt jest zgodny z celem i zakresem działania 5.4 PO IG;
- przedmiot postępowania nie powstał na etapie badań podstawowych;
- planowane wydatki są uzasadnione, racjonalne, adekwatne do zakresu i celów projektu oraz celów działania;
- informacje zawarte we wniosku lub załączone dokumenty (np. promesa kredytowa) potwierdzają zdolność wnioskodawcy do sfinansowania projektu;
- wskaźniki produktu i rezultatu są obiektywne weryfikowalne, odzwierciedlają założone cele projektu, adekwatne dla danego rodzaju projektu.

Kryteria merytoryczne dotyczące pierwszego typu projektów – wsparcie na uzyskanie ochrony własności przemysłowej:

- projekt dotyczy uzyskania praw własności przemysłowej, w tym zgłoszenia, przygotowania zgłoszenia przez rzeczownika patentowego, opłat urzędowych za dokonanie zgłoszenia, tłumaczenia, wznowienia zgłoszenia wynalazku, wzoru użytkowego lub wzoru przemysłowego (z wyłączeniem zgłoszeń do Urzędu Patentowego w celu uzyskania ochrony na terytorium RP);
- projekt nie dotyczy uzyskania ochrony znaków towarowych zarówno na terytorium RP jak i za granicą;
- przedmiot zgłoszenia powstał na etapie badań przemysłowych lub prac rozwojowych.

Kryteria merytoryczne dotyczące drugiego typu projektów – wsparcia na realizację ochrony własności przemysłowej:

- przedmiot postępowania jest związany z prowadzoną działalnością gospodarczą;
- przedmiot postępowania nie dotyczy znaków towarowych;
- przedmiot postępowania dotyczy:
 - unieważnienia patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy albo prawa rejestracji,

– stwierdzenie wygaśnięcia patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy albo prawa z rejestracji.

Najczęstsze błędy popełniane na etapie oceny merytorycznej:

- projekt nie spełnia kryterium zgodności z celem i zakresem merytorycznym Działania – działania objęte wnioskiem dotyczą kolejnych etapów dokonanego przed dniem złożenia wniosku o dofinansowanie zgłoszenia wynalazku/wzoru przemysłowego;
- ogólnikowe sformułowania dotyczące okoliczności, które doprowadziły do powstania danego przedmiotu praw własności przemysłowej – brak jednoznacznego odwołania się do obowiązujących definicji poszczególnych etapów prac badawczo-rozwojowych utrudniający lub uniemożliwiający ocenę na jakim etapie prac badawczo-rozwojowych powstał wytwór intelektualny będący przedmiotem projektu;
- niejasne uzasadnienie kalkulacji dla nakładów zaplanowanych w ramach projektu.

PODSUMOWANIE

W magazynie „Forbes” z grudnia 2009 r. Steve Forbes w artykule „Kapitalizm: prawdziwa love story” cytuje amerykańskiego dyplomatę, teologa i pisarza Michaela Novaka – To, co wyróżnia gospodarkę kapitalistyczną, to przedsiębiorczość: zatrudnianie ludzkiego rozumu do wynajdywania nowych dóbr i usług oraz odkrywanie nowych i lepszych sposobów dostarczania ich możliwie najszerszemu gronu odbiorców”. Słowa te wskazują na najważniejszy aspekt własności intelektualnej, a mianowicie jego bezpośrednie przełożenie na prowadzenie działalności gospodarczej. Dotyczy to zwłaszcza gospodarki światowej na progu XXI wieku.

Już w roku 1980 amerykański futurolog Alvin Toffler wskazał, że ludzkość stoi na progu trzeciej fali. Po rewolucji agrarnej i przemysłowej, czeka ją bowiem rewolucja informacyjna. Możliwość szybkiego pozyskiwania informacji, ich wykorzystania, a niejednokrotnie także ich ochrony wzmacnia potencjał konkurencyjny przedsiębiorcy. Nie ulega wątpliwości, że postępująca globalizacja stawia takie wyzwania także przed polskimi przedsiębiorcami. Zdolność do globalnego konkutowania będzie miała decydujące znaczenie dla osiągania zysków oraz dla ich wysokości. Wydaje się, że nie sposób tego uzyskać bez sięgnięcia do bogatych zasobów ludzkiej wiedzy i intelektu stanowiącej źródło dla wszelkich rozważań dotyczących innowacyjności, kapitału intelektualnego czy też gospodarki opartej na wiedzy.

Celem niniejszego opracowania nie jest i nigdy nie było szczegółowe omówienie problematyki własności intelektualnej. Jego rozmiary uniemożliwiły choćby rozważanie zagadnień bezpośrednio dotyczących sądowej ochrony własności intelektualnej zarówno w aspekcie administracyjnoprawnym jak też cywilnym. Wynika to po części z faktu, że każda sprawa jest inna i nie da się w tym zakresie wynaleźć żadnego panaceum.

Autorzy doskonale jednak wiedzą, co było celem przygotowania publikacji. Na pierwszy plan rzuca się aspekt informacyjno – edukacyjny. Za nic w świecie nie chcąc pouczać, autorzy postanowili wskazać na szerokie spektrum – swoisty ogrom problemów związanych z własnością intelektualną. Problematyka ta bowiem zaczyna się cieszyć dużą popularnością. Niemniej nie sposób przekuć jej na zysk dla przedsiębiorcy bez rozważenia choćby zakresu przedmiotowego pojęcia własność intelektualna. Co więcej, wydaje się, że wraz z wzrastającym zainteresowaniem tą problematyką, a także rozwojem technologicznym, pojęcie własności intelektualnej będzie nabierało coraz szerszego znaczenia. Już teraz pojawiają się bowiem koncepcje poszerzające własność intelektualną o choćby nowe odmiany roślin. Nie wiadomo też, jaki wpływ na tą problematykę będą miały prace genetyków, biotechnologów czy mikrotechnologów. Tak jak niegdyś własność intelektualna została

poszerzona o programy komputerowe, tak niewykluczone, że obejmie ona kiedyś jakieś postaci „świata wirtualnego”.

Z powyższych rozważań jasno wynika waga oraz olbrzymi walor praktyczny zagadnień związanych z prawem własności intelektualnej. Autorzy proponują maksymalnie szerokie spojrzenie na tą problematykę. Obejmuje ona, oprócz tradycyjnych gałęzi prawa własności intelektualnej w postaci praw własności przemysłowej oraz praw autorskich, także problematykę tajemnic przedsiębiorstwa, know-how. Dodatkowo, coraz większą wagę odgrywa problematyka ochrony domen internetowych jako jednych z podstawowych oznaczeń przedsiębiorcy identyfikujących nie tylko jego osobę, ale także jakość świadczonych przez niego usług lub oferowanych towarów.

Jednocześnie problematyki własności intelektualnej nie sposób rozpatrywać w oderwaniu od obrotu nią, ochrony oraz ewentualnej odpowiedzialności. Złożoność świata w XXI wieku powoduje, że transfer technologiczny, czy też szerzej patrząc transfer własności intelektualnej odbywa się w rozmaitych formach. Nie zawsze są one związane z tradycyjnymi umowami sprzedaży. Coraz większą rolę odgrywają możliwości wykorzystania praw własności intelektualnej jako wkładów niepieniężnych do spółek kapitałowych. Dotyczy to także pozyskiwania kapitału intelektualnego jakby przy okazji innej działalności, w szczególności chodzi tu o franchising czy też benchmarking.

Z drugiej jednak strony, z problematyką pozyskiwania oraz wykorzystywania własności intelektualnej wiążą się działania mające na celu jej ochronę. Wymaga to jednak pewnej aktywności przedsiębiorcy, który powinien rozważyć, gdzie przebiega granica akceptowalnego dla niego ujawnienia własności intelektualnej. Zagadnienie to stanowi najistotniejszy element przy ocenie regulacji ochronnych stojących na straży własności intelektualnej. Wydaje się bowiem, że niecelowym jest rozciąganie parasola ochronnego na wszystkie aspekty jego własności intelektualnej. Co więcej, niejednokrotnie okaże się, że to właśnie ujawnienie, upublicznienie wiedzy zwiększy konkurencyjność czy wręcz będzie stanowiło „wartość dodaną” kapitału intelektualnego.

Swoistą triadę związaną z zarządzeniem własnością intelektualną – pozyskanie i ochronę – domykają zagadnienia związane z odpowiedzialnością za naruszenie praw własności intelektualnej. Ustawodawca daje w tym zakresie liczne możliwości przedsiębiorcy do wykorzystania w zależności od jego potrzeb. Z jednej strony zachodzi bowiem możliwość skorzystania z reżimów ustanawiających odpowiedzialność odszkodowawczą. Z drugiej jednak strony jest pewna grupa regulacji o charakterze represyjnym. Dotyczy to w głównej mierze przepisów prawa karnego stojących na straży własności intelektualnych.

Wszystkie powyższe rozważania mają na celu wykazanie, że wskazana w motcie niniejszego opracowania zabawka, będąca marzeniem dzieci na całym świecie stanowi w XXI wieku wartość intelektualną.

Bibliografia:

1. E. Nowińska, U. Promińska, M. du Vall, Prawo własności przemysłowej, Wydanie 4, Warszawa 2008;
2. Z. Radwański (red.), System Prawa Cywilnego, Prawo cywilne – część ogólna. Tom I, Warszawa 2007, s. 1236;
3. W. Kotarba (red.), Ochrona wiedzy a kapitał intelektualny organizacji, Warszawa 2006;
4. G. Urbanek, Wycena aktywów niematerialnych przedsiębiorstwa, Warszawa 2008;
5. J. Barta (red.), Prawo autorskie, Warszawa 2007;
6. A. Kisielewicz, Własność przemysłowa, Warszawa 2007;
7. G. Probst, S. Raub, K. Romhardt, Zarządzanie wiedzą w organizacji, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2002,
8. J. Szwaja (red.), Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz., Warszawa 2006;
9. G. Dźwigała, Opodatkowanie know-how, POP 2004, nr 2, s. 9;
10. K. B. Matusiak (red.), Innowacje i transfer technologii, Warszawa 2005;
11. A. Koch „Umowa franchisingowa” *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 1980/3;
12. L. Stecki (w pracy „Franchising”, Toruń 1996;
13. P. Głodek, M. Gołębiewski, Transfer technologii w małych i średnich przedsiębiorstwach. Tom I, Warszawa 2006, s. 53.

Obowiązujące akty prawne:

1. Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. 1992 r., nr 21, poz. 86 z późniejszymi zmianami);
2. Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności przemysłowej stanowiące załącznik do porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu (WTO) sporządzonego w Marakeszu dnia 15 kwietnia 1994 r. (Dz. U. z 1995 r., Nr 98, poz. 483);
3. Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2004 r., nr 19, poz. 177 z późniejszymi zmianami);
4. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 1971 r., nr 27, poz. 252 z późniejszymi zmianami);
5. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 2001 r., nr 28, poz. 319 z późniejszymi zmianami);
6. Konwencja paryska z dnia 20 marca 1883 r. o ochronie własności przemysłowej (Dz. U. z 1975 r., nr 9, poz. 51);
7. Konwencja berneńska z dnia 9 września 1886 r. o ochronie dzieł literackich i artystycznych uzupełniona w Paryżu dnia 4 maja 1896 r., zrewidowana w Berlinie dnia 13 listopada 1908 r., uzupełniona w Bernie dnia 20 marca 1914 r., zrewidowana w Rzymie dnia 2 czerwca 1928 r., w Brukseli dnia 26 czerwca 1948 r., w Sztokholmie dnia 14 lipca 1967 r. i w Paryżu dnia 24 lipca 1971 r. oraz poprawiona dnia 2 października 1979 r. (Dz. U. z 1990 r., nr 82, poz. 474 z późniejszymi zmianami);
8. Traktat Światowej Organizacji Własności Intelektualnej o prawie autorskim (Dz. U. z 2005 r., nr 3, poz. 12);
9. Rozporządzenie Rady (WE) Nr 40/94 z dnia 20 grudnia 1993 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (Dz. UrzUE. 1994 r. Nr 11 s. 1.);
10. Konwencja Monachijska z dnia 5 października 1973 r. o udzielaniu patentów europejskich (Dz.U. z 2007 r., nr 236 poz. 1736);
11. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 1994 r., nr 24, poz. 83 z późniejszymi zmianami);
12. Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz. U. z 2001 r., nr 49, poz. 508 z późniejszymi zmianami);
13. Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. z 1993 r., nr 47, poz. 211 z późniejszymi zmianami);
14. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych (Dz. U. z 2001 r., nr 128, poz. 1402 z późniejszymi zmianami);
15. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentacji przetwarzania danych osobowych oraz warunków technicznych i organizacyjnych, jakim powinny odpowiadać urządzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania danych osobowych (Dz. U. z 2004 r., nr 100, poz. 1024);

16. Ustawa z dnia 25 lipca 1985 r. o jednostkach badawczo – rozwojowych (Dz. U. z 1985 r., nr 36, poz. 170 z późniejszymi zmianami);
17. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. 1974 r., nr 24, poz. 141 z późniejszymi zmianami);
18. Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie zakresu prowadzenia przez pracodawców dokumentacji w sprawach związanych ze stosunkiem pracy oraz sposobu prowadzenia akt osobowych pracownika (Dz. U. z 2002 r., nr 214, poz. 1812 z późniejszymi zmianami).

Nieobowiązujące akty prawne:

1. Dekret tymczasowy Naczelnika Państwa o urzędzie Patentowym (Dz. U. z 1918 r., nr 21, poz. 66);
2. Dekret Naczelnika Państwa z dnia 4 lutego 1919 r. w sprawie ochrony znaków towarowych (Dz. U. z 1919 r., nr 13, poz. 139);
3. Dekret Naczelnika Państwa z dnia 4 lutego 1919 r. w sprawie wzorów rysunkowych i modeli (Dz. U. z 1919 r., nr 13, poz. 138);
4. Dekret Naczelnika Państwa z dnia 4 lutego 1919 r. w sprawie patentów na wynalazki (Dz. U. z 1919 r., nr 13, poz. 137);
5. Ustawa z dnia 5 lutego 1924 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych (Dz. U. z 1924 r., nr 31, poz. 306);
6. Dekret Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 marca 1928 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych, (Dz. U. z 1928 r., nr 39, poz. 384);
7. Ustawa z dnia 31 maja 1962 r. – Prawo wynalazcze (Dz. U. z 1962 r., nr 33, poz. 156);
8. Ustawa z dnia 29 października 1972 r. o wynalazczości (Dz. U. z 1972 r., nr 43, poz. 272);
9. Ustawa z dnia 28 marca 1963 r. o znakach towarowych (Dz. U. z 1963 r., nr 14, poz. 73);
10. Ustawa z dnia 31 stycznia 1985 r. o znakach towarowych (Dz. U. z 1985 r., nr 5, poz. 17);
11. Ustawa z dnia 29 marca 1926 r. o prawie autorskim (Dz. U. z 1935 r., nr 36, poz. 260);
12. Ustawa z dnia 10 lipca 1952 r. o prawie autorskim (Dz. U. z 1952 r., nr 34, poz. 234);
13. Ustawa z dnia 2 sierpnia 1926 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. z 1930 r., nr 56, poz. 467).

Orzecznictwo:

1. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2007 r. V CSK 444/2006 Monitor Prawniczy 2007/7 str. 342, Orzecznictwo Sądów w sprawach Gospodarczych 2007/12 poz. 124 str. 33;
2. Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 23 listopada 1999 r. Sprawa C-149/96 Republika Portugalska przeciwko Radzie Unii Europejskiej (LexPolonica nr 368086);
3. Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 13 grudnia 2001 r. Sprawa C-93/00 Parlament Europejski przeciwko Radzie Unii Europejskiej (LexPolonica nr 381188);
4. Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 1 marca 2005 r. Sprawa C-377/02 Léon Van Parys NV przeciwko Belgisch Interventie- en Restitutiebureau (LexPolonica nr 374678);
5. Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w połączonych sprawach z dnia 14 grudnia 2000 r. Sprawa C-300/98 i Sprawa C-392/98 Parfums Christian Dior SA przeciwko TUK Consultancy BV oraz Assco Gerüste GmbH i Rob van Dijk, prowadzący działalność handlową pod nazwą „Assco Holland Steigers Plettac Nederland” przeciwko Wilhelm Layher GmbH & Co. KG i Layher BV (LexPolonica nr 370560);
6. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2006 r. V CSK 125/2006 niepublikowane;
7. Wyrok składu siedmiu sędziów NSA z dnia 8 lutego 2006 r. II GSK 54/2005 ON-SAiWSA 2006/4 poz. 96;
8. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2006 r., CK 281/05, OSNC 2006/11 poz. 186.;
9. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2001 r. PKN 493/00, OSNAPIUS 2002/17 poz. 407;
10. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 13 stycznia 2009 r., VI SA/Wa 2433/08, niepublikowane;
11. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 8 marca 2007 r., VI SA/Wa 1329/06, niepublikowane;
12. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 1 lutego 2005 r., VI SA/Wa 305/04, niepublikowane;
13. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2000 r., I CKN 304/2000, OSNC 2001/4 poz. 59;
14. Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 28 lutego 2007 r. V CSK 444/2006 Monitor Prawniczy 2007/7 str. 342;
15. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2000 r., I CKN 304/2000, Monitor Prawniczy 2001/10 str. 546, OSNC 2001/4 poz. 59;
16. Wyrok z dnia 10 lipca 2002 r., Sygn. akt XVII Ama78/01, Dz. Urz. UOKiK z 2002 r., nr 5 poz. 224.

17. Wyrok Sądu Antymonopolowego z dnia 30 października 1996 r., XVII Amz 3/96, niepublikowane;
18. Wyrok Zespołu Arbitrów – Urząd Zamówień Publicznych z dnia 9 czerwca 2006 r. UZP/ZO/0-1625/06, www.uzp.pl;
19. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2007 r., I PK 207/06, OSNP 2008/11-12 poz. 157;
20. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 września 2001 r., I KKN 1159/00, OSNC 2002/5 poz. 67;
21. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 31 lipca 2003 r., sygn. akt III SA 1661/2001, Monitor Podatkowy 2003/9 str. 2;
22. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach w wyroku z dnia 4 listopada 2004 r., sygn. akt I ACa 560/2004, OSA 2006/7 poz. 25 str. 50;
23. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 grudnia 1995 r., sygn. akt I ACR 1013/95;
24. Wyrok Sądu Najwyższego z r. 2006, II CSK 728/2006, Gazeta Prawna 2007/210 str. 22;
25. Orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2008 r., II CSK 363/2007, Gazeta Prawna 2008/8 str. 8;
26. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2005 r., sygn. akt I CK 621/2004, Rzeczpospolita 2005/74 str. C4;
27. Wyrok ETS z dnia 22 czerwca 1999 r. w sprawie C-342/97 Lloyd Schuhfabrik Meyer przeciwko Klijsen, pkt 26 (LexPolonica nr 1461223);
28. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 sierpnia 1997 r., sygn. akt III KKN 139/97, LexPolonica nr 1627889;
29. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 6 marca 1997 r., sygn. akt I ACr 4/97, OSA 1998/1 poz. 3 str. 46;
30. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku w wyroku z dnia 29 czerwca 1995 r., sygn. akt I ACr 114/95, OSA 1995/9 poz. 60 str. 12;
31. Orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 1924 r. I C 418/23 Zbiór Orzeczeń SN 1924 poz. 91;
32. Orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 1934 r. C II. 1744/34 Zb. Orz. 1935/V poz. 218;
33. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 28 lutego 2005 r., sygn. akt I ACa 843/2004, LexPolonica nr 378711;
34. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z roku 2004, sygn akt II SA 4457/2003, Gazeta Prawna 2004/250 str. 20;
35. Wyrok Sądu Apelacyjnego z 23 kwietnia 2004 r., sygn akt I ACa 1506/03, niepublikowany;
36. Orzeczenie Sądu Najwyższego z 8 kwietnia 2003 r., IV KKN 22/02, OSP 2004, nr 5, poz. 61;
37. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2004 r., III CK 410/2003, OSNC 2005/10 poz. 179;

38. Wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 26 kwietnia 2007 r., I ACa 116/2007, Rzeczpospolita 2007/102 C5;
39. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2005 r., sygn. akt III CK 705/2004, OSNC 2006/6 poz. 103, OSP 2007/1 poz. 12;
40. Wyrok Sądu Apelacyjnego z roku 2006, ACa 554/2006, Rzeczpospolita 2006/267 str. C3;
41. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach w wyroku z dnia 4 marca 1998 r., sygn. akt I ACa 636/98, OSA 1999/11-12 poz. 50 str. 39;
42. Postanowienie Sądu Wojewódzkiego w Warszawie z dnia 2 lipca 1990 r., Sygn. akt XIV GR 1/90, Orzecznictwo Gospodarcze 1991/2 poz. 24;
43. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2000 r., sygn. akt I PKN 697/2000, Prawo Pracy 2002/2 str. 35;
44. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2001 r., I PKN 402/2000, OSNP 2003/5 poz. 122.
45. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2007 r., I PK 361/2006, OSNP 2008/9-10 poz. 130;
46. Wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2002 r., sygn. akt V KKN 223/00 OSNKW 2002/7-8 poz. 65;
47. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2007 r., sygn. akt V KKN 223/00, LexPolonica nr 1912528;
48. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 1998 r., sygn. akt I PKN 196/98, OSNAPIUS 1999/14 poz. 454.

Strony internetowe:

www.uprp.pl

www.parp.gov.pl

